

BIJLAGE 1: SPECIFIEKE BEVINDINGEN PER NORM

Toezicht bij GVB

september 2012

Rekenkamer Amsterdam

R a

Uitleg

In dit document treft u de specifieke bevindingen aan per norm. We maken daarbij een onderscheid naar de volgende onderwerpen:

- De instelling van het toezicht door de aandeelhouder.
- De inrichting van het toezicht door de aandeelhouder.
- De uitvoering van het toezicht door de RvC.
- Het bewaken van het toezicht van de RvC door de aandeelhouder.

Het document is als volgt opgebouwd:

- Het begin van dit document bevat een overzichtspagina met aan de bovenkant de vier bovengenoemde onderwerpen. Als u op een van de onderwerpen klikt dan komt u bij de normen die bij dat onderwerp horen.
- Op de overzichtspagina per onderwerp staat een tabel met daarin opgenomen de normen en eventueel toetsaspecten. Door te klikken op een van de volgende iconen:

komt u bij specifieke informatie over de norm of het toetsaspect.

Door te klikken op:

krijgt u een nadere toelichting op de norm en de toetsaspecten;

krijgt u informatie over de bevindingen over de norm en de toetsaspecten;

krijgt u de conclusies die we trekken over de norm en de toetsaspecten.

De nummering van de normen loopt gelijk met de nummering hiervan in bijlage 2 Normenkader en geraadpleegde documenten behorende bij het Onderzoeksrapport. Deze bijlage is op onze website www.rekenkamer.amsterdam.nl raad te plegen.

Verder treft u op elke pagina in de linker boven hoek de volgende knoppen aan:

Via deze knop komt u terug op deze pagina.

Hiermee springt u terug naar de plek in het document waar u vandaan kwam. Als u bijvoorbeeld bij de bevindingen van een norm bent en klikt op Uitleg, dan komt u op de uitleg pagina. Klikt u dan op Terug dan springt u terug naar de passage met bevindingen waar u was.

Met deze knop springt u naar de overzichtspagina met de tabellen met normen en toetsaspecten.

Onder aan elke pagina staan nog de knoppen:

Hiermee kunt u door het hele document bladeren.

Instelling aandeelhouder

Norm	Toetsaspect	Toelichting	Bevindingen	Conclusie
1.1	<p>Het college van B&W heeft in de raadsvoordrachten voor de verzelfstandiging bewuste afwegingen en keuzes gemaakt over:</p> <ul style="list-style-type: none"> • de inrichting van het toezicht door de RvC • de wijze waarop de RvC de gemeente dient te informeren over zijn gehouden toezicht. <p>Hierbij komt duidelijk naar voren welke zaken verplicht zijn en welke keuzes de gemeente kan maken.</p>			
1.2	<p>De gemeenteraad heeft het college zijn wensen en bedenkingen meegegeven over de wijze waarop de gemeente het toezicht door de RvC heeft ingericht en over hoe de RvC de gemeente over zijn gehouden toezicht moet informeren.</p>			

Inrichting aandeelhouder

Norm	Toetsaspect	Toelichting	Bevindingen	Conclusie
2.1	De gemeente heeft expliciete spelregels voor toezicht door de RvC vastgelegd.	De gemeente heeft bij oprichting van de GVB Holding NV de omvang van de RvC bepaald.		
		De gemeente heeft bij oprichting van de GVB Holding NV bepaald dat de RvC een profielschets moet opstellen.		
		De gemeente heeft bij oprichting van de GVB Holding NV bepaald aan welke eisen de door de RvC op te stellen motivering voor een voordracht voor (her)benoeming van een commissaris dient te voldoen.		
		De gemeente heeft bij oprichting van de GVB Holding NV voor de benoeming van de RvC gebruik gemaakt van een evaluatie van het functioneren van de RvA		
		De gemeente heeft bij oprichting van de GVB Holding NV bepaald dat de RvC zijn werkwijze en taakverdeling voor zichzelf en de ingestelde commissies moet vastleggen		
		De gemeente heeft bij oprichting van de GVB Holding NV de bezoldiging voor de commissarissen vastgesteld		
		De gemeente heeft bij oprichting van de GVB Holding NV het bezoldigingsbeleid voor de directie vastgesteld		
2.2	De gemeente heeft expliciet vastgelegd hoe zij over de uitvoering volgens de vastgelegde spelregels voor het houden van toezicht door RvC geïnformeerd zal worden.	De gemeente heeft nadere regels opgesteld over de wijze en inhoud van verantwoorden door de RvC over de door de RvC vastgelegde werkwijze en taakverdeling voor zichzelf en de ingestelde commissies.		
		De gemeente heeft nadere regels opgesteld over de wijze en inhoud van verantwoorden door de RvC over de door de RvC opgestelde rapportage over de uitvoering van het bezoldigingsbeleid voor de directie.		
		De gemeente heeft nadere regels opgesteld over de wijze en inhoud van verantwoorden door de RvC over het bericht van de RvC in het jaarverslag.		
2.3	De gemeente heeft expliciet vastgelegd hoe de gemeenteraad door het college geïnformeerd zal worden over het door de RvC gehouden toezicht.			

Toezicht RvC

Norm	Toetsaspect	Toelichting	Bevindingen	Conclusie
Algemeen				
3.1	De RvC heeft zijn werkwijze en taakverdeling georganiseerd en vastgelegd.	De RvC heeft voor zichzelf en de ingestelde commissies reglementen vastgesteld. De reglementen van de RvC en ingestelde commissies zijn beschikbaar op de website van GVB.		
3.2	De door de RvC ingestelde commissies passen de voor hen geldende reglementen toe.			
3.3	De RvC heeft zijn vergaderingen (en die van de door hem ingestelde commissies) adequaat vastgelegd.	De RvC beschikt van al zijn vergaderingen (en van die van de door hem ingestelde commissies) over een verslag.		
3.4	De leden van de RvC zijn niet veelvuldig afwezig bij vergaderingen van de RvC of commissies van de RvC.			
3.5	De RvC ontvangt een bezoldiging conform de bepalingen van de aandeelhouder.			
Informatieverzameling				
<i>Organisatie</i>				
3.6	De RvC beschikt over een registratie van door hem verzamelde informatie.			
<i>Gedrag</i>				
3.7	De RvC heeft van al zijn commissies verslagen van de vergaderingen ontvangen.	De RvC heeft van elke commissie de verslagen van de besprekingen en de bevindingen ontvangen. De RvC heeft het remuneratierapport van de remuneratiecommissie ontvangen.		
3.8	De RvC heeft informatie gekregen over de strategie, de algemene en financiële risico's en de interne beheersing van GVB.			

Norm	Toetsaspect	Toelichting	Bevindingen	Conclusie
3.9	De RvC heeft informatie ingewonnen bij de externe accountant.	De auditcommissie overlegt tenminste eenmaal per jaar buiten aanwezigheid van de directie van GVB met de externe accountant. De auditcommissie beoordeelt tenminste eens per vier jaar het functioneren van de externe accountant grondig. In het verslag van de RvC is vermeld de aanbeveling van de RvC aan de directie van GVB over de wenselijkheid van een interne auditor.		
<i>Houding</i>				
3.10	De RvC heeft zich kritisch getoond ten aanzien van zijn informatiebehoefte en de verkregen informatie.			
Oordeelsvorming				
<i>Organisatie</i>				
3.11	De RvC beschikt over een registratie van door hem genomen besluiten.			
3.12	De RvC bestaat uit tenminste vijf leden en ten hoogste zeven leden.			
3.13	De leden van de RvC voldoen aan eisen voor onafhankelijkheid.	Leden van de RvC zijn niet in dienst (geweest) bij GVB of een deelneming van GVB. Leden van de RvC zijn geen bestuurder of werknemer van een werknemersorganisatie. Leden van de RvC hebben geen leningen, garanties of andere vergoedingen (anders dan hun bezoldiging) van GVB ontvangen. Leden van de RvC hebben in het verleden geen belangrijke zakelijke relatie met GVB (zoals advisering of financiering) gehad. Leden van de RvC zijn niet tegelijkertijd bestuurder bij een onderneming waar een lid van de directie van GVB commissaris is. De voorzitter van de auditcommissie is niet tegelijkertijd voorzitter van de RvC. De voorzitter van de remuneratiecommissie is niet tegelijkertijd voorzitter van de RvC of bestuurder bij een andere beursvennootschap.		
3.14	Het reglement van de RvC voorziet in regels ten aanzien van tegenstrijdige belangen.	Het reglement van de RvC voorziet in regels ten aanzien van de omgang van een (potentieel) tegenstrijdig belang bij de directie van GVB, de leden van de RvC en de externe accountant.		

Norm	Toetsaspect	Toelichting	Bevindingen	Conclusie
3.15 De leden van de RvC voldoen aan eisen van deskundigheid.	<p>De RvC stelt een profielschets voor zijn omvang en samenstelling vast, rekening houdend met de aard van de onderneming, haar activiteiten en de gewenste deskundigheid en achtergrond van de commissarissen.</p> <p>De RvC heeft de profielschets op de website van GVB beschikbaar gemaakt.</p> <p>Minimaal één lid van de RvC is een zogenoemde financieel expert, hetgeen inhoudt dat deze persoon relevante kennis en ervaring heeft opgedaan op financieel administratief/accounting gebied bij beursvennootschappen of bij andere grote rechtspersonen.</p> <p>Alle leden van de RvC hebben na benoeming een introductieprogramma gevolgd.</p>			
3.16 De leden van de RvC voldoen aan overige eisen van geschiktheid.	<p>Geen van de leden van de RvC heeft meer dan vijf commissariaten bij Nederlandse beursvennootschappen (waarbij het voorzitterschap van de RvC dubbel telt).</p> <p>Een derde (afgerond naar beneden) van het aantal leden van de RvC wordt voor benoeming voorgedragen op basis van aanbeveling van de ondernemingsraad, tenzij de RvC bezwaar maakt tegen de aanbevolen persoon.</p> <p>Leden van de RvC zijn niet langer dan 4 jaar in functie zonder herbenoeming.</p>			
3.17 De RvC heeft regels gesteld voor selectie en benoeming van leden van de RvC en de directie van GVB.	De selectie- en benoemingscommissie heeft de selectiecriteria en benoemingsprocedure voor de RvC en de directie van GVB vastgesteld.			
<i>Gedrag</i>				
3.18 De RvC beoordeelt jaarlijks de realisatie van doelstellingen, de strategie en risico's, de interne beheersing en overige relevante aspecten.				
3.19 De RvC heeft de jaarrekening van GVB beoordeeld.	De RvC ondertekent de jaarrekening van GVB, bij ontbreken handtekening wordt daarvan onder opgave van reden melding gemaakt.			
3.20 De RvC beoordeelt vooraf belangrijke bestuursbesluiten (zoals opgenomen in de statuten).				

Norm	Toetsaspect	Toelichting	Bevindingen	Conclusie
3.21 De RvC beoordeelt jaarlijks het functioneren van de directie van GVB en geeft invulling aan het bezoldigingsbeleid.	<p>De RvC bespreekt tenminste eenmaal buiten afwezigheid van de directie van GVB het functioneren van de directie en individuele directieleden.</p> <p>De selectie- en benoemingscommissie beoordeelt periodiek de omvang en samenstelling van de directie van GVB.</p> <p>De remuneratiecommissie doet tenminste een voorstel over het te voeren bezoldigingsbeleid en de bezoldiging van individuele directieleden van GVB.</p> <p>De RvC stelt jaarlijks een remuneratierapport op waarin vermeld wordt hoe het bezoldigingsbeleid in het afgelopen jaar is uitgevoerd en hoe het beleid er in de komende jaren uit zal komen te zien.</p> <p>De RvC heeft de bezoldiging van de directie vastgesteld conform het door de AVA bepaalde beleid.</p>			
3.22 De RvC beoordeelt jaarlijks het eigen functioneren.	<p>De RvC bespreekt tenminste eenmaal buiten afwezigheid van de directie van GVB het eigen functioneren, het functioneren van de ingestelde commissies en individuele commissarissen.</p> <p>De RvC bespreekt tenminste eenmaal buiten afwezigheid van de directie van GVB het gewenste profiel en de samenstelling van de competenties van de RvC.</p>			
3.23 De RvC geeft inzicht in het jaarverslag over zijn eigen functioneren.	<p>Alle jaarstukken van de GVB Holding NV bevatten een verslag van de RvC over de verrichte werkzaamheden.</p> <p>Het verslag van de RvC vermeldt over elke commissaris: geslacht, leeftijd, beroep, hoofdfunctie, nationaliteit, relevante nevenfuncties, tijdstip van eerste benoeming en de lopende termijn.</p> <p>Het verslag vermeldt welke commissarissen frequent afwezig zijn geweest bij vergaderingen van de RvC.</p> <p>Het verslag vermeldt dat de RvC, naar eigen inzicht, voldoet aan de onafhankelijkheidseisen.</p> <p>Het verslag van de RvC vermeldt over de ingestelde commissies: de samenstelling, het aantal vergaderingen en de belangrijkste besproken onderwerpen.</p> <p>Het verslag meldt in het jaarverslag bij welke transacties er sprake was van een tegenstrijdig belang en waaruit dit belang bestond.</p>			

Norm	Toetsaspect	Toelichting	Bevindingen	Conclusie
	<p>Het verslag van de RvC vermeldt op welke wijze de evaluatie van de RvC als geheel, afzonderlijke commissies en afzonderlijke commissarissen heeft plaatsgevonden.</p> <p>Het verslag van de RvC vermeldt de bespreking van: a) de strategie en belangrijkste risico's van GVB en b) de beoordeling door het bestuur van de opzet en werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen.</p> <p>In het verslag van de RvC is vermeld de aanbeveling van de RvC aan de directie van GVB over de wenselijkheid van een interne auditor.</p>			
<i>Houding</i>				
3.24	De RvC toont zich kritisch bij het vormen van een oordeel.			
Interventies				
<i>Organisatie</i>				
3.25	Uit de registratie van de RvC wordt inzichtelijk welke interventies zijn gepleegd naar aanleiding van negatieve oordelen.			
<i>Houding</i>				
3.26	De RvC toont zich kritisch bij het bepalen van de noodzakelijke interventie.			
Aandacht voor interne beheersing				
3.27	De RvC heeft aandacht gehad voor interne beheersing.	De RvC heeft aandacht gegeven aan de te verbeteren processen.		
		De RvC heeft aandacht besteed aan door BDO onderzochte onderwerpen.		

Bewaking aandeelhouder

Norm	Toetsaspect (schema)	Toelichting	Bevindingen	Conclusie
Algemeen				
4.1	Van alle gehouden algemene vergaderingen van aandeelhouders zijn verslagen beschikbaar.			
4.2	Jaarlijks worden tenminste twee algemene vergaderingen van aandeelhouders gehouden.			
4.3	De aandeelhouder stelt jaarlijks de strategische visie, het jaarplan en de jaarrekening vast.			
Informatieverzameling				
4.4	De aandeelhouder bewaakt dat het verslag van de RvC in de jaarrekening van GVB de voorgeschreven informatie over de verrichte werkzaamheden bevat.			
4.5	De aandeelhouder heeft van de RvC de vastgestelde reglementen ontvangen.			
4.6	De aandeelhouder heeft van de RvC de opgestelde remuneratierapporten ontvangen.			
4.7	De aandeelhouder heeft van de RvC voordrachten ontvangen voor (her) benoeming van commissarissen.			
Oordeelsvorming				
4.8	De aandeelhouder betreft informatie over de uitvoering van het toezicht door de RvC bij het verlenen van decharge.			
4.9	De aandeelhouder beoordeelt de uitvoering door de RvC van het vastgestelde bezoldigingsbeleid voor de directie van GVB.			
4.10	De aandeelhouder beoordeelt voordrachten tot (her)benoeming van commissarissen.			
4.11	De aandeelhouder beoordeelt of de verstrekte bezoldiging aan de RvC overeenkomt met het vastgestelde bezoldigingsbeleid.			
Interventies				
4.12	Er zijn interventies.			

Instelling aandeelhouder

1.1 Keuze college toezicht in raadsvoordrachten

Norm

- a. Het college van B&W heeft in de raadsvoordrachten voor de verzelfstandiging bewuste afwegingen en keuzes gemaakt over:
 - de inrichting van het toezicht door de RvC;
 - de wijze waarop de RvC de gemeente dient te informeren over zijn gehouden toezicht.
- b. Hierbij komt duidelijk naar voren welke zaken verplicht zijn en welke keuzes de gemeente kan maken.

We hebben de norm getoetst door de raadsvoordrachten uit 2001 en 2006 ten aanzien van de verzelfstandiging van GVB te analyseren. Wij lopen aandachtspunten langs uit de raadsvoordrachten. Daarnaast gaan wij ook in op een aantal andere aandachtspunten die te maken hebben met wettelijke verplichtingen voor de aandeelhouder en nadere keuzes die de aandeelhouder zou kunnen maken. Het gaat hierbij om de volgende aandachtspunten:

- (directe) invoering structuurregime
- omvang RvC
- profielschets RvC
- evaluatie van RvA voor benoeming RvC bij oprichting
- nadere afspraken voor inrichting toezicht RvC
- bezoldiging RvC
- bezoldigingsbeleid directie.

Deze aspecten komen (op het aspect van de invoering van het structuurregime na) terug in het deel Inrichting aandeelhouder dat gaat over de inrichting van het toezicht door de RvC.

Voor de duidelijkheid merken we op dat de statuten, het convenant tussen de gemeente en GVB en de profielschets van de RvC, die bij deze raadsvoordrachten behoren, concepten betreffen. Het college was gemandateerd deze na de besluitvorming verder uit te werken in definitieve versies.

Bevindingen

Verplichting invoering structuurregime

In de raadsvoordracht uit 2001 geeft het college aan dat de statuten beantwoorden aan het volledige structuurregime dat bepaalt dat alle commissarissen van overheidswege door de gemeente Amsterdam worden benoemd en ontslagen. Er wordt niet uitgelegd waarom een structuurregime nodig is of moet.

In de raadsvoordracht uit 2006 legt het college uit wanneer een vennootschap in het algemeen wordt aangemerkt als structuurvennootschap. Het stelt voor dat de eerder gemaakte keuze uit 2001 voor het structuurregime wordt gehandhaafd.¹ Het college legt ook uit dat bij een structuurvennootschap de algemene vergadering van aandeelhouders (AVA) de RvC benoemt op voordracht van de zittende RvC.

Daarnaast vermeldt het college dat ten opzichte van 2001 de structuurregeling is gewijzigd. En dat dit heeft geleid tot een systeem waarin in beginsel alle commissarissen benoemd worden door de AVA, op voordracht van de RvC en met een mogelijkheid tot (versterkte) aanbeveling door de AVA en de OR.

Het college geeft verder aan dat de wet echter de mogelijkheid geeft statutair van de hoofdregel af te wijken. Het voorbeeld wordt gegeven dat het mogelijk is de AVA een benoemingsrecht te geven en de OR een versterkt aanbevelingsrecht te geven voor één van de vijf commissarissen. Het college geeft aan dat op deze manier wordt voorkomen dat de zeggenschap van de gemeente als aandeelhouder kan worden uitgehold of de uitoefening daarvan kan worden bemoeilijkt.

In lijn met andere onderdelen van dit besluit is gekozen voor een opzet die zoveel mogelijk gelijk is aan de voorgestelde opzet in 2001. De rekenkamer merkt op dat het college niet aangeeft op welke punten de raadsvoordracht afwijkt van de hoofdregel in het Burgerlijk Wetboek.

.....
 1 "In het algemeen wordt een vennootschap aangemerkt als structuurvennootschap indien:

- het geplaatste kapitaal tezamen met de reserves tenminste 12 miljoen euro belooft;
- bij haarzelf of bij een afhankelijke maatschappij een verplichte ondernemingsraad is ingesteld;
- bij de vennootschap en haar afhankelijke maatschappijen tenminste honderd werknemers werkzaam zijn;
- een opgave dat aan de eerste drie criteria wordt voldaan en drie jaren ononderbroken ingeschreven is geweest bij het handelsregister."

Daarnaast merken wij op dat in de raadsvoordracht 2006 niet is aangegeven dat de gemeente de keuze had om in de statuten op te nemen dat ook het bestuur door de AVA wordt benoemd. Ook voor NV's waarbij er sprake is van één aandeelhouder is de structuurregeling verplicht, maar er wordt een uitzondering gemaakt voor het wetsartikel dat regelt dat het bestuur door de RvC benoemd en ontslagen wordt.²

Keuze directe invoering van structuurregime

In de raadsvoordracht uit 2006 stelt het college voor het uitgangspunt in de besluitvorming in 2001 - om vanaf het moment van verzelfstandiging te kiezen voor het structuurregime - te handhaven. Met de invoering van het structuurregime zou kunnen worden gewacht tot na het verstrijken van de wachtperiode van drie jaar waarin ononderbroken ingeschreven is gestaan bij het handelsregister. Het college geeft de volgende argumenten om direct vrijwillig te kiezen voor het structuurregime:

- Het structuurregime biedt een goede en voor grote ondernemingen algemeen gebruikelijke verdeling van bevoegdheden tussen ondernemingsbestuur, RvC en AVA. Bij recente wijzigingen van het structuurregime zijn de rechten van de AVA versterkt.³
- Direct bij de verzelfstandiging wordt deze bevoegdhedenverdeling gerealiseerd die dan ook na het verstrijken van de wachtperiode van drie jaren gehandhaafd kan blijven.

.....
2 Artikel 2:153 BW en 2:154 BW

3 De rekenkamer merkt op dat het college hierbij doelt op de wet betreffende de aanpassing van de structuurregeling die op 1 oktober 2004 is ingegaan.

Keuze aantal commissarissen (omvang RvC)

Het college stelt in de raadsvoordracht 2006 voor vijf commissarissen te laten benoemen door de AVA, waarbij de ondernemingsraad (OR) een *versterkt* aanbevelingsrecht heeft voor één lid van de RvC.

Verder legt het college uit dat de RvC uit maximaal zeven leden zal bestaan en de leden zullen worden benoemd door de AVA. De ondernemingsraad (OR) heeft een versterkt aanbevelingsrecht voor één lid.⁴ Ook geeft het college aan dat bij oprichting de RvC uit vijf leden bestaat en de leden van de RvC zullen worden benoemd door de AVA.

Het college legt echter niet uit dat wettelijk is bepaald dat het minimum aantal commissarissen drie moet zijn. Het college vermeldt in de voordracht niet of zij het maximum van zeven leden *wil bereiken*. En er wordt niet uitgelegd dat de OR en AVA ook een 'gewoon' aanbevelingsrecht hebben voor alle leden (niet versterkt).

Verplichting profielschets RvC

Het college vermeldt in de raadsvoordracht uit 2006 dat de gemeente als oprichtster van de NV bepaalt hoe de directie en de RvC bij de oprichting samengesteld zullen zijn. Na de oprichting komt de benoeming en het ontslag van directeuren onder de volledige structuurregeling toe aan de RvC.

Bij oprichting is de RvC zodanig samengesteld dat er een evenwichtige verdeling is tussen personen die hun sporen hebben verdiend in het openbaar bestuur en/of bedrijfsleven. Daarna dient de RvC een profielschets op te stellen en deze vooraf te bespreken met de AVA. Het college geeft aan dat hiertoe het reglement van de huidige RvA met daarin een profielschets zou kunnen dienen. Dit reglement is vastgesteld door het college op 21 oktober 2003. De concept-profielchets - als onderdeel van het concept-convenant - is als bijlage aan de raadsvoordracht toegevoegd.

De rekenkamer merkt op dat het college niet vermeldt dat het een bepaling in het BW is dat de RvC een profielschets dient vast te stellen. Deze nog uit te werken profielschets voor de RvC geldt voor nieuw te benoemen commissarissen en bij herbenoemingen.

.....
4 Raadsvoordracht Definitief besluit externe verzelfstandiging (Gemeentebld 2006 nr. 314), pag. 55

Keuze evaluatie van RvA voor benoeming RvC bij oprichting

De rekenkamer merkt op dat voor de bij de akte van oprichting te benoemen commissarissen dus geen profielschets beschikbaar is. Dat hoeft wettelijk ook niet maar het zou wel logisch zijn dat het college bijvoorbeeld de eisen, die in het vastgestelde reglement (waaronder de profielschets) van de RvA zijn opgenomen, had geëvalueerd voordat de benoeming van de RvC bij oprichting plaatsvindt. Zo had immers eventuele daaruit voortvloeiende waardevolle informatie meegenomen kunnen worden voor de concept-profielchets voor de RvC en bij de benoeming van RvC bij akte van oprichting.

Keuze nadere afspraken voor inrichting toezicht RvC

Het college geeft in de raadsvoordracht uit 2006 aan dat de RvC primair tot taak heeft toezicht te houden op de directie. Algemeen wordt echter onderkend dat de rol van de RvC ruimer is dan die van toezichthouder alleen. Minstens zo belangrijk is haar rol van adviseur en klankbord van de directie. Om deze rol optimaal te kunnen vervullen, dient volop aandacht te worden besteed aan de samenstelling van de RvC. Deze uitleg geeft het college niet in de raadsvoordracht uit 2001.

In de raadsvoordrachten uit 2001 en 2006 legt het college uit dat in het te sluiten convenant – ondertekend door de gemeente, GVB, de directie, RvC en OR - afspraken worden gemaakt over de personele invulling van de RvC conform de profielschets die zoveel mogelijk overeen zal komen met het reglement van de huidige RvA en verwijst hiervoor naar het ter inzage gelegde concept-convenant.

In het convenant:

- worden afspraken gemaakt over de samenstelling van de RvC en de taak-uitoefening door zowel de directie als de RvC;
- wordt bepaald dat leden van de gemeenteraad en leden van het college niet benoembaar zijn tot commissaris van GVB Holding NV (2001) en in 2006 wordt toegevoegd dat ook ambtenaren werkzaam bij de gemeente niet benoembaar zijn tot commissaris;⁵
- wordt overeengekomen dat directie en RvC in hun taakuitoefening rekening

⁵ Dit staat niet de raadsvoordracht van het college maar in het als bijlage toegevoegde concept convenant.

zullen houden met de bijzondere rol van de gemeente Amsterdam enerzijds als behartiger van het publiek belang bij efficiënt openbaar vervoer en anderzijds als enig aandeelhouder van GVB Holding NV. Een aparte regeling is gewijd aan het voorkomen van inbreuken op het imago van de gemeente Amsterdam.

De rekenkamer merkt op dat het college niet vermeldt dat de gemeente op basis van artikel 2:140 lid 3 van het BW bij oprichting aanvullende bepalingen kan opnemen in de statuten omtrent de taak en de bevoegdheden van de raad van commissarissen en zijn leden. Er had bijvoorbeeld de afspraak gemaakt kunnen worden om de code toe te passen. Ook kan gedacht worden aan nadere afspraken over de eisen waaraan een door de RvC op te stellen motivering voor een voordracht voor (her)benoeming van een commissaris dient te voldoen. En aan afspraken over het vastleggen van de werkwijze en taakverdeling van de RvC.

Ten aanzien van de taakuitoefening merkt de rekenkamer op dat de gemeente hier een bewuste overweging heeft gemaakt. Het lijkt alsof de gemeente het hierbij vooral van belang vindt om het schaden van het imago van de gemeente Amsterdam te voorkomen.

Het college geeft geen uitleg over waarom in de bij de voordracht uit 2006 behorende bijlagen ‘concept-profielchets’ en ‘concept-convenant’ staat dat ten minste vier commissarissen afkomstig zullen zijn uit het bedrijfsleven en ten minste één commissaris uit het openbaar bestuur en dat de door de OR voor voordracht aan te bevelen commissaris in het bijzonder het vertrouwen van de werknemer van GVB dient te hebben.⁶ Ook legt het college niet uit waarom deze verschillen in aantal en aard van die uit 2001. In dat jaar gaat het om vier commissarissen die afkomstig zullen zijn uit het bedrijfsleven, twee uit het openbaar bestuur en één commissaris die op voordracht van de OR wordt benoemd. Ook was toen opgenomen dat men streefde naar minimaal één vrouw en minimaal één lid dat in het bijzonder het vertrouwen heeft van de OR.

⁶ In de voordracht 2006 staat “De concept-aktes en concept-overeenkomsten zijn ter inzage gelegd. Enkele punten in de concept-aktes en concept-overeenkomsten vragen in de komende periode nog om verdere uitwerking/ discussie. Daar waar dit het geval is, is het betreffende artikel gemarkeerd met ‘vierkante haken’. Het gaat daarbij om uitwerkingspunten en geen principiële zaken.” Het aantal van vier commissarissen uit het bedrijfsleven en het aantal van één uit het openbaar bestuur staan tussen vierkante haken in het convenant.

Verplichting bepalen bezoldiging RvC

In de raadsvoordracht 2001 voor de definitieve verzelfstandiging verwijst het college bij de uitleg over hoe de RvC wordt samengesteld naar het door het college op 12 juni 2001 vastgestelde *Profiel en vergoeding raad van commissarissen NV GVB*.⁷ Ook in de raadsvoordracht 2006 verwijst het college hiernaar.

Het college legt niet uit dat in het BW is opgenomen dat de gemeente als aandeelhouder beslist over de hoogte van de salarissen van commissarissen.⁸

Verplichting bepalen bezoldigingsbeleid directie

In de raadsvoordracht 2001 geeft het college aan dat de arbeidsvoorwaarden van de directeuren door de RvC worden vastgesteld. Dit is ook opgenomen in de concept Akte van oprichting die behoorde bij deze raadsvoordracht.⁹

In de raadsvoordracht 2006 legt het college niet uit dat met het inwerking treden van de vernieuwde structuurregeling per 1 oktober 2004 de gemeente Amsterdam als aandeelhouder het recht heeft om het bezoldigingsbeleid voor bestuurders (directie) vast te stellen.¹⁰ Wel is dit op te maken uit de bij de raadsvoordrachten meegezonden concept Akte van oprichting.¹¹

Conclusie

De rekenkamer concludeert dat uit de geraadpleegde stukken blijkt dat keuzes zijn gemaakt over de inrichting van het door de RvC te houden toezicht. Zo is de keuze voor de directe invoering van het structuurregime en voor het aantal van vijf commissarissen zichtbaar. Het college legt echter niet uit dat er de mogelijkheid bij oprichting was – naast de wettelijk bepaalde aspecten – nadere bepalingen in de statuten op te nemen omtrent de taak en de bevoegdheden van de RvC. De gemeente had bijvoorbeeld kunnen afspreken dat de code moest worden nageleefd. Het college gaat ook niet in op de mogelijkheid van een evaluatie van de RvA.

7 Gemeenteblad 2011 nummer 5996. De raadsvoordracht 2001 en 2006 verwijzen naar dit document. De rekenkamer heeft dit document echter niet ontvangen van het college op ons verzoek om relevante documenten over het bezoldigingsbeleid van de RvC te leveren.

8 Art. 2:145 BW De algemene vergadering kan aan de commissarissen een bezoldiging toekennen.

9 Concept akte van oprichting GVB Holding NV, d.d.23 november 2001, artikel 13, lid 6

10 Art. 2:135 lid 1 BW De vennootschap heeft een beleid op het terrein van bezoldiging van het bestuur. Het beleid wordt vastgesteld door de algemene vergadering. In het bezoldigingsbeleid komen ten minste de in artikel 2:383c tot en met e BW omschreven onderwerpen aan de orde.

11 Concept akte van oprichting GVB Holding NV, d.d. 28 april 2006, artikel 13, lid 6

De gemaakte afwegingen bij de keuzes komen niet duidelijk naar voren. Het wordt niet altijd direct duidelijk waarom bepaalde keuzes zijn gemaakt. Hoe de gemeente door de RvC geïnformeerd dient te worden over de uitvoering van het door de RvC gehouden toezicht komt niet aan bod. Ook maakt het college voor de gemeenteraad niet helder welke zaken verplicht zijn.

1.2 Wensen en bedenkingen gemeenteraad over toezicht

Het college heeft de plicht om voorstellen ten aanzien van verzelfstandigingen voor te leggen aan de gemeenteraad met het verzoek om zijn wensen en bedenkingen kenbaar te maken. De rekenkamer gaat ervan uit dat de gemeenteraad hiervan gebruik maakt.

Norm

De gemeenteraad heeft het college zijn wensen en bedenkingen meegegeven over de wijze waarop de gemeente het toezicht door de RvC heeft ingericht en over hoe de RvC de gemeente over zijn gehouden toezicht moet informeren.

We hebben getoetst of aan deze norm wordt voldaan.

Bevindingen

2001

Tijdens de bespreking in de gemeenteraad van de raadsvoordracht 2001¹² voor de definitieve verzelfstandiging, gaat het over de rol van de gemeente (als opdrachtgever) die een contract aangaat met het bedrijf GVB (als opdrachtnemer). Raadsleden constateren dat GVB een structuurvennootschap zal worden met een directie en een RvC. Bovendien wordt er geconstateerd dat:

- de verzelfstandiging een duidelijk strategische invloed van de aandeelhouder op strategische beslissingen kent waaronder de benoemingen van de RvC;
- de gemeente slechts op hoofdlijnen zal sturen maar in het kader van de opdrachtgeversol wel eisen kan stellen aan wat GVB voor haar gaat doen;
- de gemeente haar rol als bestuurder de afgelopen jaren niet heeft kunnen waarmaken en de gemeente nu als opdrachtgever dient te zorgen voor goed openbaar vervoer.

In de raad is steun voor het voorstel de RvC zo spoedig mogelijk als RvA te laten beginnen. Er worden door tegenstanders van de verzelfstandiging ook zorgen geuit zoals dat het benoemen door de gemeenteraad van de RvC een wassen neus zou zijn en de RvC slechts het bedrijfsbelang en niet het overheidsbelang zou dienen.

.....
12 Raad 28 november 2001 Besluit externe verzelfstandiging.

De wethouder legt uit dat de rol van de gemeente als opdrachtgever van het openbaar vervoer nog verder uitgewerkt zal worden. Maar dat de rol van de gemeente als aandeelhouder in de onderneming GVB juist een zekere afstand moet kennen omdat het toezicht wordt overgelaten aan een capabele RvC.

De door de gemeenteraad ingediende moties zijn vooral gericht op de publieke taak van GVB, dat wil zeggen op een goed openbaar vervoer voor de Amsterdammer en het kunnen controleren van de kwaliteit daarvan. De moties zijn niet gericht op het inrichten van het toezicht zoals gehouden door de RvC en hoe gemeente als aandeelhouder (college) dit kan volgen of op de informatievoorziening van college hierover aan de gemeenteraad.

2006

In de behandeling van de raadsvoordracht 2006 voor de definitieve verzelfstandiging gaat het niet over de inrichting van het door de RvC te houden toezicht.¹³

De discussie gaat vooral over (de noodzaak van) het wel of niet verzelfstandigen.

Wel maakt het college in de raadsvoordracht 2006 melding van de adviezen van de ondernemingsraad (OR) en de Raad van Advies (RvA) die voor een deel betrekking hebben op de positie van de RvC. Het college heeft deze aanbevelingen van de OR en de RvA overgenomen en betrokken in de raadsvoordracht.

De OR adviseerde in overleg te treden met de RvA over de positie van de RvC. De OR was van mening dat een RvC zich in de eerste plaats te richten naar het belang van de onderneming en verwijst daarvoor naar het Burgerlijk Wetboek (deel 2 artikel 140). De OR gaf aan de indruk te krijgen dat de gemeente de RvC iets te veel ziet als belangenbehartiger van de aandeelhouder. Daarom adviseerde de OR de gemeente als aandeelhouder om het convenant samen met de toekomstige RvC verder uit te werken.

.....
13 Raad 13 juli 2006 Besluit externe verzelfstandiging.

De RvA gaf een positief advies over het voorgenomen definitieve besluit inzake de externe verzelfstandiging van GVB maar was van mening dat een aantal zaken nog wel verder uitgewerkt moeten worden. Dit heeft onder andere betrekking op de governance. De RvA gaf aan de indruk te hebben dat er van de kant van de gemeente eerder de neiging bestaat om de ruimte van de directie te beperken dan te vergroten en vindt dat geen goede ontwikkeling voor de bedrijfsvoering. De uitkomst van de uitwerking bepaalt naar de mening van de RvA ook de ruimte voor de RvC en daarmee de mate waarin die in staat is de zijn toebedachte rol te vervullen.

De gemeenteraad heeft in haar beraadslagingen niet gereageerd op deze adviezen van de OR en de RvA en de reactie van het college daarop.

Conclusie

De rekenkamer concludeert dat de gemeenteraad in zowel 2001 als in 2006 het college *geen* wensen en bedenkingen heeft meegegeven over de wijze waarop het toezicht door de RvC wordt ingericht en hoe de gemeente als aandeelhouder geïnformeerd zal worden over de uitvoering hiervan.

Inrichting aandeelhouder

2.1 Spelregels toezicht

Om te waarborgen dat goed toezicht wordt gehouden door de RvC is het belangrijk dat kaders zijn gesteld voor de inrichting van dit toezicht. Op basis hiervan heeft de rekenkamer de volgende norm geformuleerd.

Norm

De gemeente heeft expliciete spelregels voor toezicht door de RvC vastgelegd.

Toetsaspecten

Bij het toetsen aan deze norm wordt gebruik gemaakt van onderstaande toetsaspecten.

De gemeente heeft bij oprichting van de GVB Holding NV:

- 1) de omvang van de RvC bepaald;
- 2) bepaald dat de RvC een profielschets moet opstellen;
- 3) bepaald aan welke eisen de door de RvC op te stellen motivering voor een voordracht voor (her)benoeming van een commissaris dient te voldoen;
- 4) voor de benoeming van de RvC gebruik gemaakt van een evaluatie van het functioneren van de RvA;
- 5) bepaald dat de RvC zijn werkwijze en taakverdeling voor zichzelf en de ingestelde commissies moet vastleggen;
- 6) de bezoldiging voor de commissarissen vastgesteld;
- 7) het bezoldigingsbeleid voor de directie vastgesteld.

Wij hebben voor onze analyse ten aanzien van de oprichting gebruik gemaakt van de eerste statutenwijziging van de GVB Holding NV¹⁴ en het daarbij behorende definitieve convenant tussen de gemeente en GVB¹⁵ en de definitieve profielschets van de RvC¹⁶. Ook hebben wij de raadsvoordrachten voor de verzelfstandiging 2001 en 2006 geraadpleegd. Wij hebben de akte van oprichting van oktober 2006 met standaardstatuten van de structuurvennootschap niet in deze analyse betrokken.¹⁷ Deze

¹⁴ Wijziging van de statuten van GVB Holding NV - akte van 21 december 2006

¹⁵ Convenant betreffende GVB Holding NV tussen de gemeente en GVB, ondertekend op 21 december 2006

¹⁶ Profielschets van de raad van commissarissen van GVB Holding NV, ondertekend op 21 december 2006

¹⁷ Oprichting van GVB Holding NV - akte van 26 oktober 2006

akte heeft namelijk betrekking op een periode dat GVB nog niet als vennootschap operationeel was. De statuten zijn later uitgewerkt in de eerste statutenwijziging en aangepast aan de specifieke situatie van GVB.

Wij zijn daarnaast voor de volledigheid nagegaan of in de tweede statutenwijziging¹⁸ en de derde statutenwijziging¹⁹ van de GVB Holding NV wijzigingen hebben plaatsgevonden ten aanzien van de bovengenoemde toetsaspecten.

Wij merken tot slot nog op dat het volgen van de code officieel niet verplicht is voor GVB omdat deze is gericht op beursgenoteerde vennootschappen. Het toepassen van (onderdelen van) de code kan wel op vrijwillige basis plaatsvinden. GVB gaat hier in zijn jaarverslag 2009 voor het eerst op in. Het vermeldt daarin dat vanaf het moment van verzelfstandiging "indachtig de Nederlandse Corporate Governance Code, principes en best-practicebepalingen (zijn) vastgelegd die de verhoudingen reguleren tussen de directie, de Raad van Commissarissen en de (algemene vergadering van) aandeelhouders". Ook vermeldt GVB dat de toepassing "geschiedt op vrijwillige basis en op relevante aspecten binnen de onderneming."

¹⁸ Wijziging van de statuten van GVB Holding NV - akte van 26 augustus 2010

¹⁹ Wijziging van de statuten van GVB Holding NV - akte van 8 februari 2012

2.1.1 Toetsaspect omvang

Toetsaspect

De gemeente heeft bij oprichting van de GVB Holding NV de omvang van de RvC bepaald.

De GVB Holding NV is een structuurvennootschap. In het Burgerlijk Wetboek (BW) is bepaald dat bij een structuurvennootschap een RvC verplicht is en uit minimaal drie leden moet bestaan.²⁰ Er wordt echter niet aangegeven wie binnen de vennootschap het aantal commissarissen bepaalt. Meestal wordt dit statutair vastgelegd. Bij gebrek aan een statutaire vastlegging, is men in het algemeen van mening dat de AVA de bevoegdheid heeft om de omvang van de RvC vast te stellen, mits deze uit ten minste drie personen bestaat.²¹

Bevindingen

De eerste statutenwijziging kent de bepaling dat de RvC uit ten minste vijf en ten hoogste zeven natuurlijke personen dient te bestaan.²²

Zowel de tweede als de derde statutenwijziging kent dezelfde bepaling.

Conclusie

De rekenkamer concludeert dat de gemeente bij oprichting van de GVB Holding NV in de eerste statutenwijziging de bandbreedte van de omvang van de RvC heeft bepaald. In de latere tweede en derde statutenwijzigingen is dezelfde bepaling opgenomen.

.....
²⁰ Boek 2 BW art. 158 lid 2

²¹ *Grondslagen van Corporate Governance*, R.A.M. Pruijm, 2010, pag. 285

²² Statuten GVB 21 december 2006 art. 16 lid 1.

2.1.2 Toetsaspect profielschets

Toetsaspect

De gemeente heeft bij oprichting van de GVB Holding NV bepaald dat de RvC een profielschets moet opstellen.

Het BW bepaalt dat de RvC een profielschets moet vaststellen voor zijn omvang en samenstelling, rekening houdend met de aard van de onderneming, haar activiteiten en de gewenste deskundigheid en achtergrond van de commissarissen.²³ Statutair kan van deze verplichting niet worden afgeweken.²⁴

Daarnaast dient de RvC de profielschets te bespreken voor het eerst bij vaststelling en vervolgens bij iedere wijziging in de algemene vergadering en met de ondernemingsraad.²⁵ Deze bespreking houdt echter niet het recht in dat de AVA of OR wijzigingen in de profielschets kan aanbrengen. Zij kunnen alleen (niet-bindende) suggesties doen. Ook zijn er geen instemmings- of adviesrechten van de AVA en de OR. De profielschets zou een goede leidraad kunnen en moeten zijn voor toekomstige benoemingen.²⁶

Bevindingen

De gemeente heeft conform het vereiste in het BW in de eerste statutenwijziging bepaald dat de RvC een profielschets moet opstellen en de vaststelling en wijzigingen daarvan moet bespreken in de AVA.²⁷

In het convenant tussen de gemeente en GVB wordt het belang onderkend van een behoorlijke samenstelling van de RvC en is een regeling opgenomen die bepaalt dat het wenselijk is dat de RvC wordt samengesteld conform een profielschets.²⁸ De profielschets van de RvC legt vervolgens het profiel van de RvC voor wat betreft ervaring en persoonlijke kwaliteiten vast.²⁹

.....
23 Boek 2 BW artikel 158 lid 3

24 *Grondslagen van Corporate Governance*, R.A.M. Pruijm, 2010, pag. 285

25 Boek 2 BW artikel 158 lid 3

26 *Grondslagen van Corporate Governance*, R.A.M. Pruijm, 2010, pag. 285

27 *Wijziging van de statuten van GVB Holding NV*, akte van 21 december 2006, artikel 16 lid 3

28 *Convenant betreffende GVB Holding NV* tussen de gemeente en GVB, ondertekend op 21 december 2006, artikel 1, lid 1

29 *Profielchets van de raad van commissarissen van GVB Holding NV*, ondertekend op 21 december 2006

De rekenkamer merkt op dat het college bij de raadsvoordrachten 2001 en 2006 voor de verzelfstandiging al een opgesteld concept-convenant (tussen de gemeente en GVB) en een concept-profielchets heeft bijgesloten.

Zowel de tweede als de derde statutenwijziging kent dezelfde bepaling over de profielschets. Het convenant tussen de gemeente en GVB en de profielschets zijn hierbij niet gewijzigd.

Conclusie

De rekenkamer concludeert dat de gemeente bij oprichting van de GVB Holding NV in de eerste statutenwijziging heeft bepaald dat de RvC een profielschets moet opstellen en op hoofdlijnen heeft bepaald waaraan deze moet voldoen in het convenant tussen de gemeente en GVB en de profielschets van de RvC. Positief is dat de gemeente bij de raadsvoordrachten voor de verzelfstandiging in 2001 en 2006 al een concept convenant en een concept profielschets had bijgesloten. In zowel de tweede als de derde statutenwijziging is dezelfde bepaling opgenomen. Het convenant en de profielschets zijn toen niet gewijzigd.

2.1.3 Benoeming en herbenoeming na oprichting

Toetsaspect

De gemeente heeft bij oprichting van de GVB Holding NV de eisen voor de motivering bepaald, die door de RvC moet worden gehanteerd in een voordracht bij het (her)benoemen van een commissaris.

Het BW bepaalt dat de algemene vergadering van aandeelhouders de commissarissen benoemt op voordracht van de RvC, voor zover de benoeming niet reeds is geschied bij de akte van oprichting.³⁰ De voordracht bij een benoeming en herbenoeming dient volgens het BW door de RvC met redenen te worden omkleed. Het BW bepaalt daarnaast dat bij een herbenoeming rekening wordt gehouden met de wijze waarop de kandidaat zijn taak als commissaris heeft vervuld.³¹

Het BW geeft dus voor een herbenoeming aan dat de beoordeling van het eerdere functioneren onderdeel moet uitmaken de motivering. Ze geeft niet aan welke aspecten van het functioneren in de beoordeling betrokken moet worden. Wel volgen uit het BW en de code verschillende bepalingen waaraan de leden van de RvC moeten voldoen, die in het algemeen zijn te karakteriseren als eisen aan deskundigheid en onafhankelijkheid.³²

Wij verwachten daarom dat de motivering minimaal moet ingaan op de deskundigheid en onafhankelijkheid van een kandidaat.

.....
30 Boek 2 BW artikel 158 lid 4

31 Burgerlijk wetboek (artikel 142, lid 3)

32 CGC2008, III.2.1. en art. 2:160 BW bevatten voorschriften voor onafhankelijkheid. CGC2008, III.3.1. werkt deskundigheid nader uit en in art. 2:158 BW wordt het belang van deskundigheid benadrukt door de verplichting tot het opstellen van een profielschets door de RvC.

Bevindingen

De gemeente heeft in de eerste statutenwijziging de formuleringen uit het BW overgenomen.³³ Dat is ook in de tweede en derde statutenwijziging het geval. De rekenkamer constateert dat de gemeente daarnaast geen nadere specifieke afspraken met de RvC heeft gemaakt over eisen waaraan de voordracht voor (her)benoemingen moet voldoen. Dit betekent dat er geen kaders zijn voor de uit te voeren evaluatie bij een herbenoeming. Ook is niet gewaarborgd dat de RvC in de voordracht bij (her)benoemingen ingaat op de eisen van onafhankelijkheid en deskundigheid of aan de eisen die voortvloeien uit de vastgestelde profielschets voor de leden van de RvC.

Conclusie

De rekenkamer concludeert dat de gemeente bij oprichting van de GVB Holding NV met de RvC *geen* nadere afspraken heeft gemaakt over de motiveringseisen voor het (her)benoemen van de leden van de RvC. In de eerste, tweede en derde statutenwijziging zijn hierover geen afspraken opgenomen. Ook heeft dit niet op een andere manier plaatsgevonden.

.....
33 *Wijziging van de statuten van GVB Holding NV*, akte van 21 december 2006, artikel 16, lid 4 en lid 6.

2.1.4 Benoeming bij oprichting

Toetsaspect

De gemeente heeft bij oprichting van de GVB Holding NV voor de benoeming van de RvC gebruik gemaakt van een evaluatie van het functioneren van de RvA.

Het BW bepaalt dat commissarissen bij de oprichting kunnen worden aangewezen door de oprichter van de vennootschap. De commissarissen die niet reeds bij de oprichting zijn aangewezen, worden benoemd door de algemene vergadering.³⁴ De gemeente als oprichtster van de NV bepaalt dus hoe de RvC bij de oprichting samengesteld zal zijn.³⁵

Zoals gezegd bepaalt het BW dat de RvC een profielschets moet vaststellen. Dit betekent dat voor de startende RvC, die wordt benoemd bij de oprichting, nog geen profielschets beschikbaar is. De RvC dient zelf zijn profielschets vast te stellen en de gemeente als aandeelhouder kan deze vastgestelde profielschets pas dan bespreken (en suggesties daarover doen) in de eerste algemene vergadering die daarop volgt.

De rekenkamer vindt het echter logisch en wenselijk dat de gemeente bij de benoemingen van de leden van de RvC bij de oprichting in 2006, al heeft nagedacht over de eisen waaraan deze leden moeten voldoen. Omdat de beoogde leden van de RvC de voormalige leden van de RvA zijn ligt het voor de hand dat de gemeente:

- het functioneren van de Raad van Advies (RvA), die vanaf 2002 functioneerde en was beoogd als RvC, heeft geëvalueerd
- heeft onderzocht in hoeverre de eisen uit de profielschets van de RvA (in oktober 2003 is door het college een profielschets voor de RvA vastgesteld³⁶) ook relevant zijn voor de RvC.

Deze zaken kunnen waardevolle informatie opleveren en lessen bevatten voor het inrichten van het toezicht door de nieuw te vormen RvC. Misschien waren er op basis daarvan redenen om nadere eisen te stellen aan de inrichting van het door de RvC te houden toezicht.

34 Art. 2:142 BW

35 Raadsvoordracht Definitief besluit externe verzelfstandiging (Gemeentebld 2006 nr. 314), pag. 55

36 Het college neemt op 21 oktober 2003 het besluit voor om het reglement (waaronder een profiel) van de Raad van Advies van GVB vast te stellen.

Bevindingen

Bij de raadsvoordrachten 2001 en 2006 voor de definitieve verzelfstandiging heeft het college een opgesteld concept-convenant en concept-profiel schets bijgesloten. Het college vermeldt in de voordracht uit juli 2006 dat over de samenstelling van de RvC zal worden aangesloten bij het *Reglement Raad van Advies GVB* zoals vastgesteld door het College op 21 oktober 2003.

Het college vermeldt niet dat zij de RvA heeft geëvalueerd of heeft onderzocht of de eisen die in de profielschets voor de RvA waren opgenomen ook nog bruikbaar waren voor die voor de RvC.

Uit de informatie die de rekenkamer tot haar beschikking heeft, blijkt ook niet dat dit later - bijvoorbeeld bij het vaststellen van de eerste statutenwijziging in december 2006 - is gebeurd.

Conclusie

De rekenkamer concludeert dat de gemeente bij oprichting van de GVB Holding NV voor de benoeming van de RvC *geen* gebruik heeft gemaakt van een evaluatie van het functioneren van de RvA.

2.1.5 Werkwijze en taakverdeling

Toetsaspect

De gemeente heeft bij oprichting van de GVB Holding NV bepaald dat de RvC zijn werkwijze en taakverdeling voor zichzelf en de ingestelde commissies moet vastleggen.

De code bepaalt dat de RvC op basis van de code zijn werkwijze en taakverdeling voor zichzelf en de ingestelde commissies in afzonderlijke reglementen moet hebben vastgelegd.³⁷ Het BW schrijft dit niet voor.

De rekenkamer is van mening dat vaststelling van de werkwijze en taakverdeling van de RvC door de RvC van cruciaal belang is voor een goede inrichting van het toezicht door de RvC. Daarnaast heeft GVB zelf aangegeven indachtig de code te werken. Daarom hebben wij dit als toetsaspect opgenomen.

Bevindingen

De gemeente heeft geen bepaling opgenomen in de eerste statutenwijziging over het vastleggen van de werkwijze en de taakverdeling van de RvC en hierover ook geen afspraken gemaakt met de RvC.

De gemeente had in de eerste statutenwijziging, in het daarbij behorende convenant of in de daarbij behorende profielschets expliciet kunnen opnemen dat de RvC moet voldoen aan de Corporate Governance Code. Dit is niet gebeurd.

Er is in het convenant 2006 in artikel 4 alleen gesproken van “Partijen erkennen dat tot de inrichting van de corporate governance van GVB zoals ondermeer is vastgelegd in de Statuten en in de Convenant bewust en met goedkeuring van de RvC en toestemming van de OR, is besloten.”

Ook is in de tweede en derde statutenwijziging geen bepaling opgenomen dat de RvC zijn werkwijze en de taakverdeling moet vastleggen. Uit de informatie die de rekenkamer tot haar beschikking heeft blijkt ook niet dat hierover op een andere manier afspraken over zijn gemaakt.

Conclusie

De rekenkamer concludeert dat de gemeente bij oprichting van de GVB Holding NV *niet* heeft bepaald dat de RvC zijn werkwijze en taakverdeling voor zichzelf en de ingestelde commissies moet vastleggen. Er is in de eerste statutenwijziging hierover geen bepaling opgenomen en de gemeente heeft hierover ook niet op een andere wijze afspraken gemaakt. Tevens is geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid om een verwijzing naar de code op te nemen. Ook later is dit niet gebeurd.

.....
37 CGC2008, III.1.1. en CGC2008, III.5.1.

2.1.6 Bezoldiging commissarissen

Toetsaspect

De gemeente heeft bij oprichting van de GVB Holding NV de bezoldiging voor de commissarissen vastgesteld.

In het BW is opgenomen dat de aandeelhouder beslist over de hoogte van de salarissen van bestuurders (directie)³⁸ en commissarissen³⁹. Dit betreft onder meer het bezoldigingsbeleid. Door deze zeggenschap heeft de aandeelhouder een sterk middel om ervoor te zorgen dat de directie handelt in overeenstemming met de wensen van de aandeelhouder en dat commissarissen hun toezichthoudende rol zo goed mogelijk uitvoeren.

In het BW zijn voor de vaststelling van de bezoldiging van commissarissen geen voorwaarden gesteld. In de statuten is opgenomen dat de algemene vergadering aan commissarissen een bezoldiging kan toekennen.⁴⁰ De gemeente Amsterdam als enig aandeelhouder kan dus de hoogte van de bezoldiging van de leden van de RvC bepalen. De rekenkamer heeft daarom als norm opgenomen dat de gemeente bij de inrichting de hoogte van de eventuele bezoldiging van commissarissen heeft vastgesteld.

Bevindingen

In de raadsvoordracht 2001 voor de definitieve verzelfstandiging verwijst het college bij de uitleg over hoe de RvC wordt samengesteld naar het door het college op 12 juni 2001 vastgestelde *Profiel en vergoeding raad van commissarissen NV GVB*⁴¹. Ook in de raadsvoordracht 2006 verwijst het college hiernaar. Wij maken hieruit op dat de in 2001 door het college vastgestelde vergoedingen voor de RvC ook van toepassing zijn verklaard per 1 januari 2007 als de verzelfstandiging van kracht wordt. Toen de oprichting van de RvC vanwege de referendumuitslag niet doorging en in plaats daarvan de RvA werd ingesteld zijn de afspraken uit 2001 over de honorering van toepassing verklaard op de RvA. Bij een heroverweging in 2004 is besloten de honorering te verhogen met 6% ingaande op 1 januari 2004.⁴²

38 Art. 2:135 lid 1 BW

39 Art. 2:145 BW

40 Statuten GVB (21 december 2006), Art. 16, lid 19.

41 Gemeenteblad 2011 nummer 5996. De raadsvoordracht 2001 en 2006 verwijzen naar dit document. De rekenkamer heeft dit document echter niet ontvangen van het college op ons verzoek om relevante documenten over het bezoldigingsbeleid van de RvC te leveren.

42 Mailbericht van 4 juli 2007.

Op 19 oktober 2007 heeft de gemeente een brief verstuurd aan de RvC over de beloning van de RvC.⁴³ De gemeente reageert hier op een voorstel van de RvC over de beloning. De gemeente vindt het voorstel van de RvC te hoog en doet in deze brief een tegenvoorstel voor de algemene beloning en een aanvullende beloning voor commissarissen die werkzaamheden in commissies verrichten. Uit de brief van 26 november 2007 van de RvC aan de gemeente blijkt dat de raad van commissarissen akkoord gaat met het voorstel van de gemeente.

Conclusie

De rekenkamer concludeert dat de gemeente bij oprichting van de GVB Holding NV regels heeft vastgesteld voor de bezoldiging van de RvC. Deze regels zijn nadien in overleg met de RvC aangepast.

43 Brief wethouder Deelnemingen, d.d. 19 oktober 2007 (kenmerk: 2007/8866)

2.1.7 Bezoldigingsbeleid directie

Toetsaspect

De gemeente heeft bij oprichting van de GVB Holding NV het bezoldigingsbeleid voor de directie vastgesteld.

Met het inwerking treden van de vernieuwde structuurregeling per 1 oktober 2004, heeft de gemeente Amsterdam als aandeelhouder het recht gekregen om het bezoldigingsbeleid voor bestuurders (directie) vast te stellen. In het BW is bepaald dat de aandeelhouder in het bezoldigingsbeleid voor de directie de uitgangspunten moet vaststellen die worden gehanteerd bij het vaststellen van de beloning.⁴⁴ Voor die tijd – dus ook in 2001 toen de gemeenteraad besloot tot de verzelfstandiging van GVB – stelde de RvC de beloning en verdere arbeidsvoorwaarden van ieder van de directeuren vast.⁴⁵

De rekenkamer heeft daarom als toetsaspect opgenomen dat de gemeente in 2006 bij de inrichting het bezoldigingbeleid voor de directie heeft vastgesteld.

Bevindingen

In de statuten is opgenomen dat de bezoldiging van de directie van GVB moet passen binnen het door de aandeelhouder vastgestelde bezoldigingsbeleid. Het is de taak van de RvC om de bezoldiging vast te stellen binnen de kaders van dit beleid.⁴⁶

In de aanloop naar de verzelfstandiging van GVB onderzocht de gemeente de mogelijkheden voor een nieuw bezoldigingsbeleid voor de directie van GVB. Hierbij stond de vraag centraal of en, zo ja, op welke wijze de bezoldiging van de directie van GVB onder het drempelbedrag van de Wet Openbaarmaking Topinkomens kon worden gebracht (de ‘WOPT norm’).⁴⁷

44 In het bezoldigingsbeleid komen ten minste de in artikel 2:383c tot en met e BW omschreven onderwerpen aan de orde.

45 In de concept *Akte van oprichting GVB Holding BV* die behoorde bij de raadsvoordracht voor de verzelfstandiging uit 2001 is dit in artikel 13 lid 6 opgenomen; “De raad van commissarissen stelt de beloning en de verdere arbeidsvoorwaarden van ieder van de directeuren vast.”

46 Statuten GVB (21 december 2006), art. 13, lid 7.

47 Commissie KSB, agendapunt Wet personenvervoer 2000: definitief besluit externe verzelfstandiging GVB, 29 maart 2007. De hoogte van de WOPT norm bedroeg in 2005 € 158.000.

Op basis van de in beeld gebrachte mogelijkheden stelde het college van B&W eind 2006 het bezoldigingsbeleid vast.⁴⁸ Dit beleid houdt op hoofdlijnen in dat voor de zittende directieleden de bestaande contracten worden gerespecteerd. Bij nieuwe directieleden wordt in het beleid onderscheid gemaakt naar de algemene directeur en de overige directieleden. In het geval van de algemene directeur blijft het huidige beleid gehandhaafd. Voor nieuwe overige directeuren gaat gelden dat de vaste componenten van de bezoldiging onder de WOPT-norm vallen. Daar bovenop kan een hogere variabele vergoeding worden verstrekt zodat de uiteindelijke bezoldiging, bij goed presteren, gelijk kan zijn aan de bezoldiging van de zittende overige directeuren.⁴⁹

Conclusie

De rekenkamer concludeert dat de gemeente in 2006 bij oprichting van de GVB Holding NV het bezoldigingsbeleid voor de directie heeft vastgesteld.

48 *Beloningsbeleid GVB Directie* (besluit college: akkoord op 5 december 2006). De commissie KSB wordt over het besluit in de vergadering van 29 maart 2007 geïnformeerd.

49 BD2006-007087. De tekst van de voordracht omvat nog de keuze in bezoldigingsbeleid. Op basis van agendapunt *Wet personenvervoer 2000: definitief besluit externe verzelfstandiging* blijkt het college te hebben gekozen voor de hier beschreven variant.

2.2 Informatievoorziening RvC aan gemeente

Norm

De gemeente heeft expliciet vastgelegd hoe zij over de uitvoering volgens de vastgelegde spelregels voor het houden van toezicht door RvC geïnformeerd zal worden.

Toetsaspecten

De code geeft aan welke informatie de RvC moet verschaffen over zijn eigen functioneren. In het bijzonder gaat het om reglementen, het RvC bericht in het jaarverslag van de vennootschap en het opstellen en het openbaar maken van het remuneratierapport waarin is beschreven op welke wijze het bezoldigingsbeleid is uitgevoerd.⁵⁰ Zoals eerder gezegd is GVB weliswaar niet gebonden aan de code maar heeft het wel aangegeven indachtig deze code te handelen.

De gemeente kan de informatie over het eigen functioneren dus gebruiken om de uitvoering van de spelregels te volgen. Bij het toetsen aan deze norm over de informatievoorziening gebruiken we daarom de onderstaande toetsaspecten.

De gemeente heeft nadere regels opgesteld over de wijze en inhoud van verantwoord door de RvC over:

1. de door de RvC vastgelegde werkwijze en taakverdeling voor zichzelf en de ingestelde commissies;
2. de door de RvC opgestelde rapportage over de uitvoering van het bezoldigingsbeleid voor de directie;
3. het bericht van de RvC in het jaarverslag.

.....
⁵⁰ De bepaling inzake het opstellen en publiceren van het reglement volgt uit CGC2008, III.1.1. De rapportage over de verrichte werkzaamheden is beschreven in CGC2008, III.1.2. Tot slot volgt de bepaling voor het opstellen en publiceren van remuneratierapporten uit CGC2008, II.12/2.13.

2.2.1 Informatievoorziening werkwijze en taakverdeling

Toetsaspect

De gemeente heeft nadere regels opgesteld over de wijze en inhoud van verantwoorden door de RvC over de door de RvC vastgelegde werkwijze en taakverdeling voor zichzelf en de ingestelde commissies.

Zoals gezegd bepaalt de code dat de RvC op basis van de code zijn werkwijze en taakverdeling voor zichzelf en de ingestelde commissies in afzonderlijke reglementen moet hebben vastgelegd.⁵¹ Het BW schrijft dit niet voor. De code biedt daarnaast handvatten voor (nadere) afspraken die de gemeente met de RvC kan maken over de *wijze waarop* de RvC zich verantwoordt over de organisatie van zijn werkzaamheden.⁵²

Bevindingen

De gemeente heeft geen afspraken gemaakt over de wijze waarop de RvC zich verantwoordt over de organisatie van zijn werkzaamheden.

Conclusie

De rekenkamer concludeert dat de gemeente *geen* nadere regels heeft opgesteld over de wijze en inhoud van verantwoorden door de RvC over de door de RvC vastgelegde werkwijze en taakverdeling voor zichzelf en de ingestelde commissies.

.....
⁵¹ CGC2008, III.1.1. en CGC2008, III.5.1.

⁵² De bepaling inzake het opstellen en publiceren van het reglement volgt uit CGC2008, III.1.1.

2.2.2 Informatievoorziening bezoldigingsbeleid directie

Toetsaspect

De gemeente heeft nadere regels opgesteld over de wijze en inhoud van verantwoord door de RvC over de door de RvC opgestelde rapportage over de uitvoering van het bezoldigingsbeleid voor de directie.

In het BW is opgenomen dat de vennootschap vrij gedetailleerd informatie moet geven over de beloning van directieleden in de toelichting op de jaarrekening.⁵³ De code biedt daarnaast handvatten voor nadere afspraken die de gemeente met de RvC kan maken. Zo is in de code bepaald dat de RvC verantwoording moet afleggen over het gevoerde bezoldigingsbeleid door middel van het jaarlijks opstellen van een remuneratierapport. Dit rapport bevat in ieder geval informatie over de (onderdelen van) de totale bezoldiging van de directieleden, de gehanteerde prestatiecriteria, de samenhang van de gekozen prestatiecriteria met de strategie en de relatie tussen de verstrekte bezoldiging en geleverde prestaties.⁵⁴ De code geeft goede handvatten voor waaraan de rapportage over het uitgevoerde bezoldigingsbeleid van de directie kan voldoen.⁵⁵

Bevindingen

In paragraaf 2.1 hebben we geconstateerd dat de gemeente het bezoldigingsbeleid voor de directie heeft vastgesteld. De gemeente heeft echter geen nadere afspraken gemaakt met de RvC ten aanzien van de informatievoorziening over de uitvoering van het bezoldigingsbeleid voor de directie. In principe had een verwijzing naar de code volstaan. Dit is niet gebeurd. Daarnaast kan de rekenkamer zich voorstellen dat hierover apart afspraken waren gemaakt gezien het belang dat de gemeente hecht aan een zorgvuldige uitvoering van het bezoldigingsbeleid.

.....
53 Art. 2:383c tot en met 383e BW. Van iedere bestuurder moet vermeld worden: periodiek betaalde beloningen, beloningen betaalbaar op termijn, uitkeringen bij beëindiging dienstverband en winstdelingen en bonusbetalingen.

54 CGC2008, II.2.12. In deze bepaling van de code is een groot aantal specifieke voorschriften voor de inhoud van het remuneratierapport opgenomen. Het grootste deel van deze voorschriften is gericht op het verschaffen van informatie over beloningen in de vorm van aandelen en opties en zijn hierdoor niet van toepassing bij GVB. Daarnaast bevat de bepaling diverse voorschriften in relatie tot variabele beloningen en prestatiecriteria. De essentie van deze voorschriften is hier weergegeven.

55 De bepaling voor het opstellen en publiceren van remuneratierapporten volgt uit CGC2008, II.2.12/2.13.

Conclusie

De rekenkamer concludeert dat de gemeente *geen* nadere regels heeft opgesteld over de wijze en inhoud van verantwoord door de RvC over de door de RvC opgestelde rapportage over de uitvoering van het bezoldigingsbeleid voor de directie.

2.2.3 Informatievoorziening bericht in jaarverslag

Toetsaspect

De gemeente heeft nadere regels opgesteld over de wijze en inhoud van verantwoorden door de RvC in het bericht van de RvC in het jaarverslag.

Het is de bevoegdheid van de aandeelhouder om de RvC decharge te verlenen voor het gevoerde toezicht in het afgelopen jaar.⁵⁶ In de code is bepaald dat de algemene vergadering jaarlijks decharge moet verlenen - afzonderlijk van de decharge die de zij jaarlijks moet verlenen aan de directie - aan de commissarissen voor het door hen gehouden toezicht in het voorgaande boekjaar.⁵⁷ In het BW is dit onderscheid niet gemaakt.

Transparantie over de wijze waarop de RvC invulling heeft gegeven aan deze verantwoordelijkheid is hierdoor belangrijk voor belanghebbenden bij GVB zoals de aandeelhouder. Zonder duidelijke beschrijvingen over de door de RvC verrichte werkzaamheden kan deze zich geen goed oordeel vormen over de kwaliteit van het gehouden toezicht door de RvC en zal het decharge verlenen niet voldoende gefundeerd gebeuren. De code geeft hier goede handvatten voor.⁵⁸

Bevindingen

In de concept-profielchets - die is toegevoegd aan de raadsvoordracht 2006 voor de definitieve verzelfstandiging - is in artikel 2.2 bepaald dat de RvC verantwoordelijk is voor de kwaliteit van zijn eigen functioneren. De concept-profielchets die was toegevoegd aan de raadsvoordracht 2011, kende deze bepaling niet.

Daarnaast heeft de gemeente Amsterdam de afzonderlijke verlening van decharge aan de commissarissen - dus naast de verlening van decharge aan de directeuren - in de statuten van GVB opgenomen.

De gemeente heeft echter geen afspraken gemaakt met de RvC over hoe het bericht van de RvC in het jaarverslag GVB er uit moet zien. Er zijn geen nadere afspraken in bijvoorbeeld de statuten, het convenant of in nadere overeenkomsten opgenomen.

.....
56 Artikel 2:101 BW.

57 CGC2008, IV.1.6. en Statuten 21 december 2006, art. 18, lid e

58 De rapportage over de verrichte werkzaamheden is beschreven in CGC2008, III.1.2.

Conclusie

De rekenkamer concludeert dat de gemeente *geen* nadere regels heeft opgesteld over de wijze en inhoud van verantwoorden door de RvC over het bericht van de RvC in het jaarverslag.

2.3 Informatievoorziening college aan gemeenteraad

Norm

De gemeente heeft expliciet vastgelegd hoe de gemeenteraad door het college geïnformeerd zal worden over het door de RvC gehouden toezicht.

Bij het vastleggen kan gekozen worden uit drie verschillende mogelijkheden: geen informatie, informatie vooraf en informatie achteraf.

Bevindingen

De gemeenteraad wordt op basis van het *Besluit Begroting en Verantwoording* standaard geïnformeerd in de jaarrekening over de verbonden partijen. Hierin moet onder meer aandacht zijn voor veranderingen in het absolute en relatieve aandeel van de gemeente in de verbonden partij en in het eigen en vreemd vermogen van de verbonden partij. Op het moment dat het college een dienst wil verzelfstandigen is het college op basis van de gemeentewet artikel 160 verplicht om hierover de gemeenteraad te consulteren. Daarnaast kan de gemeenteraad het college verzoeken om aanvullend geïnformeerd te worden over zaken die te maken hebben met de deelneming. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het ter informatie voorleggen van het strategisch beleidsplan of jaarverslag aan de gemeenteraad voor vaststelling door de aandeelhouder of dat de gemeenteraad jaarlijks geïnformeerd wil worden over de topinkomens van het bestuur (directie) van ondernemingen waarin de gemeente een deelneming heeft.⁵⁹

De rekenkamer heeft bekeken in hoeverre de gemeenteraad bij de besluitvorming over de verzelfstandiging in 2001 en 2006 van GVB verzocht heeft om aanvullend geïnformeerd te worden over hoe de RvC zijn toezicht dient in te vullen. Op basis van deze analyse constateert de rekenkamer dat de gemeenteraad hiervoor geen aandacht heeft gehad. Er is hier één uitzondering en wel tijdens de behandeling van het voorstel tot definitieve verzelfstandiging in de raadscommissie in juni 2006.⁶⁰ Tijdens deze vergadering is er een raadslid dat zich afvraagt wie de RvC gaat volgen. Zij maakt zich zorgen over topsalarissen en vraagt of de gemeenteraad

eerst om goedkeuring kan worden gevraagd bij de besluiten over bezoldiging van bestuurders. De wethouder gaat hiermee niet akkoord en er bestaat hiervoor ook geen meerderheid in de gemeenteraad.

In de raadsvoordracht bij de definitieve besluitvorming over de externe verzelfstandiging in de gemeenteraad op 13 juli 2006, stelt het college dat het college bevoegd is te beslissen hoe de aandeelhoudersrechten gebruikt mogen worden. Het college legt de gemeenteraad voor dat als beslissingen ingrijpende gevolgen voor de gemeente hebben, de gemeenteraad in de gelegenheid gesteld zal worden om haar wensen en bedenkingen ter zake ter kennis van het college te brengen. Het college legt echter niet uit wat het onder ingrijpend verstaat. Het is dus ook niet duidelijk of dit ook aangelegenheden van het door het door de RvC gehouden toezicht betreft.

Conclusie

De rekenkamer concludeert dat de gemeenteraad *geen* bewuste keuze heeft gemaakt over de wijze waarop hij geïnformeerd wil worden door het college over het door de RvC gehouden toezicht.

⁵⁹ Voorbeelden komen uit Rekenkamer Rotterdam, Deelnemen en wegblijven, p. 71 en p. 73.

⁶⁰ Behandeling in de vergadering van de raadscommissie KSB van 8 juni 2006 van de commissieflap Raadscommissie *Wet personenvervoer 2000: voorgenomen definitief besluit externe verzelfstandiging GVB*

Toezicht RvC

Voor het houden van goed toezicht moet de RvC aan enkele algemene normen voldoen. Het gaat om de volgende normen:

- De RvC heeft zijn werkwijze en taakverdeling georganiseerd en vastgelegd;
- De door de RvC ingestelde commissies passen de voor hen geldende reglementen toe;
- De RvC heeft zijn vergaderingen (en die van de door hem ingestelde commissies) adequaat vastgelegd;
- De leden van de RvC zijn niet veelvuldig afwezig geweest bij vergaderingen van de RvC of commissies van de RvC;
- De RvC ontvangt een bezoldiging conform de bepalingen van de aandeelhouder.

Deze algemene normen zijn niet specifiek toe te delen aan de taken van de RvC met betrekking tot informatieverzameling, oordeelsvorming of interventies. Daarentegen hebben deze normen voornamelijk een randvoorwaardelijk karakter dat goede uitoefening van deze taken mogelijk maakt. Uitzondering op dit randvoorwaardelijke karakter is de laatste eis met betrekking tot de bezoldiging van de RvC die betrekking heeft op de naleving van de door de aandeelhouder en RvC afgesproken spelregels.

Hierna volgt per norm een korte omschrijving van de gehanteerde toetsaspecten en de bron waaraan het toetsaspect is ontleend, de bevindingen en de conclusie ten aanzien van de toepassing van de norm. Vervolgens geven we de opvatting van de RvC weer over deze onderwerpen en tenslotte trekken we een algemene conclusie.

3.1 Organisatie en vastlegging werkwijze RvC

Toetsaspecten

De RvC moet op basis van de code zijn werkwijze en taakverdeling voor zichzelf en de ingestelde commissies in afzonderlijke reglementen hebben vastgelegd.⁶¹ Deze reglementen moeten op de website van GVB beschikbaar zijn gemaakt.⁶² Dit leidt tot de volgende toetsaspecten:

- Heeft de RvC voor zichzelf en de ingestelde commissies reglementen vastgesteld?
- Zijn de reglementen van de RvC en ingestelde commissies beschikbaar op de website van GVB?

Bevindingen

Volgens opgave van de RvC zijn er geen reglementen voor de RvC of de ingestelde commissies (Auditcommissie, Remuneratiecommissie en de Strategiecommissie) beschikbaar.⁶³ Kort na de verzelfstandiging zijn weliswaar conceptreglementen voor de Auditcommissie en de Remuneratiecommissie opgesteld, maar deze zijn nooit door de RvC vastgesteld. Deze concepten hebben hierdoor geen officiële status gekregen.⁶⁴ Op de website van GVB wordt geen melding gemaakt van de wijze waarop de RvC zijn werkwijze heeft georganiseerd of de overweging om geen reglement vast te stellen.

Conclusie

De RvC beschikt niet over reglementen voor zichzelf of voor ingestelde commissies. Het ontbreken van deze reglementen is niet vermeld op de website van GVB. Hierdoor wordt niet voldaan aan de norm dat de werkwijze en taakverdeling georganiseerd en vastgelegd zijn.

.....
61 CGC2008, III.1.1. en CGC2008, III.5.1.

62 CGC2008, III.1.1. en CGC2008, III.5.1.

63 Reglementen Raad van Commissarissen.doc (ontvangen 3 juli 2012): Er zijn geen (geldende) reglementen voor de Raad van Commissarissen, de Auditcommissie en de Remuneratiecommissie beschikbaar.

64 Opgave RvC, d.d. 17 juli 2012.

3.2 Toepassing geldende reglementen door commissies van de RvC

Toetsaspecten

De specifieke toetsaspecten voor deze norm moeten ontleend worden aan de vastgestelde reglementen.⁶⁵ Deze reglementen ontbreken echter.

Bevindingen

Vanwege het ontbreken van door de RvC vastgestelde reglementen voor ingestelde commissies kan niet worden vastgesteld of de werkwijze van de commissies in overeenstemming is met de reglementen.

Conclusie

Vanwege het ontbreken van reglementen kan niet worden vastgesteld dat de commissies de geldende reglementen hebben toegepast.

.....
⁶⁵ CGC2008, III.4.1.

3.3 Vastlegging van vergaderingen

Toetsaspecten

In algemene zin vindt de rekenkamer dat het gevoerde toezicht door de RvC navolgbaar moet zijn. Dit betekent dat de RvC van al zijn vergaderingen (en die van de door hem ingestelde commissies) over een verslag beschikt.

Bevindingen

In aanvulling op de door de RvC vermelde reguliere vergaderingen in de jaarverslagen van GVB zijn er ook telefonische besprekingen geweest. Twee van deze besprekingen in 2012 hebben de status van vergadering gekregen en hiervan zijn de verslagen beschikbaar. Daarnaast is er een onbekend aantal telefonische besprekingen geweest. Van deze besprekingen zijn geen agenda's en verslagen beschikbaar. Agenda's en verslagen van telefonische besprekingen zijn niet opgenomen in het notulenregister van de RvC.⁶⁶

In onderstaande tabel is de beschikbaarheid weergegeven van verslagen van 'reguliere' vergaderingen van de RvC, de auditcommissie, de remuneratiecommissie en de strategiecommissie weergegeven.⁶⁷ De wijze waarop de verslagen van de vergaderingen van de RvC en de auditcommissie zijn opgesteld is consistent gedurende de onderzochte periode. De verslagen gaan gedetailleerd in op de besproken agendapunten en vermelden ook beslissingen van de RvC en (eventuele) voorafgaande besprekingen. Als er sprake is van een bespreking van onderwerpen die bijzondere aandacht verdienen blijkt ook de detaillering van de verslaglegging toe te nemen.

66 Opgave RvC 'Overzicht en documentatie van vergaderingen en besluiten van de Raad van Commissarissen en ingestelde commissies', d.d. 17 juli 2012.

67 Met uitzondering van vergaderingen in 2011 van commissies en vergaderingen van RvC en commissies in 2012 (ontleend aan opgave RvC) is het aantal vergaderingen ontleend aan de jaarverslagen van GVB over 2007-2010. .

Tabel B3.3 - Beschikbaarheid verslagen RvC en ingestelde commissies

Jaar	Raad van Commissarissen	Audit-commissie	Remuneratie-commissie ¹	Strategie-commissie ²
2007	5 (5)	2 (4)	0 (2)	-
2008	4 (4)	2 (2)	1 (2)	-
2009	5 (5)	2 (2)	1 (2)	-
2010	8 (8)	2 (2)	0 (2)	-
2011	5 (5)	2 (2)	0 (2)	3 (3)
2012	10 (10) ³	2 (2)	0 (?)	3 (3)

#: aantal beschikbare verslagen; (#) aantal bekende vergaderingen

Volgens de opgave van de RvC vergaderde de remuneratiecommissie 2 keer per jaar, de rekenkamer heeft van de RvC tover een periode van 5 jaar wee verslagen van deze commissie ontvangen. De auditcommissie is (volgens het jaarverslag 2007) in 2007 vier keer bijeengekomen, de rekenkamer heeft van de RvC slechts twee verslagen ontvangen. Tot slot is de Strategiecommissie medio 2011 ingesteld door de RvC. Van deze commissie heeft de rekenkamer van alle zes vergaderingen verslagen ontvangen. Uit de beschikbare verslagen van de RvC blijkt dat de RvC ook regelmatig telefonisch heeft vergaderd, van deze vergaderingen zijn alleen voor twee vergaderingen in 2012 verslagen beschikbaar.

Conclusie

Van de 'reguliere' vergaderingen van de RvC zijn verslagen beschikbaar. Daarentegen ontbreken dergelijke verslagen voor het grootste deel van de vergaderingen van de remuneratiecommissie. Daarnaast zijn er verscheidene telefonische besprekingen geweest. Het aantal besprekingen is echter onbekend en van deze besprekingen zijn ook geen agenda's en verslagen beschikbaar. Vanwege het ontbreken van verslagen en de onduidelijkheid rond telefonische besprekingen concluderen we dat de RvC zijn vergaderingen niet adequaat heeft vastgelegd.

3.4 Aanwezigheid leden van de RvC bij vergaderingen

Toetsaspecten

Onderdeel van het gedrag dat hoort bij goed toezicht is de aanwezigheid van de leden van de RvC op vergaderingen. Hoewel leden van de RvC natuurlijk ook buiten vergaderingen om informatie kunnen krijgen en meningen kunnen delen, zijn de formele vergaderingen het moment waarop het toezicht daadwerkelijk wordt uitgeoefend. Om deze reden is getoetst of leden van de RvC niet veelvuldig afwezig waren.

Bevindingen

De RvC beschikt niet in alle gevallen over verslagen van de gehouden vergaderingen. Dit geldt zowel voor vergaderingen van de remuneratiecommissie en de auditcommissie, maar ook voor de telefonische vergaderingen van de RvC.⁶⁸ De verslagen van de strategiecommissie vermelden niet welke commissarissen aanwezig waren. Hierdoor kan niet voor alle vergaderingen de aanwezigheid van de leden van de RvC worden beoordeeld.

Op basis van de verslagen van de auditcommissie van de RvC heeft de rekenkamer vastgesteld dat de vergaderingen van de auditcommissie vrijwel zonder uitzondering door alle leden zijn bezocht.⁶⁹ Voor de vergaderingen van de voltallige RvC geldt dat de commissarissen op één na bijna altijd aanwezig zijn geweest. Eén commissaris is in 2009, 2010 en 2012 als gevolg van ziekte regelmatig afwezig geweest.

Conclusie

De leden van de RvC zijn niet veelvuldig afwezig geweest bij de vergaderingen van de RvC.

⁶⁸ Van de remuneratiecommissie is niet exact bekend hoe vaak is vergaderd, de rekenkamer heeft van de RvC twee verslagen van deze commissie ontvangen. De auditcommissie is (volgens het jaarverslag 2007) in 2007 vier keer bijeengekomen, de rekenkamer heeft van de RvC slechts twee verslagen ontvangen. Tot slot is de Strategiecommissie medio 2011 ingesteld door de RvC. Van deze commissie heeft de rekenkamer geen verslagen ontvangen. Uit de beschikbare verslagen van de RvC blijkt dat de RvC ook regelmatig telefonisch heeft vergaderd, van deze vergaderingen zijn alleen voor twee vergaderingen in 2012 verslagen beschikbaar.

⁶⁹ Verslagen auditcommissie 2007-2012 en analyse rekenkamer.

3.5 Bezoldiging RvC

Toetsaspecten

Volgens de statuten van GVB bepaalt de aandeelhouder de hoogte van de bezoldiging van de RvC.⁷⁰ De aandeelhouder heeft met ingang van 2007 de volgende bedragen vastgesteld als bezoldiging voor de RvC:⁷¹

- Voorzitter RvC: € 26.100
- Lid RvC: € 18.150
- Voorzitter commissie: € 2.000
- Lid commissie: € 1.500

Bevindingen

De verstrekte bezoldiging aan de RvC is globaal getoetst aan de hand van de vermelde vergoedingen aan de RvC in de jaarrekeningen van GVB over de periode 2007-2011. Uit deze overzichten blijkt dat de verstrekte vergoeding aan de leden van de RvC past binnen de door de aandeelhouder vastgestelde bezoldiging.⁷²

Tabel B3.5 - Overzicht vergoedingen RvC

Vergoeding	2007	2008	2009	2010	2011
Voorzitter	€ 29.000	€ 29.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 29.000
Lid	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000

Bron: Jaarrekeningen GVB 2007-2011

Conclusie

De verstrekte vergoeding aan de leden van de RvC voldeed aan het door de aandeelhouder vastgestelde bezoldigingsbeleid voor de RvC.

70 Statuten GVB (21 december 2006), Art. 16, lid 19.

71 Brief wethouder Deelnemingen, d.d. 19 oktober 2007 (kenmerk: 2007/8866)

72 Dit is alleen globaal vast te stellen doordat geen onderscheid wordt gemaakt naar individuele commissarissen. In het algemeen kan echter bepaald worden dat de voorzitter van de RvC ook lid was van twee commissies en daardoor recht had op een vergoeding van ten hoogste € 29.100. De overige leden waren allen lid van een commissie of voorzitter van een commissie waardoor de toegestane vergoeding gemiddeld genomen uitkomt op € 20.000.

3.6 Organisatie van informatieverzameling

Toetsaspecten

Uit het stelsel van eisen blijken geen specifieke normen te gelden voor de organisatie van de informatieverzameling door de RvC. Daarentegen stelt de rekenkamer dat wel verwacht mag worden dat de informatieverzameling door de RvC en de ingestelde commissies dusdanig is georganiseerd dat de besluitvorming navolgbaar is. Voor goed toezicht is het daarom noodzakelijk dat inzichtelijk is welke documenten en brieven de RvC heeft ontvangen als onderdeel van zijn informatieverzameling. Dit wordt getoetst aan de hand van de beschikbaarheid van een registratie van ingekomen stukken voor de RvC.

Bevindingen

De RvC beschikt niet over een registratie van alle ingekomen stukken. Voor zover documenten voor bespreking zijn geagendeerd in reguliere vergaderingen van de RvC of ingestelde commissies, zijn deze stukken ook digitaal gearchiveerd. Omdat leden van de RvC ook de mogelijkheid hadden om rechtstreeks informatie van de directie te ontvangen is het niet zeker dat deze archivering ook volledig is.⁷³

Conclusie

De RvC beschikt niet over een volledige registratie van door hem verzamelde informatie waardoor de navolgbaarheid van de informatieverzameling onvoldoende is.

.....
73 Interview secretaris RvC, d.d. 12 juli 2012.

3.7 Verslagen van commissies

Toetsaspecten

Een RvC kan er voor kiezen om commissies in te stellen. Deze commissies hebben tot taak besluitvorming door de RvC voor te bereiden. Het blijft echter wel van belang dat de RvC als geheel op de hoogte blijft van de uitkomsten van de werkzaamheden van ingestelde commissies vanwege het feit dat de RvC een ongedeelde verantwoordelijkheid heeft voor het houden van toezicht.⁷⁴

De code schrijft dan ook voor dat de RvC van elke commissie de verslagen van de besprekingen heeft ontvangen.⁷⁵ In het bijzonder vermeldt de code dat de remuneratiecommissie dient te rapporteren aan de RvC over de uitkomst van de beoordelingen van het functioneren van de commissarissen en leden van de directie.⁷⁶

Dit leidt tot de volgende twee toetspunten:

- Hebben commissies van al hun vergaderingen verslag gedaan aan de RvC?
- Heeft de RvC het remuneratierapport van de remuneratiecommissie ontvangen?

Bevindingen

De RvC heeft in totaal drie commissies ingesteld: de auditcommissie, de remuneratiecommissie en de strategiecommissie.⁷⁷ Op basis van de verslagen van de RvC wordt hierna nagegaan in hoeverre de RvC verslagen ontving van de besprekingen in de ingestelde commissies.

Auditcommissie

De auditcommissie vergadert met ingang van 2008 twee keer per jaar voorafgaand aan een reguliere vergadering van de RvC. Van de vergaderingen van de auditcommissie worden verslagen opgesteld. Aangezien de vergaderingen van de Auditcommissie in de door ons onderzochte periode altijd op dezelfde dag als de vergadering van de RvC wordt gehouden, worden de verslagen niet in de RvC besproken maar geeft de voorzitter in de vergadering van de RvC een mondeling verslag van de bespreking in de Auditcommissie. In 2007 is deze praktijk nog niet

⁷⁴ Pruijm, Grondslagen van Corporate Governance (2010), p.116.

⁷⁵ CGC2008, III.5.3.

⁷⁶ CGC2008, III.5.14.

⁷⁷ De remuneratiecommissie vervult tegelijkertijd ook de functie van selectie en benoemingscommissie (jaarverslag GVB 2010, p.11). De strategiecommissie is in juli 2011 door de RvC ingesteld.

gangbaar en is (op basis van de verslagen van de RvC) geen verslag gedaan over de najaarsvergadering van de auditcommissie.⁷⁸

Remuneratiecommissie

De remuneratiecommissie vergadert niet volgens een duidelijke structuur. Volgens eigen opgave kwam de remuneratiecommissie tenminste twee keer per jaar bijeen.⁷⁹ In 2007, 2010 en 2012 is echter niet te achterhalen of de commissie bijeen is gekomen en wat er besproken is. In de vergadering van 13 maart 2009 heeft de remuneratiecommissie gesproken en verslag gemaakt van het functioneren en de beloning van de directie van GVB. De voorzitter van de remuneratiecommissie heeft verklaard dat er mondeling verslag is gedaan in de RvC van de besprekingen in de remuneratiecommissie. Op basis van de verslagen van de RvC hebben we vastgesteld dat de voorzitter van de remuneratiecommissie bij viergelegenheden een toelichting heeft gegeven die met name betrekking had op het beloningsbeleid van GVB en de aanstelling van de directeur. Op basis van de verslagen kan niet worden vastgesteld dat de RvC door de voorzitter van de remuneratiecommissie is geïnformeerd over de toekenning van de variabele beloning en waarnemings toeslagen van directieleden. Verder is er door de commissie geen remuneratierapport opgesteld. Aangezien vrijwel alle verslagen van de remuneratiecommissie ontbreken heeft de RvC op één uitzondering na de schriftelijke verslagen van de commissie niet ontvangen.

Strategiecommissie

Na de instelling in de zomer van 2011 heeft de strategiecommissie zes keer vergaderd.⁸⁰ Met uitzondering van de eerste en laatste vergadering rapporteert de commissie mondeling aan de RvC over de bespreking.⁸¹ De terugkoppeling over de vergadering van de strategiecommissie van 9 mei 2012 is uitgesteld en zal op een andere dan gebruikelijke manier worden georganiseerd.⁸²

⁷⁸ Dit betreft de vergadering van de auditcommissie van 31 augustus 2007.

⁷⁹ GVB statement remuneratie - en benoemingscommissie.07.07.2012.pdf

⁸⁰ Opgave RvC, d.d. 17 juli 2012.

⁸¹ Dit betreft de vergaderingen van 15 juli 2011 en 30 mei 2012.

⁸² Verslag RvC d.d. 9 mei 2012.

Conclusie

Met uitzondering van de remuneratiecommissie kent de RvC een duidelijke structuur waarbinnen de ingestelde commissies verslag uitbrengen. Dit verslag wordt vrijwel altijd mondeling gedaan. In het geval van de remuneratiecommissie (en de aanvang van de auditcommissie) ontbreekt een duidelijke structuur. Hierdoor is vooral bij de remuneratiecommissie niet vast te stellen of de RvC verslagen van alle besprekingen in de remuneratiecommissie heeft ontvangen. Dit betekent dat de RvC slechts gedeeltelijk aan de norm voldoet dat zij van alle commissies de verslagen heeft ontvangen.

3.8 Informatie over strategie, algemene en financiële risico's en interne beheersing

Het verzamelen van toereikende informatie voor het houden van toezicht is de verantwoordelijkheid van de RvC. In de wet is voorgeschreven dat de directie tenminste eenmaal per jaar de RvC schriftelijk informeert over de hoofdlijnen van het strategisch beleid, de algemene en financiële risico's en het beheers- en controle-systeem van GVB.⁸³ Dit betekent dat de RvC moet toezien op de naleving van dit voorschrift door de directie: krijgt de RvC informatie over de strategie, de algemene en financiële risico's en de interne beheersing van GVB?

In de code is deze algemene omschrijving van informatie meer uitgewerkt in de bepaling waarop de auditcommissie toezicht moet houden.⁸⁴ Uit deze bepalingen kan afgeleid worden dat de RvC (of: de auditcommissie), naast informatie over het strategisch beleid, in ieder geval specifieke informatie verzameld over:

Tabel B3.8 - Bepalingen inzake specifieke informatie uit de code

Algemene omschrijving	Specifieke informatie (CGC2008, III.5.4.)
Informatie over algemene en financiële risico's	De financiële informatieverschaffing (waaronder de toegepaste accounting policies, schattingen en prognoses)
	Het beleid ten aanzien van tax planning
	De relatie met de externe accountant (waaronder in het bijzonder zijn onafhankelijkheid)
	De financiering
Informatie over interne beheersing	De werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen (waaronder ook de naleving van wet- en regelgeving en gedragscodes)
	De naleving van aanbevelingen en opvolging van opmerkingen van in- en externe accountant
	De rol en het functioneren van de interne audit functie
	De toepassingen van de informatie- en communicatietechnologie

Bron: CGC2008, III.5.4. en indeling rekenkamer

⁸³ Art. 2:141, lid 2 BW De inhoud van dit wetsartikel komt overeen met bepaling III.1.8. van de code.

⁸⁴ CGC2008, III.5.4.

De code kent tot slot ook nog een specifiek onderwerp waarover de RvC zich op de hoogte moet stellen: het beleid van de directie ten aanzien van het selectiebeleid en de benoemingsprocedures voor het hoger management.⁸⁵ Op basis van dit voorschrift moet de RvC tenminste kennis hebben genomen van het gevoerde beleid voor hoger personeel binnen GVB.

Bevindingen

Hierna worden achtereenvolgens de bevindingen gepresenteerd ten aanzien van het verzamelen van informatie over het strategisch beleid, de algemene en financiële risico's en het beheers- en controlesysteem van GVB.

Strategisch beleid

De RvC is op verschillende manieren door de directie geïnformeerd over het strategisch beleid. Jaarlijks werden hiervoor de strategische visie en het jaarplan voorgelegd.⁸⁶ Daarnaast is de RvC veelvuldig tussentijds door de directie geïnformeerd over belangrijke strategische ontwikkelingen.⁸⁷

Algemene en financiële risico's

Informatie over algemene en financiële risico's kreeg de RvC door middel van periodieke rapportages van de directie. Volgens een vast patroon verstrekte deze financiële en operationele informatie in kwartaal- en halfjaarrapportages aan de RvC en werd het jaar afgesloten met bespreking van de jaarrekening. Onderdeel van de financiële informatie betrof ook informatie over kasstromen in relatie tot ontwikkelingen in de financiering van GVB. Indien relevant bevatte de jaarrekening ook informatie over fiscale ontwikkelingen.⁸⁸ Volgens de Code moet de RvC informatie van de vennootschap ontvangen van de vennootschap over de relatie met de externe accountant (CGC2008, III.5.4 punt f). Wij constateren dat de RvC zich hierbij volledig baseert op de door de accountant afgegeven rapportages en geen informatie hierover ontvangt van de directie van GVB..⁸⁹

⁸⁵ CGC2008, III.5.14, lid e.

⁸⁶ Bron: verslagen van RvC. Uitgezonderd 2010 zijn in elk jaar Jaarplannen en Strategische visies voorgelegd. In 2010 was dit, als gevolg van de statutenwijziging, niet noodzakelijk.

⁸⁷ Zo informeert de directie de RvC regelmatig over de ontwikkelingen ten aanzien van de concessie van GVB.

⁸⁸ Opgave RvC, d.d. 17 juli 2012.

⁸⁹ De externe accountant verklaart in de accountantsverslagen van 2008-2010 te hebben voldaan aan de relevante onafhankelijkheidsvereisten.

Het beheers- en controlesysteem

De wijze waarop GVB de interne risicobeheersing en controlesystemen had vormgegeven besprak de RvC aan de hand van de managementletters en accountantsverslagen van de externe accountant. De RvC ontving hierover geen afzonderlijke informatie van de directie van GVB en heeft hier ook niet om gevraagd. Ook voor informatie over de naleving en opvolging van de aanbevelingen van de externe accountant en de toepassingen van ICT door GVB maakte de RvC gebruik van de rapportages van de externe accountant. Naar zijn aard heeft het onderzoek dat de accountant uitvoert ten behoeve van de jaarrekeningcontrole niet tot doel een volledige evaluatie van de interne beheersing van GVB op te leveren.⁹⁰ Met ingang van 2007 kende de accountantscontrole geen rechtmatigheidsonderzoek meer.⁹¹ Gezien de inherente beperking aan de accountantscontrole en het vervallen van het rechtmatigheidsonderzoek en het ontbreken van aanvullende informatie van de directie over de interne beheersing is er geen garantie dat de RvC voldoende informatie heeft verzameld over de interne beheersing. Aangezien GVB tot op heden geen interne audit functie kent is het verzamelen van informatie over het functioneren daarvan niet van toepassing geweest.⁹²

Selectiecriteria en benoemingsprocedures hoger management

In de vergadering van 3 september 2008 heeft de RvC zich laten informeren over het beloningsbeleid voor topfuncties ('top 30') binnen GVB. Het selectie- en benoemingsbeleid als zodanig is hierbij echter niet specifiek aan de orde gekomen.⁹³

Conclusie

De RvC heeft zich uitgebreid laten informeren over het strategisch beleid en de financiële prestaties van GVB. Daarbij is de RvC ook geïnformeerd over de strategische en financiële risico's die GVB loopt, voor zover deze in de kwartaal- en halfjaarrapportages en de jaarrekening zijn vermeld. Met betrekking tot interne beheersing heeft de RvC zich uitsluitend gebaseerd op de rapportages van de externe accountant. Deze rapportages zijn naar hun aard beperkt en kennen sinds de verzelfstandiging geen rechtmatigheidcontroles meer. Uit de verslagen van de RvC en uit de aangeleverde kwartaalrapportages van de directie valt niet aft leiden dat de

RvC over interne beheersing aanvullende informatie heeft ontvangen en gevraagd. Doordat de RvC zich voor de interne beheersing alleen baseerde op de rapportages van de accountant en de onderzoeken van de accountant uit hun aard beperkt zijn en sinds 2007 ook geen rechtmatigheidsonderzoek meer bevat is niet gegarandeerd dat de RvC over dit aspect voldoende informatie heeft verzameld.

⁹⁰ Zie bijvoorbeeld de standaardpassage hierover in de management letters van de accountant.

⁹¹ Verslag auditcommissie, 8 februari 2007

⁹² Opgaven RvC d.d. 17 juli 2012 en 26 juli 2012.

⁹³ Verslag RvC, 3 september 2008.

3.9 Informatie inwinnen bij de (externe) accountant

Toetsaspecten

De (externe) accountant vormt een belangrijke bron van informatie voor de RvC omdat deze, onafhankelijk van de directie, de jaarrekening onderzoekt en over zijn bevindingen rapporteert. De code schrijft voor dat de auditcommissie tenminste eenmaal per jaar met de externe accountant overlegt. Dit overleg moet tenminste eenmaal per jaar plaatsvinden buiten aanwezigheid van de directie van GVB.⁹⁴

Vanwege het belang van de (externe) accountant voor zowel de betrouwbaarheid van de externe informatievoorziening door GVB als de informatievoorziening aan de RvC volgt uit de code ook dat de auditcommissie periodiek zijn functioneren moet beoordelen en in het bijzonder zijn onafhankelijkheid.⁹⁵

Tot slot kan overwogen worden een interne accountantsfunctie in het leven te roepen. De afweging of dit wenselijk wordt geacht laat de code aan de RvC, maar schrijft wel voor dat deze afweging jaarlijks moet worden gemaakt en dat de uitkomst van de afweging in het verslag van de RvC moet worden opgenomen.⁹⁶

Bevindingen

Overleg met externe accountant

Uit de verslagen van de auditcommissie blijkt dat elk jaar overleg plaatsvindt met de externe accountant. Vaak vindt tweemaal per jaar overleg plaats. Geen enkel overleg vindt echter plaats buiten aanwezigheid van leden van de directie.⁹⁷ Deze afwijking van de code is echter niet vermeld in de verslagen van de RvC.⁹⁸ De auditcommissie geeft aan geen signaal van de accountant te hebben ontvangen dat overleg buiten aanwezigheid van de directie gewenst was.⁹⁹ Volgens de accountant is er in maart 2012 voor het eerst expliciet aan de accountant gevraagd, overigens in aanwezigheid van de directie, of er zaken waren die bespreking behoefden, *buiten de aanwezigheid van de directie.*

94 CGC2008, III.5.9.

95 CGC2008, V.2.2/V.2.3.

96 CGC2008, V.3.3.

97 Verslagen auditcommissie 2007-2012.

98 Berichten van de RvC in de jaarverslagen van GVB 2007-2011.

99 Interview vz. Auditcommissie, d.d. 26 juli 2012

Daarvoor is volgens de accountant in de vergaderingen van auditcommissie gevraagd of er in de relatie tot de jaarrekening nog zaken te melden waren die bespreking behoefden en niet in de rapportages van de accountant aan de orde kwamen.

Beoordeling functioneren externe accountant

In 2007 heeft de auditcommissie drie accountantskantoren uitgenodigd om offertes uit te brengen voor de controle van de jaarrekening 2008 en de daaropvolgende boekjaren. Uiteindelijk valt de keuze van de auditcommissie op Ernst & Young.¹⁰⁰ Naar aanleiding van het advies van de auditcommissie draagt de RvC Ernst & Young voor bij de aandeelhoudersvergadering. Het formele besluit van de RvC over de voordracht is in de verslagen niet teruggevonden.

De AVA heeft vervolgens het besluit genomen om de accountant te benoemen voor de controle van de boekjaren 2008, 2009 en 2010.¹⁰¹ In 2011 wordt Ernst & Young opnieuw benoemd op voordracht van de RvC.¹⁰² Dit impliceert dat de RvC (en in het bijzonder de auditcommissie) in de aanloop naar deze voordracht het functioneren van de externe accountant heeft beoordeeld. Een dergelijke beoordeling blijkt echter niet uit de verslagen van de RvC of de auditcommissie.

Afweging wenselijkheid interne accountant

In het actieplan opgesteld door de RvC naar aanleiding van de BDO-rapportage van 13 juni 2012 is ook het instellen van een 'internal audit-functie' opgenomen.¹⁰³ De wenselijkheid van een dergelijke functie is hiermee voor het eerst door de RvC besproken. In eerdere jaren is dit onderwerp niet aan de orde geweest in de besprekingen van de RvC of de auditcommissie.

100 Verslag auditcommissie, 31 augustus 2007.

101 Verslag AVA van 11 juni 2008.

102 Aanvankelijk bekrachtigde de AVA in 2008 en 2009 jaarlijks de benoeming van de externe accountant. Volgens het verslag van de AVA van 7 maart 2009 is de opdracht bij aanvang in 2008 echter gegeven voor een periode van drie jaar (tot 2011). Om die reden wordt de opdrachtverlening in 2010 niet meer besproken, maar pas weer in 2011.

103 Actieplan GVB Raad van Commissarissen GVB Holding NV n.a.v. BDO-rapportage 13 juni 2012, p.3

Conclusie

De auditcommissie van de RvC heeft volgens een vaste structuur overleg gevoerd met de externe accountant van GVB. Bij dit overleg was de directie altijd aanwezig. Hierover heeft de RvC niet gerapporteerd in haar verslag en hierdoor is op dit punt niet voldaan aan de voorschriften van de code. Ook heeft de auditcommissie pas sinds 2012 expliciet aan de accountant gevraagd of er zaken waren die bespreking behoeften buiten de aanwezigheid van de directie. Buiten de aanstelling van de nieuwe accountant in 2007 blijkt niet uit de verslagen van de RvC of de auditcommissie dat het functioneren van de externe accountant is besproken bij herbenoeming in 2011. Over de wenselijkheid van een interne accountant is tot medio 2012 geen zichtbare afweging gemaakt.

3.10 Houding ten aanzien van informatieverzameling

Toetsaspecten

De houding waarmee de RvC zijn taken heeft uitgevoerd is minstens zo belangrijk als de mate waarin specifieke voorschriften en bepalingen uit het stelsel van eisen zijn nageleefd. Bij informatieverzameling betekent dit dat niet alleen de voorgeschreven informatie wordt verzameld (of: erop wordt toegezien dat deze informatie wordt verstrekt door de directie), maar dat de RvC zich ook afvraagt of de verkregen informatie voldoende is om zich een oordeel te kunnen vormen.

Dit laatste is een essentieel onderdeel van de verantwoordelijkheid van het houden van toezicht door een RvC zoals dat ook door de code wordt bevestigd.¹⁰⁴ Tegelijkertijd speelt juist bij de informatieverzameling een veelvoorkomend probleem van informatie-asymmetrie: de directie is vaak beter op de hoogte van wat er speelt binnen de onderneming dan de RvC.¹⁰⁵ Dit betekent dat een kritische houding van de RvC ten aanzien van de informatieverzameling een essentieel onderdeel is van goed toezicht.

Deze kritische houding is lastig direct waarneembaar. Dat komt omdat een kritische houding zich vooral in de hoofden van mensen afspeelt en alleen het resulterende gedrag waarneembaar is. Daarentegen is het wel mogelijk om indirect een globaal beeld van de houding van de RvC te krijgen door middel van bepaalde indicatoren. Deze indicatoren zijn waarneembare handelingen van de RvC die de rekenkamer direct associeert met een kritische houding ten aanzien van informatieverzameling. Het gaat om de volgende indicatoren:

- Het in een afzonderlijk agendapunt bespreken van de informatiebehoefte van de RvC en de verkregen informatie;
- Het stellen van aanvullende vragen bij de behandeling van een agendapunt;
- Het verzoeken om aanvullende informatie bij de behandeling van een agendapunt;
- Het opschorten van de bespreking of besluitvorming over een agendapunt totdat aanvullende of nieuwe informatie beschikbaar is gekomen;
- Het stellen van een vraag over de kwaliteit van de verkregen informatie.

¹⁰⁴ CGC2008, III.1.9.

¹⁰⁵ R. Goodijk, Falend toezicht in semipublieke organisaties, 2012, p.43

Bevindingen

Om een uitspraak over de houding van de RvC ten aanzien van informatieverzameling te kunnen doen zijn de beschikbare verslagen van de RvC, de auditcommissie, de remuneratiecommissie en de strategiecommissie integraal onderzocht op het voorkomen van de hiervoor genoemde indicatoren.¹⁰⁶ Deze analyse is uitgevoerd op het niveau van agendapunten, tenzij het agendapunt dusdanig uitgebreid was dat een verdere onderverdeling noodzakelijk was.¹⁰⁷ In totaal zijn voor deze analyse 652 tekstelementen geanalyseerd.

Afzonderlijke bespreking informatieverzameling

Uit de analyse blijkt niet dat de RvC of de door hem ingestelde commissies de informatieverzameling als afzonderlijk agendapunt hebben besproken. Ook als onderdeel van de bespreking van andere agendapunten is slechts één keer een bespreking waar te nemen van de informatiebehoefte van de RvC of de toereikendheid van verkregen informatie. Dit betreft de besluitvorming van de RvC over het instellen van de strategiecommissie waarbij ook is gesproken over de informatiebehoefte van de RvC in relatie tot de strategische uitdagingen waarvoor GVB gesteld is.¹⁰⁸

Overige indicatoren voor kritische houding ten aanzien van informatieverzameling

In tabel 7.2 is een overzicht opgenomen van de overige indicatoren die zijn waargenomen in de verslagen van de RvC.

¹⁰⁶ Het betreft de beschikbare verslagen vanaf het moment van verzelfstandiging van GVB in 2007 tot de vergadering van 9 mei 2012.

¹⁰⁷ Dit is bijvoorbeeld het geval bij de agendapunten waarin uitgebreide en diverse mededelingen worden gedaan door de directie.

¹⁰⁸ Verslag RvC, 8 juni 2011.

Tabel B3.10 - Waargenomen indicatoren voor kritische houding bij informatieverzameling

Indicator	Aantal waarnemingen
Het stellen van aanvullende vragen bij de behandeling van een agendapunt	20
Het verzoeken om aanvullende informatie bij de behandeling van een agendapunt	14
Het opschorten van de bespreking of de besluitvorming tot aanvullende of nieuwe informatie beschikbaar is gekomen	13
Het stellen van een vraag over de kwaliteit van de verkregen informatie	0
Overige geanalyseerde tekstelementen waarin geen indicatoren voor een kritische houding ten aanzien van informatieverzameling zijn waargenomen	605

Bron: beschikbare verslagen RvC en ingestelde commissies in de periode vanaf 2007 tot 9 mei 2012 en daarop uitgevoerde analyse door de rekenkamer

Op basis van de door ons onderzocht verslagen blijkt dat de RvC zich in beperkte mate waarneembaar kritisch heeft opgesteld. In de verslagen is geen enkele keer een vraag aangetroffen over de kwaliteit van de aangeleverde informatie. Ook zijn we in de verslagen relatief weinig aanvullende vragen of verzoeken om aanvullende vragen bij een agendapunt tegengekomen.

Uit de verslagen blijkt verder dat het ontbreken van voldoende informatie in 13 gevallen heeft geleid tot het opschorten van de besluitvorming. Het opschorten van een bespreking of een beslissing totdat aanvullende of nieuwe informatie beschikbaar is gekomen, is een handeling die meer verstrekkende consequenties kan hebben. De meest in het oog springende consequentie is vertraging van besluitvorming. Vanwege dergelijke meer verstrekkende consequenties ligt het daarom niet voor de hand dat deze handelingen zich met grote regelmaat voordoen.¹⁰⁹

109 Ter illustratie: een RvC die bij vrijwel elk bespreking besluit tot opschorten van de bespreking accepteert blijktbaar ook dat de verstrekte informatie structureel ontoereikend is. Het vaak voorkomen van opschorten van besprekingen of besluitvorming is dan ook niet een indicator voor een goed functionerende RvC.

Conclusie

Bij het beoordelen van de houding van de RvC ten aanzien van informatieverzameling past enige terughoudendheid omdat het onmogelijk is deze houding direct waar te nemen. Het speelt zich vooral af in de hoofden van mensen. De analyse van de verslagen van de RvC en de ingestelde commissies heeft echter erg weinig waarnemingen opgeleverd van handelingen die de rekenkamer verbindt met een kritische houding. De informatieverzameling als zodanig is geen onderwerp van een afzonderlijke bespreking geweest. Slechts één keer is de informatiebehoefte besproken als onderdeel van een ander agendapunt. Ook komt uit de verslagen geen waarneembare kritische houding van de RvC naar voren. In een beperkt aantal gevallen zijn we aanvullende vragen, verzoeken om extra informatie of de opschorting van de besluitvorming als gevolg van ontbrekende informatie tegengekomen.

3.11 Registratie van genomen besluiten

Toetsaspecten

Voor goed toezicht vindt de rekenkamer het noodzakelijk dat inzichtelijk is waarover de RvC een oordeel heeft gegeven. Dit wordt getoetst aan de hand van de beschikbaarheid van een besluitenregister.

Bevindingen

De verslagen van de vergaderingen van de RvC zijn de belangrijkste vastlegging van genomen besluiten. In sommige gevallen worden besluiten vastgelegd in brieven van de RvC. Door de RvC genomen besluiten worden niet afzonderlijk bijgehouden in een besluitenregister.¹¹⁰ Omdat niet van alle vergaderingen van de RvC verslagen beschikbaar zijn is niet bekend of alle besluiten daadwerkelijk zijn vastgelegd.

Conclusie

De werkwijze van de RvC garandeert niet een volledig overzicht van door hem genomen besluiten.

.....
110 Opgave RvC, d.d. 17 juli 2012

3.12 Omvang RvC

Toetsaspecten

De statuten van GVB schrijven voor dat de RvC uit tenminste vijf leden en ten hoogste zeven leden bestaat.¹¹¹

Bevindingen

De RvC van GVB heeft tot 2012 altijd vijf leden gekend met uitzondering van korte periodes waarin door het vertrek van de commissarissen Vogelaar en Goldschmeding een vacature was ontstaan.¹¹² In 2012 is het aantal commissarissen door aftreden of niet herbenoemen gedaald tot één.¹¹³

Conclusie

Tot 2012 heeft de RvC uit tenminste vijf leden bestaan.

.....
¹¹¹ Statuten GVB (21 december 2006), art. 16 lid 1.

¹¹² Zie verslag AVA 14 juni 2007 (invulling vacature na vertrek commissaris Vogelaar d.d. 22 februari 2007) en verslag AVA 11 juni 2008 (invulling vacature na vertrek commissaris Goldschmeding d.d. 20 februari 2008).

¹¹³ Jaarverslag GVB 2011

3.13 Onafhankelijkheid

Toetsaspecten

Onafhankelijkheid is een belangrijke waarborg voor de kwaliteit van de oordeelsvorming door de RvC. Dit blijkt ook uit de aandacht die zowel de wet als de code expliciet besteedt aan onafhankelijkheid.¹¹⁴ Eisen voor onafhankelijkheid gelden niet alleen ten aanzien van de relatie met GVB, maar ook voor specifieke relaties tussen de RvC en de ingestelde commissies.¹¹⁵ Op basis van de wet en de bepalingen uit de code zijn de volgende toetsaspecten bepaald:¹¹⁶

- Leden van de RvC zijn niet in dienst (geweest) bij GVB of een deelneming van GVB (Art. 2:160 BW)
- Leden van de RvC zijn geen bestuurder of werknemer van een werknemersorganisatie (Art. 2:160 BW)
- Leden van de RvC hebben geen leningen, garanties of andere vergoedingen (anders dan hun bezoldiging) van GVB ontvangen (CGC2008, III.2.1. en III.7.3.)
- Leden van de RvC hebben in het verleden geen belangrijke zakelijke relatie met GVB (zoals advisering of financiering) gehad (CGC2008, III.2.1.)
- Leden van de RvC zijn niet tegelijkertijd bestuurder bij een onderneming waar een lid van de directie van GVB commissaris is (CGC2008, III.2.1.)
- De voorzitter van de auditcommissie is niet tegelijkertijd voorzitter van de RvC (CGC2008, III.5.6.)
- De voorzitter van de remuneratiecommissie is niet tegelijkertijd voorzitter van de RvC of bestuurder bij een andere beursvennootschap (CGC2008, III.5.11)

¹¹⁴ In de wet wordt de nadruk gelegd op het niet tegelijkertijd vervullen van functies die kunnen leiden tot een tegenstrijdig belang bij de commissaris (Art. 2:160 BW).

¹¹⁵ Specifiek wordt door de code genoemd het voorzitterschap van de RvC, de auditcommissie en de remuneratiecommissie.

¹¹⁶ CGC2008, III.2.1. bevat ook enkele best practice bepalingen die niet van toepassing zijn bij GVB (onderdelen e, f en g) aangezien deze betrekking hebben op (indirect) aandelenbezit van een commissaris bij GVB of het tijdelijk voorzien in het bestuur van GVB bij verlet van de directie.

Bevindingen

In de RvC van GVB hebben in de periode 2007-heden acht personen zitting gehad.

Op basis van de opgegeven nevenfuncties in de jaarverslagen van GVB is in onderstaande tabel nagegaan of de leden van de RvC gedurende hun zittingsperiode hebben voldaan aan de hiervoor genoemde onafhankelijkheidseisen.¹¹⁷

Tabel B3.13 - Overzicht onafhankelijkheidseisen RvC

	Niet in dienst (geweest) bij GVB of een deelneming van GVB	Geen bestuurder of werknemer van een werknemersorganisatie	Geen leningen, garanties of andere vergoedingen ontvangen van GVB	Geen belangrijke relatie (adviesing of financiering) gehad	Niet tegelijkertijd bestuurder bij een onderneming met directielid GVB als commissaris
A.W. Veenman (2008-2012)	●	●	●	●	●/n.v.t. ⁴
C.E. Roozmond (2007-2012)	●	●	●	●	●
W. Zeijlstra (2007-2012)	●	●	●	●	n.v.t.
J. Westerhoud (2007-2012)	●	●	●	●	●
C.P. Vogelaar (2007)	●	●	●	●	n.v.t.
A.J. Bakker (2010-heden)	●	●	●	●	●
J.C.M. Hovers (2007-2010)	●	●	●	●	n.v.t.
F.D.J. Goldschmeding (2007-2008)	●	●	●	●	n.v.t.

●: voldoet aan eis, ●: voldoet niet aan eis, ●: onbekend, n.v.t.: niet van toepassing

¹¹⁷ Jaarverslagen GVB 2007-2010 en opgave RvC d.d. 17 juli 2012

De leden van de RvC hebben tijdens hun zittingsperiode aan alle eisen voor onafhankelijkheid voldaan, met uitzondering van commissaris Zeijlstra. Commissaris Zeijlstra heeft in 2011 een functie aanvaard bij een werknemersorganisatie. Een dergelijke functie is op basis van de wet echter onverenigbaar met een lidmaatschap van de RvC. Aanvankelijk werd dit echter niet onderkend door de RvC.¹¹⁸ De RvC heeft in 2012 zelf geconstateerd dat de functie van mevrouw Zeijlstra bij de werknemersorganisatie onverenigbaar was met het lidmaatschap van de RvC op basis van wet en regelgeving. Daarop heeft de RvC maatregelen genomen waardoor mevrouw Zeijlstra geen deel meer uitmaakt van de RvC.¹¹⁹

De eis dat een commissaris niet tegelijkertijd bestuurder is bij een onderneming waar een directielid van GVB commissaris is, is voor de meeste leden van de RvC niet toepassing. Deze leden hebben, zo blijkt uit het overzicht van nevenfuncties, geen actieve bestuursfuncties meer gehad in de periode dat zij zitting hadden in de RvC van GVB of vervulden geen bestuursfunctie.¹²⁰ Voor de overige commissarissen blijkt uit jaarverslagen en informatie over corporate governance van de ondernemingen waar zij als bestuurder werkzaam zijn dat zij aan de norm voldoen.

Tot slot blijkt uit de berichten van de RvC in de jaarverslagen van GVB en de verslagen van de vergaderingen van de RvC dat de voorzitters van de RvC niet tegelijkertijd voorzitter zijn geweest van de auditcommissie of de remuneratiecommissie. De voorzitter van de remuneratiecommissie heeft niet tegelijkertijd een voorzitterschap van de RvC van een beursgenoteerde onderneming bekleed.

.....
118 In het verslag van 27 april 2011 stelt de RvC: “...desgevraagd in de nieuwe werkzaamheden van mevrouw Zeijlstra geen belemmering te zien voor de continuering van haar lidmaatschap van de Raad van Commissarissen. Wel concludeert de Raad van Commissarissen dat elke “schijn van belangenverstrengeling” moet worden vermeden. Dit betekent dat zowel de Raad van Commissarissen als mevrouw Zeijlstra zelf dat uitgangspunt steeds voor ogen moeten hebben en houden en dat zij, als een specifieke situatie daarom vraagt, moeten handelen vanuit dat besef.”

119 Persbericht GVB d.d. 3 juli 2012: Wietske Zeijlstra geen commissaris GVB meer. NBERicht namens de Raad van Commissarissen GVB: Wietske Zeijlstra maakt geen deel meer uit van de Raad van Commissarissen GVB. Het lidmaatschap van de Raad van Commissarissen GVB is volgens de statuten niet te combineren met een dienstverband van een werknemersorganisatie.

120 Commissaris Zeijlstra vervulde geen bestuursfunctie maar had een regulier dienstverband.

Conclusie

De leden van de RvC hebben, met uitzondering van commissaris Zeijlstra, gedurende de hele periode waarin zij zitting hadden in de RvC voldaan aan de eisen van onafhankelijkheid.

3.14 Omgang met tegenstrijdige belangen

Toetsaspecten

De code verlangt dat de RvC regels maakt voor de wijze waarop wordt omgegaan met (potentieel) tegenstrijdig belang bij de directie van GVB, de leden van de RvC en de externe accountant. Deze regels moeten zijn opgenomen in het reglement van de RvC.¹²¹

Bevindingen

De RvC heeft aangegeven dat een reglement voor zichzelf of de ingestelde commissies niet beschikbaar is. Dit betekent ook dat regels ten aanzien van tegenstrijdige belangen in eventueel in het verleden opgestelde reglementen niet als leidraad functioneren voor de RvC.

De code geeft als richtlijn voor de omgang met tegenstrijdige belangen dat de desbetreffende commissaris een (potentieel) tegenstrijdig belang meldt. De RvC vormt zich vervolgens een oordeel over de vraag of er sprake is van een tegenstrijdig belang. De code identificeert in ieder geval een drietal gevallen waarin sprake is van een tegenstrijdig belang.¹²²

Uit de verslagen van de RvC blijkt dat tweemaal een melding van een potentieel tegenstrijdig belang is besproken en beoordeeld. Op 27 april 2011 heeft de RvC de melding van commissaris Zeijlstra over een (potentieel) tegenstrijdig belang beoordeeld. Het ging hier om het bekleden van een functie bij een werknemersorganisatie. De RvC kwam tot de conclusie dat er geen sprake was van een tegenstrijdig belang. Een potentieel tegenstrijdig belang wordt ook door de RvC besproken in de vergadering van 30 maart 2012. Daarbij gaat het om een mogelijk tegenstrijdige belang van commissaris Veenman die als voorzitter van de RvC van Trans Link Systems B.V. direct te maken had met de voormalige algemeen directeur van GVB. Naar aanleiding van deze bespreking concludeert de RvC dat voor de heer Veenman er geen sprake is van een tegenstrijdig belang, maar dat het beter is als het woordvoederschap over het BDO-onderzoek niet door hem wordt gevoerd.

121 CGC2008, III.6.5.

122 CGC2008, III.6.1.

Verdere beoordelingen van (potentiële) tegenstrijdige belangen hebben zich niet voorgedaan, zo blijkt uit de verslagen van de RvC. De rekenkamer merkt op dat de betrokkenheid van commissaris Veenman bij Trans Link Systems B.V. (eerst als aandeelhouder namens de Nederlandse Spoorwegen en later als voorzitter van de RvC van Trans Link Systems B.V.) wel wijst op een potentieel tegenstrijdig belang: er zijn transacties tussen GVB en Trans Link Systems BV.¹²³ Dit potentieel tegenstrijdig belang bestaat sinds het aantreden van commissaris Veenman, maar is pas in maart 2012 in relatie tot het BDO-onderzoek besproken. Uit de verslagen van de RvC blijkt niet dat dit (potentiële) tegenstrijdige belang eerder is besproken en beoordeeld.

Conclusie

De RvC heeft niet voorzien in regels ten aanzien van tegenstrijdige belangen. Uit de verslagen blijkt niet dat een potentieel tegenstrijdig belang, zoals gedefinieerd door de code, is besproken en beoordeeld.

123 De code definieert een tegenstrijdig belang onder andere als volgt: het geval waarbij de vennootschap (GVB) voornemens was een transactie aan te gaan met een rechtspersoon waarbij de commissaris een bestuurs- of toezichhoudende rol vervult. CGC2008, III.6.1. (iii)

3.15 Deskundigheid

Toetsaspecten

Naast onafhankelijkheid is deskundigheid een belangrijke waarborg voor de kwaliteit van de oordeelsvorming door de RvC. Dit betekent dat duidelijk moet zijn over welke deskundigheid de RvC moet beschikken. De wet onderstreept dit belang door te eisen dat de RvC een profielschets opstelt. Deze profielschets moet ingaan op de omvang en samenstelling van de RvC en moet zijn afgestemd op de specifieke kenmerken van GVB.¹²⁴ De profielschets moet ook beschikbaar zijn gemaakt op de website van GVB.¹²⁵ De code kent ook de specifieke eis voor de samenstelling dat de RvC in ieder geval één financieel expert bevat.¹²⁶ Tot slot bevat de code ook een aanvullende eis: alle leden van de RvC moeten na hun benoeming een introductieprogramma hebben gevolgd.¹²⁷

Bevindingen

In de eerste officiële vergadering van de RvC op 14 februari 2007 heeft de RvC de profielschets vastgesteld. De profielschets gaat in op de omvang en samenstelling van de RvC en is op verschillende punten toegesneden op GVB.¹²⁸ Deze profielschets is naderhand niet meer gewijzigd, maar momenteel wordt bekeken of wijziging gewenst is.¹²⁹

Bij de benoemingen en herbenoemingen van commissarissen door de aandeelhouder blijkt dat aan de hand van de CV van de desbetreffende persoon is vastgesteld dat deze binnen het profiel van de RvC past.¹³⁰ Met de herbenoeming van commissaris Westerhoud wordt voldaan aan de eis van de aanwezigheid van tenminste één financieel expert.¹³¹ Commissaris Zeijlstra gold, zo blijkt uit het verslag van de

¹²⁴ Art. 2:158, lid 3, BW

¹²⁵ CGC2008, III.3.1.

¹²⁶ CGC2008, III.3.2./5.7.

¹²⁷ CGC2008, III.3.3./4.1.

¹²⁸ Profielschets RvC.pdf. In deze profielschets wordt onder andere gevraagd om deskundigheid op het terrein van vervoer, ervaring in het publiek bestuur en deskundigheid op het gebied van Publiek Private Samenwerking, in het bijzonder contractmanagement met de overheid als contractpartner.

¹²⁹ Opgave RvC, d.d. 17 juli 2012.

¹³⁰ Benoemingen en herbenoemingen zijn aan de orde geweest in de AvA's van: 14 juni 2007, 11 juni 2008, 18 februari 2009, 20 april 2010 en 15 juli 2011.

¹³¹ Voordracht aan het College van B&W, 20 april 2010. Hierin wordt, onder andere, melding gemaakt van zijn financiële deskundigheid.

herbenoeming, als de voorkeurskandidaat van de OR.¹³²

De RvC kende geen standaard introductie- en opleidingsprogramma's. Volgens de opgave van de RvC kregen nieuw benoemde commissarissen wél altijd een uitgebreid informatiepakket met onder meer vergaderverslagen, kwartaalrapportages, jaarverslagen, kwartaalrapportages inzake de exploitatie en strategiedocumenten. Ook voerden zij individuele gesprekken met de voorzitter van de Raad van Commissarissen en – voor zover relevant – de voorzitters van de commissies van de RvC, met de statutaire directie en met andere sleutelfunctionarissen binnen GVB. In sommige gevallen worden er rondleidingen langs alle vestigingen, waaronder die van GVB Veren, en langs werkplaatsen en remises georganiseerd.¹³³

Conclusie

Voor de RvC is een profielschets opgesteld waarin is beschreven welke deskundigheidseisen werden gesteld aan de RvC. Deze profielschets is vervolgens ook toegepast bij benoemingen en herbenoemingen van leden van de RvC. De RvC heeft niet op een gestructureerde wijze invulling gegeven aan introductieprogramma's voor nieuwe commissarissen.

¹³² AVA, d.d. 18 februari 2009.

¹³³ Opgave RvC, d.d. 26 juli 2012.

3.16 Overige eisen van geschiktheid

Toetsaspecten

Vanuit de wet en de code volgen enkele overige eisen waaraan leden van de RvC moeten voldoen. Deze overige eisen voor geschiktheid zijn de volgende:

- Leden van de RvC zijn niet langer dan 4 jaar in functie zonder herbenoeming;¹³⁴
- Eén van de vijf commissarissen van GVB is voorgedragen voor benoeming op basis van aanbeveling van de ondernemingsraad;¹³⁵
- Geen van de leden van de RvC heeft meer dan vijf commissariaten bij Nederlandse beursvennootschappen.¹³⁶

Bevindingen

Alle commissarissen van GVB zijn binnen de voorgeschreven termijn van vier jaar herbenoemd of afgetreden. Onderstaande tabel geeft een overzicht van eerste benoeming en herbenoeming van de leden van de RvC sinds de verzelfstandiging van GVB.¹³⁷ Twee commissarissen zijn tussentijds afgetreden en twee commissarissen zijn na afloop van hun termijn niet herbenoemd.¹³⁸ Van de overige vier commissarissen heeft herbenoeming in drie gevallen binnen de voorgeschreven termijn van vier jaar plaatsgevonden. Eén commissaris zit nog in zijn eerste termijn.

134 Art. 2:161, lid 1 BW. Herbenoeming mag na de periode van vier jaar plaatsvinden zolang dit op de eerstvolgende AVA plaatsvindt (Statuten GVB d.d. 26 oktober 2006, art. 16, lid 11)

135 Art. 2:158, lid 6 BW

136 CGC2008, III.3.4.

137 Jaarverslagen GVB 2007-2010

138 De commissarissen Hovers en Veenman zijn na verloop van hun termijn niet herbenoemd en hebben de RvC verlaten. De commissarissen Vogelaar en Goldschmeding hebben de RvC voor het verloop van hun termijn verlaten.

Tabel B3.16 - Zittingsduur tot herbenoeming

Commissaris	Benoemd	Herbenoemd	4 jaar-eis
A.W. Veenman (2008-2012)	11 juni 2008	n.v.t.	●
C.E. Roozmond (2007-2012)	14 juni 2007	15 juli 2011 ⁵	●
W. Zeijlstra (2007-2012)	26 oktober 2006	18 februari 2009 ⁶	●
J. Westerhoud (2007-2012)	26 oktober 2006	20 april 2010 ⁷	●
C.P. Vogelaar	26 oktober 2006	n.v.t.	●
A.J. Bakker (2010-heden)	20 april 2010	n.v.t.	●
J.C.M. Hovers (2007-2010)	26 oktober 2006	n.v.t.	●
F.D.J. Goldschmeding (2007-2008)	26 oktober 2006	n.v.t.	●

●: voldoet aan eis, ●: voldoet niet aan eis, ●: onbekend, n.v.t.: niet van toepassing

De RvC heeft vanaf het moment van instelling eind 2006 tot aan het aftreden van commissaris Zeijlstra in 2012 een kandidaat gekend die op aanbeveling van de ondernemingsraad is benoemd.¹³⁹ Geen van de leden van de RvC had meer dan vijf commissariaten bij beursgenoteerde ondernemingen.¹⁴⁰

Conclusie

De leden van de RvC hebben voldaan aan de overige eisen voor geschiktheid.

139 Verslag AVA, 18 februari 2009

140 Jaarverslagen GVB 2007-2010

3.17 Regels voor selectie en benoeming

Toetsaspecten

De code schrijft voor dat de selectiecriteria en de benoemingsprocedure voor zowel de leden van de RvC als de directie van GVB helder moeten zijn vastgelegd in regels.¹⁴¹

Bevindingen

De RvC heeft geen specifieke regels gesteld voor de te volgen selectie of benoemingsprocedure voor leden van de RvC of leden van de directie. In algemene zin geldt voor de selectiecriteria dat hiervoor de profielschets voor de RvC werd gebruikt. Voor de positie van algemeen directeur van GVB is een afzonderlijk functieprofiel opgesteld. Hoewel de statuten van GVB wel algemene voorschriften voor benoeming van directieleden of leden van de RvC bevatten, heeft de RvC de te volgen procedure hierbij niet beschreven of vastgesteld.¹⁴²

Conclusie

De RvC beschikt over selectiecriteria voor leden van de RvC en de directie van GVB, maar slechts in algemene zin over de te volgen benoemingsprocedure.

.....
141 CGC2008, III.5.14.

142 In de statuten van GVB d.d. 21 december 2006 en 8 februari 2012 zijn voorschriften opgenomen in art. 13 lid 2-3. In de statuten d.d. 26 augustus 2010 zijn de voorschriften voor benoeming van directieleden beschreven in hetzelfde artikel, maar is de bevoegdheid tot benoeming van de directie belegd bij de aandeelhouder.

3.18 Beoordeling van realisatie doelstellingen, strategie en interne beheersing

Toetsaspecten

In paragraaf 3.8 over informatieverzameling is geconstateerd dat de RvC door de directie volgens een vaste structuur schriftelijk werd geïnformeerd over de strategie, algemene en financiële risico's en de interne beheersing op basis van de volgende documenten:

- Strategische visies/jaarplannen
- Kwartaalrapportages
- Halfjaarrapportages
- Jaarrekeningen
- Management letters
- Accountantsverslagen

Hierna wordt, met uitzondering van de jaarrekeningen, nagegaan of deze documenten ook jaarlijks door de RvC zijn beoordeeld. De beoordeling van de jaarrekeningen is onderwerp van de volgende paragraaf.

Tot slot schrijft de code ook voor dat de RvC (of meer specifiek: de selectie- en benoemingscommissie) toezicht houdt op het beleid van de directie ten aanzien van selectie en benoeming van het hoger management bij GVB.¹⁴³ Dit betekent dat de RvC zich een oordeel moet hebben gevormd over het desbetreffende beleid.

.....
143 CGC2008, III.5.4., lid e.

Bevindingen

Uit de verslagen van de RvC blijkt dat jaarlijks de genoemde documenten zijn besproken volgens een vaste structuur. Met betrekking tot de accountantsverslagen blijkt in één geval (2007) niet op welke wijze deze is besproken door de RvC. In het geval van de strategische visies heeft de bespreking door de RvC in 2007, 2008 en 2009 ook geleid tot het, volgens de statuten, vereiste instemmen met de visies.¹⁴⁴ In paragraaf 3.8 hebben we geconstateerd dat de RvC zich voor de interne beheersing baseerde op de rapportages van de accountant. Hoewel de werkzaamheden van de accountant naar hun aard beperkt zijn en rechtmatigheidsonderzoeken sinds de verzelfstandiging ontbreken is niet gegarandeerd dat de beoordeling van de interne beheersing is gebaseerd op voldoende informatie.

Daarnaast is in de vergadering van 3 september 2008 het beloningsbeleid voor topfuncties besproken. Op 12 november 2008 heeft de RvC ingestemd met het voorstel van de directie voor de wijze van beloning van de 'top 30' in GVB. Het selectie- en benoemingsbeleid als zodanig is niet specifiek aan de orde gekomen.

Conclusie

De RvC heeft de door de directie verstrekte documenten besproken en indien nodig ook formeel beoordeeld. Hierbij moet wel de kanttekening worden geplaatst dat doordat de RvC zich voor de interne beheersing beperkt heeft tot de rapportages niet is gegarandeerd dat de beoordeling van dit aspect is gebaseerd op voldoende informatie.

De RvC heeft ook het beloningsbeleid voor de 'top 30' beoordeeld. Hierbij is het selectie- en benoemingsbeleid niet specifiek aan de orde gekomen.

Door de beperkte aandacht voor de interne beheersing en doordat de RvC zich niet specifiek met het selectie en benoemingsbeleid heeft beziggehouden komen we tot het oordeel dat de RvC gedeeltelijk voldoet aan de norm.

.....
144 Na wijziging van de statuten in de zomer van 2010 was instemming van de RvC met de strategische visie niet meer vereist.

3.19 Beoordeling van de jaarrekening

Toetsaspecten

In de wet is bepaald dat de RvC de jaarrekening van GVB (GVB Holding NV) ondertekent of de reden opgeeft waarom de jaarrekening niet is ondertekend.¹⁴⁵ Hieruit volgt dat de RvC elk jaar een oordeel moet geven over de jaarrekening van GVB. Op basis van de statuten van GVB moet de RvC ook instemmen met specifieke besluiten van de directie van GVB Holding NV om de jaarrekeningen van afhankelijke maatschappijen vast te stellen. Dit geldt echter niet voor alle afhankelijke maatschappijen van GVB. In de statuten van GVB is geregeld dat in sommige (wisselende) gevallen de aandeelhouder in plaats van de RvC moet instemmen.¹⁴⁶

Bevindingen

Volgens de statuten van GVB moet de RvC vooraf instemmen met het besluit van de directie om de jaarrekening vast te stellen van de afhankelijke maatschappijen, met uitzondering van GVB Activa BV en GVB Veren BV. Deze instemmingsverplichting gold tot de wijziging van de statuten op 21 december 2010 en werd opnieuw van kracht na de wijziging van 8 februari 2012. In figuur 8.2 is de juridische structuur geschetst van GVB.¹⁴⁷

Figuur B3.19 - Juridische structuur GVB na verzelfstandiging

Bron: Jaarverslagen GVB 2007-2010

De geconsolideerde jaarrekeningen van GVB Holding NV (2007-2010) zijn allemaal beoordeeld door de RvC en voorzien van een advies aan de aandeelhouder tot vaststelling. Bij de jaarrekeningen van de afhankelijke maatschappijen was beoordeling door de RvC niet altijd van toepassing. Gedeeltelijk komt dit door de bepalingen in de statuten van GVB en gedeeltelijk door het gebruik van een zogenaamde art. 403 verklaring voor GVB Exploitatie BV en GVB Infra BV.¹⁴⁸ Vanwege deze beperkingen resteert de instemmingsverplichting van de RvC met de jaarrekeningen van MEA BV, MEA Vervoersmanagement BV en Stadsmobiel BV.¹⁴⁹ Met uitzondering van de jaarrekening 2007 heeft de RvC met het vaststellen van alle jaarrekeningen ingestemd. De onderstaande tabel geeft een overzicht.

145 Art. 2:101, lid 2 BW

146 In de statuten d.d. 26 oktober 2006 en 8 februari 2012 van GVB is de verplichte instemming met het vaststellen van de jaarrekening van afhankelijke maatschappijen beschreven in art. 14, lid 11.p.

147 In deze figuur is de deelneming in Trans Link Systems BV (12,5%) buiten beschouwing gebleven.

148 De bedoelde verklaring is gegeven op basis van art. 2:403 BW en maakt het mogelijk om van het volgen de voorschriften opstellen van de jaarrekening van de desbetreffende afhankelijke maatschappijen af te zien. De verklaring bestaat uit twee delen: de instemmingsverklaring die jaarlijks moet worden gegeven door de aandeelhouder en de eenmalige verklaring dat GVB Holding NV aansprakelijk is voor rechtshandelingen en schulden van de desbetreffende afhankelijke maatschappijen.

149 Met uitzondering van de jaarrekeningen 2010 die opgesteld zijn in de periode dat de AvA in plaats van de RvC het instemmingsrecht met het voorgenomen besluit tot vaststelling van deze jaarrekeningen.

Tabel B3.19 - Beoordeling jaarrekening door RvC

Beoordeling jaarrekening door RvC	JR2007	JR2008	JR2009	JR2010
GVB Holding NV (geconsolideerd)	●	●	●	●
MEA BV	●	●	●	n.v.t.
MEA Vervoersmanagement BV	●	●	●	n.v.t.
Stadsmobiel BV	●	●	●	n.v.t.

●: Beoordeeld ●: Niet beoordeeld

Conclusie

Met uitzondering van de jaarrekeningen van MEA Vervoersmanagement BV en Stadsmobiel BV over 2007 heeft de RvC de jaarrekeningen van GVB beoordeeld.

3.20 Beoordeling van overige belangrijke bestuursbesluiten

Toetsaspecten

De wet (2:164 BW) en de statuten van GVB (artikel 14, lid 11 en 13) schrijven een groot aantal directiebesluiten voor waarbij vooraf instemming van de RvC is vereist. Het grootste deel van de genoemde directiebesluiten doen zich niet volgens een vast patroon voor (bijvoorbeeld jaarlijks), maar eerder incidenteel (zoals bijvoorbeeld investeringsbesluiten).¹⁵⁰

In het kader van dit onderzoek richt de rekenkamer zich op de beoordeling door de RvC van directiebesluiten die volgens een vast (jaarlijks) patroon zich moeten voordoen. Concreet heeft de rekenkamer de volgende directiebesluiten hiervoor geselecteerd:

- Het vaststellen van de jaarrekeningen van afhankelijke maatschappijen;¹⁵¹
- Het vaststellen en wijzigen van de strategische visie;¹⁵²
- Het vaststellen van de bezoldiging van statutair directeuren van afhankelijke maatschappijen;¹⁵³
- Het vaststellen en wijzigen van het treasurystatuut.¹⁵⁴

Bevindingen

Met betrekking tot het vaststellen van de jaarrekeningen van afhankelijke maatschappijen en het vaststellen en wijzigen van de strategische visie is in, respectievelijk, de paragrafen 8.2.2 en 8.2.1 vastgesteld dat de RvC deze jaarlijks heeft beoordeeld. Omdat de afhankelijke maatschappijen van GVB geen andere directieleden kennen dan de directie van GVB Holding NV is het vaststellen van de bezoldiging van statutair directeuren van afhankelijke maatschappijen niet van toepassing.¹⁵⁵ Tot slot heeft de RvC op 24 februari 2007 het treasurystatuut vastgesteld.

.....
150 Onder de incidentele investeringsbesluiten vallen ook besluiten waarvan het niet waarschijnlijk is dat deze vaak aan de orde zijn. Een voorbeeld hiervan is het aanvragen van faillissement (art. 14.11.l. uit de statuten van GVB).

151 Statuten, art. 14.11.p.

152 Statuten, art. 14.13.c.

153 Statuten, art. 14.11.q

154 Statuten, art. 14.13.d

155 Email d.d. 2 augustus 2012

Conclusie

Voor zover van toepassing heeft de RvC de door de rekenkamer geselecteerde directiebesluiten beoordeeld.

3.21 Beoordeling en beloning van de directie van GVB

Toetsaspecten

Een bijzonder onderdeel van het gehouden toezicht door de RvC betreft het toezien op het functioneren van de directie. Een goed functionerende directie is immers van groot belang voor een onderneming. Daarnaast vormt de beoordeling van het functioneren van de directie ook de basis voor de uitvoering van het bezoldigingsbeleid voor de directie.

De code schrijft voor dat de beoordeling van het functioneren jaarlijks moet plaatsvinden en tenminste eenmaal buiten aanwezigheid van de directie.¹⁵⁶

Aanvullend stelt de code ook dat de RvC (of meer specifiek: de selectie- en benoemingscommissie) de omvang en samenstelling van de directie beoordeelt. Dit laatste is echter niet gekoppeld aan een specifieke frequentie (zoals tenminste één keer per jaar), maar moet ‘periodiek’ plaatsvinden.¹⁵⁷

De bezoldiging van de directie van GVB moet vervolgens passen binnen het door de aandeelhouder vastgestelde beleid. Het is de taak van de RvC om de bezoldiging vast te stellen binnen de kaders van dit beleid.¹⁵⁸ Hierbij benadrukt de rekenkamer dat dit onderzoek zich richt op het door de RvC gehouden toezicht. GVB zelf is uitdrukkelijk geen onderwerp van dit onderzoek geweest. Voor de uitvoering van het bezoldigingsbeleid door de RvC betekent dit dat het onderzoek zich heeft beperkt tot de in documenten zichtbare uitvoering van het bezoldigingsbeleid door de RvC. Daarnaast volgt uit de code het meer specifieke voorschrift dat de remuneratiecommissie aan de RvC een voorstel doet voor het vaststellen van de bezoldiging van de directie. Dit betekent dat de RvC een oordeel moet geven over het bezoldigingsvoorstel.¹⁵⁹

.....
156 CGC2008, III.1.7.

157 CGC2008, III.5.14.

158 Statuten GVB (21 december 2006), art. 13, lid 7.

159 CGC2008, III.5.10.

Tot slot moet de RvC verantwoording afleggen over het gevoerde bezoldigingsbeleid door middel van het jaarlijks opstellen van een remuneratierapport. Dit rapport bevat in ieder geval informatie over de (onderdelen van) de totale bezoldiging van de directieleden, de gehanteerde prestatiecriteria, de samenhang van de gekozen prestatiecriteria met de strategie en de relatie tussen de verstrekte bezoldiging en geleverde prestaties.¹⁶⁰

Bevindingen

Beoordeling functioneren

De remuneratiecommissie van de RvC houdt toezicht op het bezoldigingsbeleid van de directie en beoordeelt in dat kader ook het functioneren van de directie. De wijze waarop de remuneratiecommissie werkt is echter niet formeel beschreven. Kort na de verzelfstandiging is weliswaar een conceptreglement opgesteld, maar dit document heeft nooit een officiële status gekregen.¹⁶¹

Bij de start van het onderzoek heeft de remuneratiecommissie in een verklaring de werkwijze van de commissie weergegeven. De commissie kende, volgens deze verklaring, tenminste twee vaste besprekingen per jaar. De eerste vaste bespreking had tot doel om de targets voor de directie vast te stellen, in de tweede bespreking werden de prestaties in relatie tot deze targets besproken. De besluitvorming (inclusief het bepalen van de ‘score’ op de targets) werd voorbereid door de directie. In aanvulling op deze vaste besprekingen hield de commissie ook vaak telefonische vergaderingen en werden standpunten per email uitgewisseld.¹⁶²

Van de vergaderingen van de remuneratiecommissie zijn slechts twee verslagen beschikbaar. Deze verslagen hebben betrekking op de besluitvorming over de prestatievergoeding van de directie over 2007 en 2008.¹⁶³ Van de overige vergaderingen in de periode 2007-2012 zijn geen agenda’s of verslagen beschikbaar.¹⁶⁴

160 CGC2008, II.2.12. In deze bepaling van de code is een groot aantal specifieke voorschriften voor de inhoud van het remuneratierapport opgenomen. Het grootste deel van deze voorschriften is gericht op het verschaffen van informatie over beloningen in de vorm van aandelen en opties en zijn hierdoor niet van toepassing bij GVB. Daarnaast bevat de bepaling diverse voorschriften in relatie tot variabele beloningen en prestatiecriteria. De essentie van deze voorschriften is hier weergegeven.

161 Opgave door RvC aan rekenkamer, d.d. 17 juli 2012.

162 Statement remuneratiecommissie, d.d. 7 juli 2012.

163 Het betreft de vergaderingen gehouden op 30 januari 2008 en 13 maart 2009.

164 Opgave door RvC aan rekenkamer, d.d. 7 juli 2012.

Uit de twee beschikbare verslagen blijkt dat de remuneratiecommissie in deze vergaderingen de prestaties van de directie in relatie tot targets heeft beoordeeld. In hoeverre en op welke wijze deze beoordelingen ook in andere jaren hebben plaatsgevonden is niet vast te stellen aan de hand van de ontvangen documentatie. Wel heeft de rekenkamer beloningsbesluiten ontvangen. In de verslagen van de RvC zijn we echter geen besluitvorming op dit punt tegen gekomen en ook is er geen informatie beschikbaar over de bespreking die aan de besluitvorming ten grondslag ligt. De RvC verklaart dat deze informatie besloten ligt in onderlinge mails van de leden van de RvC. De rekenkamer heeft echter ondanks verzoeken daartoe geen e-mails ontvangen waaruit dit blijkt. Verder blijkt uit de twee ontvangen verslagen dat de remuneratiecommissie in deze gevallen vergaderde in aanwezigheid van de algemeen directeur. Of de commissie ook buiten aanwezigheid van de directie het functioneren van de directie heeft besproken is niet op basis van ontvangen documenten vast te stellen.

Tot slot heeft de RvC wél de omvang en samenstelling van de directie beoordeeld in de periode 2007-2012. Naar aanleiding van vacature voor de algemeen directeur is in de vergaderingen van 22 april 2009 en 21 april 2010 gesproken over de omvang, samenstelling en taakverdeling van de directie.

Uitvoeren bezoldigingsbeleid directie

In de aanloop naar de verzelfstandiging van GVB onderzocht de gemeente de mogelijkheden voor een nieuw bezoldigingsbeleid voor de directie van GVB. Hierbij stond de vraag centraal of en, zo ja, op welke wijze de bezoldiging van de directie van GVB onder het drempelbedrag van de Wet Openbaarmaking Topinkomens kon worden gebracht (de 'WOPT norm').¹⁶⁵

Op basis van de in beeld gebrachte mogelijkheden stelde het college van B&W eind 2006 het bezoldigingsbeleid vast.¹⁶⁶ Dit beleid houdt, op hoofdlijnen, in dat voor de zittende directieleden de bestaande contracten worden gerespecteerd. Bij nieuwe directieleden wordt in het beleid onderscheid gemaakt naar de algemene directeur

¹⁶⁵ Commissie KSB, agendapunt Wet personenvervoer 2000: definitief besluit externe verzelfstandiging GVB, 29 maart 2007. De hoogte van de WOPT norm bedroeg in 2005 € 158.000.

¹⁶⁶ BD2006-007087. De commissie KSB wordt over het besluit in de vergadering van 29 maart 2007 geïnformeerd.

en de overige directieleden. In het geval van de algemene directeur blijft het huidige beleid gehandhaafd. Voor nieuwe overige directeuren gaat gelden dat de vaste componenten van de bezoldiging onder de WOPT-norm vallen. Daar bovenop kan een hogere variabele vergoeding worden verstrekt zodat de uiteindelijke bezoldiging, bij goed presteren, gelijk kan zijn aan de bezoldiging van de zittende overige directeuren.¹⁶⁷

De bezoldiging van de zittende directie is in 2009 onderwerp van discussie geweest tussen de RvC en de gemeente. De RvC was daarbij van mening dat de salarissen van de directie meer marktconform moesten worden. Op basis van een benchmark-onderzoek heeft de RvC hiertoe een voorstel aan de aandeelhouder gedaan.¹⁶⁸ Dit voorstel is door de aandeelhouder afgewezen en de bestaande afspraken uit eind 2006 zijn gehandhaafd.¹⁶⁹

Volgens de afspraken bij verzelfstandiging bevat de bezoldiging van de directie GVB een vaste en een variabele beloning.¹⁷⁰ De omvang van het vaste deel volgt uit de arbeidscontracten en stijgt mee met de CAO GVB.¹⁷¹ De variabele beloning wordt vastgesteld door de RvC aan de hand van prestatiecriteria. Op basis van de bestaande contracten mocht de variabele vergoeding voor de algemeen directeur maximaal 30% van het vaste inkomen bedragen en voor de twee overige directeuren maximaal € 7.500.¹⁷²

¹⁶⁷ BD2006-007087. De tekst van de voordracht omvat nog de keuze in bezoldigingsbeleid. Op basis van agendapunt *Wet personenvervoer 2000: definitief besluit externe verzelfstandiging* blijkt het college te hebben gekozen voor de hier beschreven variant.

¹⁶⁸ Advies van de remuneratiecommissie aan de Raad van Commissarissen over wijziging beloningsstructuur directie GVB na beloningsbenchmark door de HayGroup, ongedateerd.

¹⁶⁹ Brief van wethouder deelnemingen aan RvC GVB, d.d. 28 oktober 2009

¹⁷⁰ Wellicht ten overvloede: de bestaande afspraken stelden dat de reeds afgesloten arbeidscontracten voor de zittende directie werden gerespecteerd.

¹⁷¹ De CAO GVB kende de volgende loonsverhogingen: 2% (per 1/1/2006), 3% (per 1/1/2007), 3,5% (per 1/1/2008), 2% (per 1/1/2009) en 1% (1/1/2010). Daarnaast is ook sprake van eenmalige uitkeringen in (bijvoorbeeld) 2010.

¹⁷² Scenario beloningsbeleid directie GVB 2007 e.v.

In de jaarrekeningen rapporteert GVB over de totaal verstrekte bezoldiging aan de directie. Hierbij wordt echter de vaste en variabele beloning niet separaat vermeld. Uitzondering is de jaarrekening 2011 waarin de waarnemingstoelage over 2010 en 2011 voor de twee overige directeuren afzonderlijk zichtbaar is gemaakt.

Tabel B3.21 - Verstrekte bezoldiging aan directie GVB 2007-2011

Inkomen	2007	2008	2009	2010	2011
Vaste en variabele beloning	239	268	269	128 ⁸	18(38) ⁹
Pensioenpremie	61	70	70	23	4
Totaal algemeen directeur	300	338	339	151	22 (42)
Vaste en variabele beloning	173	186	189	202	195 (243) ¹⁰
Pensioenpremie	24	22	25	26	33
Totaal per overige directeur	197	208	214	228	228 (276)

Bron: jaarrekeningen GVB 2007-2011

De overwegingen van de remuneratiecommissie bij het toekennen van de variabele beloning en de hoogte van deze vergoedingen zijn slechts gedeeltelijk teruggevonden omdat alleen van vergaderingen in 2008 en 2009 (over de variabele beloning in 2007, respectievelijk 2008) verslagen beschikbaar zijn. Besluitvorming door de RvC over de toe te kennen variabele beloningen is niet in de verslagen van de RvC aangetroffen. In de praktijk werden de besluiten over de toegekende variabele beloning vastgelegd in 'beloningsbrieven'.¹⁷³ Van deze brieven bleken uitsluitend de 'beloningsbrieven' voor de overige directeuren vanaf 2008 tot en met 2011 beschikbaar.¹⁷⁴

Uit de beschikbare verslagen van de remuneratiecommissie en beloningsbrieven blijkt dat de overige directeuren over 2007 tot en met 2010 elk jaar de volledige variabele beloning van € 7.500 is toegekend.¹⁷⁵ Daarnaast blijkt dat de overige

¹⁷³ Statement remuneratiecommissie d.d. 7 juli 2012

¹⁷⁴ Het betreft de volgende brieven over de resultaatafhankelijke beloning 2008 (17 maart 2009 van algemeen directeur GVB), 2009 (29 maart 2010 van RvC), 2010 (6 april 2011 van RvC) en 2011 (20 maart 2012 van algemeen directeur GVB/ongedateerde brief van remuneratiecommissie).

¹⁷⁵ In 2011 wordt de variabele beloning van € 7.500 niet meer expliciet gemeld, maar wordt alleen een waarnemingstoelage vermeld. Deze waarnemingstoelage is echter berekend op basis van de variabele beloning van de algemeen directeur (en niet meer over het verschil in het totaal van vaste en variabele beloning tussen de algemene directeur en de overige directeuren - PwC, 18 juni 2012).

directeuren in 2009 een toeslag hebben gekregen voor het opvangen van de gedeeltelijke afwezigheid van de algemeen directeur. In 2010 en 2011 is een waarnemingstoelage is toegekend. In het geval van 2009 en (aanvankelijk) 2010 werd detoeslag bepaald op € 7.500. Voor 2011 is de waarnemingstoelage gebaseerd op het (naar rato berekende) verschil in vaste en variabele beloning tussen de overige directeuren en de algemeen directeur: € 20.053.¹⁷⁶ Deze berekeningswijze is tegelijkertijd met terugwerkende kracht toegepast op 2010 en leidde tot een waarnemingstoelage van € 28.255 (nog te verrekenen met de eerder toegekende waarnemingstoelage voor 2010).¹⁷⁷

Voor de uiteindelijk toegekende waarnemingstoelagen voor 2010 en 2011 blijkt de remuneratiecommissie zich te hebben laten leiden door specifieke bepalingen ten aanzien van waarneming.¹⁷⁸ Uit de verslagen van de RvC blijkt, naderhand, dat bij de uitvoering van deze bepalingen keuzeruimte bestond en dat hierbij een 'ruime' invulling is gehanteerd.¹⁷⁹ De RvC heeft daarbij besloten om de individuele- en CAO-afspraken te laten prevaleren boven de wens van de aandeelhouder om te allen tijde aan de WOPT-norm te voldoen. Op grond van welke overwegingen de remuneratiecommissie of de RvC heeft besloten de systematiek van de waarnemingstoelage na 2010 te wijzigen is niet te achterhalen op basis van de beschikbare documenten.

Transparantie over uitvoering bezoldigingsbeleid

Uit de code volgt dat de (remuneratiecommissie van de) RvC jaarlijks een remuneratierapport opstelt waaruit transparant blijkt hoe deze verantwoordelijkheid is ingevuld. In het bijzonder maakt de vermelding van de gehanteerde prestatiedoelen en de relatie tussen prestaties en de bezoldiging.¹⁸⁰ Dergelijke remuneratierapporten

¹⁷⁶ Rapport PwC over uitbetaling variabele beloning, 18 juni 2012.

¹⁷⁷ Ongedateerde brief van de remuneratiecommissie over waarnemingstoelage voor de perioden 2010 en 2011.

¹⁷⁸ De ongedateerde brief van de remuneratiecommissie refereert expliciet aan artikelen 8.11.1. en 8.11.2. uit de CAO. Deze artikelen regelen de omstandigheden waarin een waarnemingstoelage moet worden toegekend en hoe de hoogte van de toeslag moet worden berekend.

¹⁷⁹ Verslag RvC, 18 juni 2012. De keuzeruimte ontstond doordat de bepalingen uit de CAO de hoogte van de waarnemingstoelage relateren aan het salaris van de waargenomen functie. Hierbij maakt de CAO echter geen onderscheid tussen variabel en vast salaris. De remuneratiecommissie heeft deze keuzeruimte ingevuld door de waarnemingstoelage te berekenen over zowel het vaste als het variabele salaris van de algemeen directeur.

¹⁸⁰ CGC2008, II.2.13, f t/m h. In het vastgestelde beloningsbeleid voor deelnemingen van de gemeente Amsterdam (24 mei 2012) wordt ook gewezen op deze verplichting die volgt uit de code (p.22).

zijn echter niet door de RvC opgesteld.¹⁸¹ Ook blijkt niet uit de beschikbare informatie dat de gemeente op een andere wijze hierover is geïnformeerd.

Conclusie

De remuneratiecommissie heeft verklaard op een structurele wijze het functioneren van de directie van GVB te beoordelen. Vanwege het ontbreken van vrijwel alle agenda's en verslagen van de vergaderingen van de remuneratiecommissie is deze verklaring niet te verifiëren. Dit betekent dat niet kan worden vastgesteld of de RvC jaarlijks daadwerkelijk het functioneren van de directie heeft beoordeeld en dat hierover tenminste eenmaal per jaar buiten de aanwezigheid van de directie over is gesproken. Wél kan worden vastgesteld dat de RvC de omvang en samenstelling van de directie heeft beoordeeld zodat aan dit deel van de norm is voldaan.

De beschikbare informatie over de wijze waarop de RvC het bezoldigingsbeleid heeft uitgevoerd is beperkt. De overwegingen voor het toekennen van de variabele beloningen voor de directie van GVB zijn uitsluitend voor 2007 en 2008 beschikbaar. Verslagen van de vergaderingen waarin is besloten waarnemingstoeslagen aan de overige directieleden in 2009, 2010 en 2011 toe te kennen bleken niet meer te achterhalen.

De RvC heeft bij het toekennen van de waarnemingstoeslagen een duidelijke keuze gemaakt om bestaande verplichtingen jegens de zittende directieleden na te komen en niet de (politieke) wensen van de aandeelhouder te laten prevaleren. Tegelijkertijd blijkt uit de veelvuldige contacten tussen RvC en aandeelhouder over het bezoldigingsbeleid dat in het bijzonder de hoogte van de beloning van de directie zeer gevoelig lag. Gezien deze gevoeligheid had op zijn minst (actieve) transparantie over de toekenning en berekeningswijze van de hoogte van deze vergoedingen gepast. Dit laatste omdat met name de berekeningswijze van de hoogte van de waarnemingstoeslag voor interpretatie vatbaar is.

.....
¹⁸¹ Opgave RvC aan rekenkamer, d.d. 17 juli 2012.

3.22 Beoordeling van het eigen functioneren

Toetsaspecten

De RvC is zelf verantwoordelijk voor het eigen functioneren. Dit betekent dat de RvC ook kritisch naar het eigen functioneren moet kijken. Uit de code volgt het voorschrift dat de RvC (buiten aanwezigheid van de directie) tenminste eenmaal per jaar het eigen functioneren bespreekt. In het bijzonder moet het functioneren van de RvC als geheel, de ingestelde commissies en de individuele commissarissen worden besproken. Onderdeel van het bespreken van het eigen functioneren is het beoordelen of de profielschets voor de RvC nog voldoet.¹⁸²

Bevindingen

Voor 2012 heeft de RvC twee keer het eigen functioneren besproken. De aanleiding hiervoor is de bijzondere en onzekere situatie waarin GVB zich dan bevindt. Bij de bespreking in juni 2011 staat de vraag centraal op welke wijze de RvC de directie in deze situatie beter kan ondersteunen en welke informatie de RvC hiervoor nodig acht.¹⁸³ Op de vergadering van 15 juli 2011 heeft de RvC zichzelf de vraag gesteld of hij voldoende is geëquipeerd voor zijn taken en of een wijziging in het profiel wenselijk is. Uit de verslagen van de RvC uit 2012 wordt de melding gedaan van de start van een evaluatietraject. Inmiddels is er een eindrapport opgesteld, maar dit rapport is vanwege de ontwikkelingen in het voorjaar van 2012 niet besproken in de RvC.¹⁸⁴

Afgezien van de besprekingen in 2011 en 2012 blijkt uit de verslagen van de RvC niet dat andere evaluaties van het eigen functioneren zijn uitgevoerd. Evaluaties (of uitkomsten van evaluaties) van ingestelde commissies of individuele commissarissen worden niet vermeld.

.....
182 CGC2008, III.1.7. Naar aanleiding van de bespreking van het functioneren van individuele commissarissen kan de RvC bepalen dat aanvullende opleiding nodig is (CGC2008, III.3.3.).

183 Verslag RvC, d.d. 8 juni 2011.

184 Bespreking van het evaluatietraject is opgenomen in de verslagen van 13 maart 2012 en 9 mei 2012. De rekenkamer beschikt over een memo van de onderzoeker die belast was met de rapportage over de zelfevaluatie,(ongedateerd) waarin wordt aangegeven dat het eindrapport is samengesteld, maar nog niet is besproken in de RvC.

Conclusie

De RvC heeft niet voldaan aan de norm jaarlijks zijn eigen functioneren te beoordelen.

3.23 Inzicht geven over eigen functioneren

Toetsaspecten

De RvC is verantwoordelijk voor zijn eigen functioneren. Transparantie over de wijze waarop de RvC invulling heeft gegeven aan deze verantwoordelijkheid is hierdoor belangrijk voor belanghebbenden bij GVB zoals de aandeelhouder. Zonder duidelijke beschrijvingen over de door de RvC verrichte werkzaamheden kan deze zich geen goed oordeel vormen over de kwaliteit van het gehouden toezicht door de RvC. De code brengt dit belang van transparantie tot uitdrukking in een groot aantal bepalingen ten aanzien van de informatie die de RvC moet verschaffen in zijn bericht in het jaarverslag.

Bevindingen

Op basis van de berichten van de RvC in de jaarverslagen van GVB over 2007, 2008, 2009 en 2010 is beoordeeld in hoeverre de voorgeschreven informatie aanwezig was.¹⁸⁵ Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de bevindingen.

Tabel B3.23 - Inhoud verslag van RvC

Toetsaspect	Bron	2007	2008	2009	2010
Alle jaarstukken van GVB Holding bevatten een verslag van de RvC over de verrichte werkzaamheden	CGC2008, III.1.2.	●	●	●	●
Het verslag van de RvC vermeldt over elke commissaris: geslacht, leeftijd, beroep, hoofdfunctie, nationaliteit, relevante nevenfuncties, tijdstip van eerste benoeming en de lopende termijn.	CGC2008, III.1.3.	●	●	●	●
Het verslag vermeldt welke commissarissen frequent afwezig zijn geweest bij vergaderingen van de RvC	CGC2008, III.1.5.	●	●	●	●
Het verslag vermeldt dat de RvC, naar eigen inzicht, voldoet aan de onafhankelijkheidseisen.	CGC2008, III.2.3.	●	●	●	●

.....

185 Het jaarverslag 2011 was nog niet definitief ten tijde van dit onderzoek.

Toetsaspect	Bron	2007	2008	2009	2010
Het verslag van de RvC vermeldt over de ingestelde commissies: de samenstelling, het aantal vergaderingen en de belangrijkste besproken onderwerpen.	CGC2008, III.5.2.	●	●	●	●
Het verslag meldt in het jaarverslag bij welke transacties er sprake was van een tegenstrijdig belang en waaruit dit belang bestond. ¹¹	CGC2008, III.6.3.	●	●	●	●
Het verslag van de RvC vermeldt op welke wijze de evaluatie van de RvC als geheel, afzonderlijke commissies en afzonderlijke commissarissen heeft plaatsgevonden.	CGC2008, III.1.7.	●	●	●	●
Het verslag van de RvC vermeldt de bespreking van: a) de strategie en belangrijkste risico's van GVB en b) de beoordeling door het bestuur van de opzet en werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen. ¹²	CGC2008, III.1.8.	●	●	●	●
In het verslag van de RvC is vermeld de aanbeveling van de RvC aan de directie van GVB over de wenselijkheid van een interne auditor	CGC2008, V.3.3.	●	●	●	●

●: Aanwezig ●: Gedeeltelijk aanwezig ●: Niet aanwezig ●: Niet van toepassing

In alle jaarverslagen van GVB in de periode 2007-2010 is een bericht van de RvC opgenomen. Bij dit bericht is ook een opgave van kenmerken van de individuele commissarissen opgenomen. Deze opgave voldoet over het algemeen, hoewel de informatie over het tijdstip van eerste benoeming en de lopende termijn van de commissarissen niet altijd is opgenomen. Ook vermeldt de RvC in zijn bericht welke commissies zijn ingesteld, hoe vaak deze commissies hebben vergaderd en (op hoofdlijnen) waarover is gesproken. Uitzondering hierop is het bericht in het jaarverslag 2010 waarin niet vermeld is hoe vaak de remuneratiecommissie heeft vergaderd.

Over het eigen functioneren vermeldt de RvC in zijn berichten in 2007-2010 verder niets. Informatie over de onafhankelijkheid of de wijze waarop de RvC zijn eigen functioneren heeft geëvalueerd is niet opgenomen. Het bericht bevat geen melding dat een commissaris in 2009 en 2010 frequent afwezig is geweest bij vergaderingen.¹⁸⁶

In het verslag van de RvC wordt tot slot uitgebreid melding gedaan van besprekingen over de strategische en de belangrijkste risico's daarbij. Daarentegen worden geen besprekingen gemeld over de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen. Een melding over de wenselijkheid van een interne auditor bij GVB ontbreekt in alle berichten.

Conclusie

De RvC voldoet slechts gedeeltelijk aan de norm dat zij inzicht geeft in haar eigen functioneren. In het bijzonder geeft zij geen inzicht in haar onafhankelijkheid, evaluatie en de gevoerde besprekingen over interne risicobeheersings- en controlesystemen bij GVB.

.....
¹⁸⁶ Een harde norm voor 'frequent afwezig zijn' is er niet. In 2009 en 2010 heeft één commissaris slechts de helft of minder dan de helft van de vergaderingen van de RvC bijgewoond. Dit valt wat betreft de rekenkamer onder frequente afwezigheid.

3.24 Houding ten aanzien van oordeelsvorming

Toetsaspecten

De houding waarmee de RvC zijn taken heeft uitgevoerd is minstens zo belangrijk als de mate waarin specifieke voorschriften en bepalingen uit het stelsel van eisen zijn nageleefd. Bij oordeelsvorming betekent dit dat de RvC zich niet alleen een oordeel vormt over zaken voorgeschreven door de wet, statuten of de code, maar dat de RvC zich ook kritisch een houding heeft aangemeten.

Deze kritische houding is lastig direct waarneembaar. Dat komt omdat een kritische houding zich vooral in de hoofden van mensen afspeelt en alleen het resulterende gedrag waarneembaar is. Daarentegen is het wel mogelijk om indirect een globaal beeld van de houding van de RvC te krijgen door middel van bepaalde indicatoren. Dit zijn waarneembare handelingen die indicatief zijn voor de wijze waarop de RvC de oordeelsvorming uitvoerde. In het bijzonder gaat het om het waarnemen van besprekingen of discussie door de leden van de RvC onderling.¹⁸⁷ Het gaat om de volgende indicatoren:

- Het aantal besluiten zonder bespreking vooraf ('hamerpunten');
- Het aantal besluiten genomen na bespreking door de RvC;
- Het aantal besluiten genomen na onderlinge discussie door de RvC;
- Het aantal besluiten dat niet unaniem is genomen.

.....
187 Dit laatste is een belangrijk onderscheid omdat de RvC voorafgaand aan een beslissing vaak een toelichting of presentatie kreeg van de directie (of: de accountant bij de bespreking van de jaarrekening en de rapportages van de accountant). Dergelijke toelichtingen zijn niet meegeteld als bespreking vooraf, omdat het hier expliciet gaat om het zich voordoen van onderlinge besprekingen of discussie door leden van de RvC.

Bevindingen

Om een uitspraak over de houding van de RvC ten aanzien van oordeelsvorming te kunnen doen zijn de beschikbare verslagen van de RvC, de auditcommissie, de remuneratiecommissie en de strategiecommissie integraal onderzocht op het voorkomen van de hiervoor genoemde indicatoren.¹⁸⁸ In totaal zijn 218 beslissingen geïdentificeerd in de verslagen van de RvC.¹⁸⁹ Al deze beslissingen zijn unaniem geweest. In tabel 8.6 is een overzicht opgenomen van de overige indicatoren zoals die zijn waargenomen in de verslagen van de RvC.

Tabel B3.24 - Waargenomen indicatoren voor kritische houding bij oordeelsvorming

Indicator	Aantal waarnemingen
Besluiten zonder bespreking vooraf ('hamerpunten')	102
Besluiten genomen na bespreking door de RvC	62
Besluiten genomen na onderlinge discussie door de RvC	7
Ter kennisname aangenomen	47
Totaal aantal beslissingen	218

Bron: beschikbare verslagen RvC en ingestelde commissies in de periode vanaf 2007 tot 9 mei 2012 en daarop uitgevoerde analyse door de rekenkamer.

Uit de beoordeelde verslagen blijkt dat in ongeveer 60% van de genomen besluiten er sprake was van 'hamerpunten'. Deze besluiten zijn door de RvC genomen zonder dat aangetekend is dat er een inhoudelijke bespreking of discussie aan vooraf is gegaan. Dit betekent dat een groot deel van de beslissingen van de RvC een formeel karakter hadden of als zodanig door de RvC werden opgevat. Een relatief groot deel van deze punten heeft betrekking op goedkeuring van investeringen (14 keer) of beoordeling van jaarrekeningen (16 keer). Deze punten werden over het algemeen voorbesproken in de verschillende commissies van de RvC maar leiden niet meer tot een inhoudelijke bespreking in de vergadering van de RvC zelf.

.....
188 Het betreft de beschikbare verslagen vanaf het moment van verzelfstandiging van GVB in 2007 tot de vergadering van 9 mei 2012.

189 Hierbij heeft de rekenkamer procedurele besluiten inzake het vaststellen van verslagen van vergaderingen en besluiten om informatie ter kennisname aan te nemen buiten beschouwing gelaten.

In totaal 69 keer valt in de verslagen waar te nemen dat een besluit is genomen na bespreking of discussie. Het aantal keren dat leden van de RvC zichtbaar een onderlinge discussie hebben gevoerd is erg beperkt: 7. Dit lage aantal waarnemingen kan echter ook veroorzaakt worden door de wijze van verslaglegging. Van de besluiten die zijn genomen waarbij is aangetekend in het verslag dat er sprake was van een bespreking vooraf blijkt dat dit relatief vaak (13 keer) voorkwam bij beslissingen gerelateerd aan de strategie, en in het bijzonder de concessie voor het openbaar vervoer.

Conclusie

Bij het beoordelen van de houding van de RvC ten aanzien van oordeelsvorming past enige terughoudendheid omdat het onmogelijk is deze houding direct waar te nemen. Het hebben van een kritische houding speelt zich vooral in de hoofden van mensen af. Daarnaast moet rekening worden gehouden dat mogelijk niet alle uitwisselingen van meningen door leden van de RvC zijn vastgelegd in de verslagen. Uit alleen het feit dat in ongeveer 60% van de beslissingen geen onderlinge bespreking of discussie vooraf is waargenomen in de verslagen kan niet de conclusie worden getrokken dat de RvC onvoldoende kritisch is geweest bij zijn oordeelsvorming. Wel kunnen conclusies worden getrokken over de verschillen in houding bij de behandelde onderwerpen. Uit de waargenomen indicatoren blijkt vooral een kritische houding bij de oordeelsvorming over strategische zaken en in het bijzonder de concessie voor het openbaar vervoer. Beslissingen waarbij uit de verslagen geen bespreking of discussie vooraf bleek betroffen relatief vaak beoordelingen van jaarrekeningen en investeringen. Deze punten werden over het algemeen voorbesproken in de verschillende commissies van de RvC maar leiden niet meer tot een inhoudelijke bespreking in de vergadering van de RvC zelf.

3.25 Organisatie van interventies

Toetsaspecten

Voor de navolgbaarheid van het gevoerde toezicht is het belangrijk dat inzichtelijk is welke interventies door de RvC zijn gepleegd. Het gaat hierbij niet uitsluitend om 'harde' interventies zoals het schorsen of ontslag van leden van de directie van GVB, maar ook om 'zachte' interventies zoals het maken van nadere afspraken over specifieke (verbeter)punten met de directie.

Bevindingen

De RvC beschikt niet over een besluitenregister of een andere registratie waarin volgens een vaste structuur besluiten tot interventies worden vastgelegd. De verslagen van de vergaderingen van de RvC zijn de enige bron waarin met besluiten tot interventies worden beschreven. Omdat niet van alle vergaderingen van de RvC verslagen beschikbaar zijn is niet bekend of alle besluiten tot interventies daadwerkelijk zijn vastgelegd.

Conclusie

Uit de registratie van de RvC is niet voldoende inzichtelijk welke interventies de RvC heeft gepleegd naar aanleiding van negatieve oordelen.

3.26 Houding ten aanzien van interventies

Toetsaspecten

De houding waarmee de RvC zijn taken heeft uitgevoerd is minstens zo belangrijk als de mate waarin specifieke voorschriften en bepalingen uit het stelsel van eisen zijn nageleefd. Bij interventies komt de houding echter op een andere manier tot uitdrukking dan bij informatieverzameling of oordeelsvorming. Een kritische houding ten aanzien van interventies kan blijken uit discussie tussen de leden van de RvC over de toe te passen sanctie. Dit is vooral van toepassing bij 'harde' interventies zoals het schorsen of ontslaan van leden van de directie.

Tot de zomer van 2012 zijn dergelijke interventies niet aan de orde geweest. Dit betekent dat in de geanalyseerde verslagen van de RvC geen sprake is van 'harde' interventies.¹⁹⁰ Om deze reden is bij de analyse van deze verslagen onderzocht in hoeverre er bij de RvC sprake was van een houding om, indien nodig, te interveniëren.

Deze kritische houding is lastig direct waarneembaar. Dat komt omdat een kritische houding zich vooral in de hoofden van mensen afspeelt en alleen het resulterende gedrag waarneembaar is. Daarentegen is het wel mogelijk om indirect een globaal beeld van de houding van de RvC te krijgen door middel van bepaalde indicatoren. Dit zijn waarneembare handelingen die indicatief zijn voor de wijze waarop de RvC de oordeelsvorming uitvoerde. In het geval van de houding ten aanzien van interventies is dit onderzocht aan de hand van het aantal waargenomen 'zachte' interventies. Dit zijn interventies waarbij de RvC de directie probeert bij te sturen. Concreet is in dit kader in beeld gebracht hoe vaak de volgende 'zachte' interventies van de RvC zijn voorgekomen:

- Het geven van ongevraagd advies of het maken van een opmerking;
- Het wijzigen of afwijzen van voorgenomen directiebesluiten;
- Het aanspreken van de directie op geleverde prestaties of vertoond gedrag;
- Dwingende afspraken maken met de directie voor verbetering.

¹⁹⁰ Voor deze analyse van de houding zijn de verslagen van de RvC van 2007 tot 7 mei 2012 onderzocht.

Bevindingen

In de zomer van 2012 heeft de RvC naar aanleiding van de bevindingen uit het BDO-rapport uitgebreid gesproken over de op te leggen sancties aan de directieleden van GVB. Uit deze besprekingen blijkt dat de leden van de RvC elk hun eigen afweging hebben gemaakt ten aanzien van de bevindingen en de sanctie.¹⁹¹

Om een uitspraak over de houding van de RvC ten aanzien van interventies te kunnen doen zijn aanvullend de beschikbare verslagen van de RvC, de auditcommissie, de remuneratiecommissie en de strategiecommissie integraal onderzocht op het voorkomen van de hiervoor genoemde indicatoren.¹⁹² In totaal zijn 104 'zachte' interventies geïdentificeerd in de verslagen van de RvC.¹⁹³ In tabel 9.1 is een overzicht opgenomen van de interventies zoals die zijn waargenomen in de verslagen van de RvC.

Tabel B3.26 - Waargenomen indicatoren voor kritische houding bij oordeelsvorming

Indicator	Aantal waarnemingen
Geven van ongevraagd advies of het maken van een opmerking	103
Wijzigen of afwijzen van voorgenomen directiebesluiten	0
Aanspreken van de directie op geleverde prestaties of vertoond gedrag	1
Dwingende afspraken maken met de directie voor verbetering	0

Bron: beschikbare verslagen RvC en ingestelde commissies in de periode vanaf 2007 tot 9 mei 2012 en daarop uitgevoerde analyse door de rekenkamer

¹⁹¹ Verslagen RvC: 8 en 9 juni 2012, 13 juni 2012 en 18 juni 2012.

¹⁹² Het betreft de beschikbare verslagen vanaf het moment van verzelfstandiging van GVB in 2007 tot de vergadering van 9 mei 2012.

¹⁹³ Hierbij heeft de rekenkamer procedurele besluiten inzake het vaststellen van verslagen van vergaderingen en besluiten om informatie ter kennisname aan te nemen buiten beschouwing gelaten.

Uit de beoordeelde verslagen blijkt dat vrijwel alle waargenomen interventies bestonden uit het geven van ongevraagd advies of het maken van een opmerking. Het grootste aantal adviezen of opmerkingen van de RvC heeft betrekking op de strategie, in het bijzonder de ontwikkelingen ten aanzien van de concessie voor het openbaar vervoer (19 keer) en de jaarstukken van GVB (22 keer). De enige keer dat is waargenomen dat de directie is aangesproken op prestaties betreft een verzoek van een lid van de RvC in 2007 om nogmaals een onderzoek te doen naar de daling in de behaalde resultaten. Wijzigingen of afwijzingen van voorgenomen directie besluiten komt niet voor. Volgens de RvC is dit het logische gevolg van het feit dat directiebesluiten vaak met de voorzitter van de RvC werden voorbesproken, waarna het besluit al dan niet in gewijzigde vorm in de vergadering ter besluitvorming werd ingebracht.

Conclusie

Alleen in de zomer van 2012 heeft de RvC 'hard' geïntervenieerd. Bij deze interventie heeft een uitgebreide discussie plaatsgevonden waarbij de leden van de RvC elk hun eigen afweging hebben gemaakt. Uit de waargenomen 'zachte' interventies blijkt dat de RvC regelmatig intervenueerde. De interventies waren echter vrijwel zonder uitzondering van adviserende aard. Stevigere 'zachte' interventies zoals het afwijzen of wijzigen van voorgenomen directiebesluiten, het aanspreken van de directie op prestaties of gedrag en het maken van dwingende afspraken tot verbetering zijn, op één keer na, niet waargenomen.

3.27 Aandacht voor te verbeteren processen

Toetsaspecten

In het BDO onderzoek is bij GVB het inkoopproces (verbijzonderd naar inkoop- / inhuurprocedures en aanbestedingsbeleid) en integriteitsbeleid onderzocht.¹⁹⁴ In het actieplan geeft de RvC ook aan dat, naast deze processen, ook de risicomangementfunctie en de interne audit functie van GVB moeten worden versterkt (dan wel ingesteld moeten worden).¹⁹⁵ In deze paragraaf staat centraal in hoeverre de RvC aan deze processen in het verleden (sinds de verzelfstandiging) aandacht heeft besteed.

Bevindingen

Op basis van de verslagen van de RvC (en de ingestelde commissies) vanaf 2007 tot 7 mei 2011 is nagegaan of de RvC in het verleden aandacht heeft gegeven aan de te verbeteren processen. In onderstaande tabel is een overzicht weergegeven van de waargenomen aandacht in deze verslagen.

194 Conclusies Raad van Commissarissen GVB Holding N.V. n.a.v. BDO-rapportage 13 juni 2012, p.11

195 Actieplan GVB Raad van Commissarissen GVB Holding N.V. n.a.v. BDO-rapportage 13 juni 2012, p.3.

Tabel B23.27.1 - Waargenomen aandacht RvC voor te verbeteren processen

Proces	Waargenomen aandacht in verslagen
Inkoop- en aanbestedingsbeleid	In 2007 wordt door de accountant aan de auditcommissie gemeld dat de jaarrekening 2006 voor de laatste keer een rechtmatigheidsparagraaf bevat. In dit kader merkt de accountant op dat uit het rechtmatigheidsonderzoek is gebleken dat diverse opdrachten zijn geplaatst respectievelijk verlengd zonder inachtneming van de daarvoor geldende, aanbestedingsrechtelijke voorschriften. Verder wordt in het verslag vermeld dat "aan de verbetering van het (inkoop)proces inmiddels [wordt] gewerkt." ¹³
	In 2008 meldt de accountant in de management letter dat "GVB in 2008 onderzoek [heeft] laten doen naar het inkoopproces en de inkoopfunctie. Het onderzoek heeft onder meer geleid tot de conclusies dat processen helder zijn beschreven maar niet volledig worden ondersteund door applicaties waardoor afwijken van de procedures mogelijk is, SAP onvoldoende wordt benut om management informatie te genereren, de centrale inkoopafdeling een te grote afstand heeft tot afdelingen en een formeel inkoopbeleid met inkoopdoelstellingen ontbreekt. De accountant concludeert in aanvulling hierop dat het contractmanagement goed is geregeld maar dat (een goede) opvolging van contractwijzigingen - bijv. prijswijzigingen - ontbreekt. ... Van onaanvaardbare risico's is naar het oordeel van de accountant in geen van de bovengenoemde gevallen sprake."
	In de management letter 2011 vraagt de accountant aandacht voor de "de verdere digitalisering van het inkoopproces en meer in het bijzonder de verdere verbetering van de aansluiting van ontvangstdocumenten en facturen op uitgegeven/verzonden inkooporders." ¹⁴
	In zijn accountantsverslag over 2011 stelt de accountant dat "ook het inkoopproces in 2011 verder [is] verbeterd." ¹⁵
	Grote investeringen of inkopen moeten op basis van de statuten aan de RvC worden voorgelegd voor instemming. Uit de verslagen van de RvC blijkt dat dit met regelmaat ook gebeurt. Bij de besprekingen van deze voorgelegde investeringen of inkopen wordt de gevolgde inkoop of aanbestedingsprocedure niet aan de orde gesteld. ¹⁶

Proces	Waargenomen aandacht in verslagen
Integriteitsbeleid	Dit onderwerp is niet aan de orde geweest.
Risicomanagement	In 2009 spreekt de RvC naar aanleiding van de management letter van de accountant over de verdere professionalisering van het risicomanagement bij GVB. De RvC concludeert hierbij dat, aangezien de prioriteit van de desbetreffende sleutelfunctionarissen bij de onderhandse gunning en de totstandkoming van de bieding ligt, dit proces te zijner tijd verder wordt aangescherpt. ¹⁷
Interne auditfunctie	Dit onderwerp is niet aan de orde geweest.

Conclusie

De te verbeteren processen hebben in het verleden niet of nauwelijks de aandacht gehad van de RvC. Het integriteitsbeleid of de (wenselijkheid van) de interne auditfunctie zijn niet besproken in verslagen in de onderzochte periode. Het risicomanagement van GVB is één keer aan de orde geweest. Bij deze bespreking heeft de RvC besloten de 'verdere professionalisering' van het risicomanagement uit te stellen.

Opmerkelijk is dat de RvC in 2007 nog het signaal van de accountant heeft gekregen dat de uitvoering van de inkoop- en aanbestedingsprocedures nog niet voldeed aan de relevante wet- en regelgeving en dat toekomstige accountantscontroles zich niet meer op dit 'rechtmatigheidsaspect' zouden richten. Desondanks heeft de RvC ook bij de regelmatige besprekingen van grote investeringen of inkopen geen aandacht besteed aan de gevolgde procedure of om informatie hierover gevraagd aan de directie van GVB.

3.27 Aandacht voor casuïstiek BDO

Toetsaspecten

In opdracht van de RvC heeft BDO in 2012 een aantal specifieke onderwerpen onderzocht. Dit onderzoek heeft zich gericht op (personen werkzaam bij) GVB. Hierna wordt nagegaan of de RvC in het verleden over deze specifieke onderwerpen is geïnformeerd.

Bevindingen

Op basis van de verslagen van de RvC (en de ingestelde commissies) vanaf 2007 tot 7 mei 2011 zijn we nagegaan of de RvC in het verleden aan de specifiek door BDO onderzochte onderwerpen aandacht heeft besteed:

- Overeenkomsten met East-West e-Ticketing B.V.
- Installatiewerkzaamheden LCC Network Services B.V.
- Inhuur medewerkers in kader van sluiting metroportjes
- Inhuur medewerker Q-Sourcing B.V.
- Overeenkomsten met Consolid B.V.
- Aanschaf softwarepakket Quintiq
- Relatie met ORMIT BV
- Overeenkomsten met Raet B.V.
- Inhuur afdeling ICT
- Rol projectleider OV-chipkaart
- Inhuur medewerker McCo
- Omgang met voorzitter OR

In onderstaande tabel is een overzicht weergegeven van de waargenomen aandacht in deze verslagen.

Tabel 3.27.2 - Overzicht waargenomen aandacht voor onderwerpen BDO

Onderwerp	Waargenomen aandacht in verslagen
Overeenkomst met East-West e-Ticketing B.V.	East-West e-Ticketing B.V. is in de vergaderingen van de Raad van Commissarissen drie keer aan de orde geweest. Hierbij ging het echter niet over prijsvorming of over de manier waarop is omgegaan met de aanbesteding bij overeenkomsten met East-West e-Ticketing B.V. ¹⁸
Installatiewerkzaamheden LCC Network Services B.V.	Dit onderwerp is niet aan de orde geweest.
Inhuur medewerkers in kader van sluiting metroportjes	Dit onderwerp is drie keer aan de orde gekomen. Alleen bij de eerste bespreking zijn de kosten van inhuur van de medewerkers besproken. De bespreking leidt tot het verzoek van de RvC om een nadere financiële onderbouwing. Uit de verslagen van de RvC blijkt echter niet dat deze informatie vervolgens ook is geleverd aan de RvC. ¹⁹
Inhuur medewerker Q-sourcing B.V.	Dit onderwerp is niet aan de orde geweest.
Overeenkomst met Consolid B.V.	Dit onderwerp is niet aan de orde geweest.

Onderwerp	Waargenomen aandacht in verslagen
Aanschaf softwarepakket Quintiq	Het softwarepakket Quintiq is drie keer aan de orde geweest tijdens de vergaderingen van de raad van commissarissen. Het betrof hier echter niet de selectie van Quintiq. Wel is in de vergadering van 2 september 2009 gemeld dat de ingebruikname van het nieuwe planning- en indelingssysteem Quintiq is vertraagd en meer kost. De RvC heeft in dit geval verzocht om een overzicht van gepleegde investeringen na goedkeuring van het oorspronkelijke investeringsbesluit. Uit de verslagen van de RvC blijkt verder niet hoe dit punt is afgehandeld. ²⁰
Relatie met ORMIT B.V.	In het BDO onderzoek is gemeld dat de Directeur Vervoer met ingang van 2008 plaats heeft in de Raad van Advies van ORMIT. Hij heeft hiervoor volgens het BDO rapport toestemming gekregen van de directie en van de voorzitter van de Raad van Commissarissen. In de verslagen van de RvC wordt echter geen melding gemaakt van deze toestemming.
Overeenkomst met Raet B.V.	Dit onderwerp is niet aan de orde geweest.
Inhuur afdeling ICT	Dit onderwerp is niet aan de orde geweest.
Rol projectleider OV-chipkaart	Dit onderwerp is niet aan de orde geweest. ²¹
Inhuur medewerker McCo	Dit onderwerp is niet aan de orde geweest.
Omgang met voorzitter OR	Dit onderwerp is niet aan de orde geweest.

Conclusie

In een beperkt aantal gevallen blijkt uit de verslagen van de RvC dat gesproken is met de directie van GVB over de (later) door BDO onderzochte onderwerpen. In geen

van deze gevallen heeft de bespreking zich gericht op het verloop van de inkoop- en aanbestedingsprocedure zoals onderzocht door BDO.

In twee gevallen heeft de RvC wél gevraagd om meer (financiële) informatie: de inhuur van medewerkers voor de sluiting van metropoortjes en het softwarepakket Quintic. Uit de verslagen van de RvC blijkt echter niet of de gevraagde informatie daadwerkelijk is ontvangen. Ook blijkt niet uit de verslagen van de RvC dat het verlenen van toestemming aan de directeur Vervoer voor het zitting nemen in de raad van advies van ORMIT BV door de voorzitter van de RvC is gemeld.

Bewaking aandeelhouder

4.1 Verslagen van aandeelhoudersvergaderingen

Toetsaspecten

In de statuten van GVB is niet expliciet voorgeschreven dat het de verantwoordelijkheid is van de aandeelhouder om de verslagen van algemene vergaderingen van aandeelhouders ('aandeelhoudersvergaderingen') te bewaren.¹⁹⁶ Vanuit het oogpunt van bewaking en omdat de gemeente enig aandeelhouder is van GVB vindt de rekenkamer dat de aandeelhouder er op toe moet zien dat van alle gehouden aandeelhoudersvergaderingen verslagen beschikbaar zijn.

Bevindingen

In de onderzoeksperiode, 2007 tot en met juli 2012 zijn er veertien aandeelhoudersvergaderingen geweest. Van al deze vergaderingen zijn verslagen en agenda's opgesteld. Alle notulen worden aan het begin van de volgende vergadering vastgesteld en indien nodig gewijzigd. Het verslag van de vergadering van 18 juli 2012 was op het moment van onderzoek nog niet in beschikbaar.

Conclusie

De aandeelhouder voldoet aan de norm dat van alle gehouden aandeelhoudersvergaderingen verslagen beschikbaar zijn.

.....
¹⁹⁶ Statuten, art. 19 lid 2.

4.2 Plaatsvinden van twee aandeelhoudersvergaderingen per jaar

Toetsaspecten

Uit de statuten volgt dat per jaar tenminste twee aandeelhoudersvergaderingen moeten plaatsvinden. In de eerste aandeelhoudersvergadering moet de jaarrekening van het afgelopen boekjaar worden behandeld, in de tweede aandeelhoudersvergadering moeten de strategische visie en het jaarplan voor het komende jaar aan bod komen.¹⁹⁷

Bevindingen

In totaal zijn in de periode 2007 tot heden 14 aandeelhoudersvergaderingen gehouden. Hiervan waren er 11 zogenaamde ‘reguliere’ vergaderingen zoals beschreven in de statuten. Daarnaast zijn er 3 bijzondere vergaderingen gehouden. In de onderstaande tabel is een overzicht gegeven van de gehouden aandeelhoudersvergaderingen.

Tabel B4.2 - Overzicht gehouden aandeelhoudersvergaderingen per jaar

Vergaderjaar	Regulier	Bijzonder	Totaal
2007	1 (2)	1	2
2008	2 (2)	-	2
2009	3 (2)	-	3
2010	1 (2)	-	1
2011	2 (2)	1	3
2012	2 (1)	1	3

#: aantal gehouden vergaderingen, (#) aantal reguliere vergaderingen met inachtneming verschuiving

Bron: opgave Bestuursdienst

Uit het overzicht blijkt dat niet in elk kalenderjaar de voorgeschreven ‘reguliere’ aandeelhoudersvergaderingen hebben plaatsgevonden. Dit wordt veroorzaakt

¹⁹⁷ Statuten GVB, art. 18 lid 1. Deze bepaling geldt pas vanaf de eerste statutenwijziging op 21 december 2006. Bij de oprichtingsakte (d.d. 26 oktober 2006) werd nog volstaan met één (wettelijk voorgeschreven) aandeelhoudersvergadering per jaar.

doordat het in de praktijk moeilijk bleek om de strategische visies en jaarplannen op tijd gereed te hebben voor besluitvorming in de aandeelhoudersvergadering. De vergaderingen waarin deze documenten moesten worden behandeld werden hierdoor opgeschoven naar het volgende kalenderjaar. Het gevolg hiervan was dat de strategische visies en jaarplannen in feite pas werden vastgesteld gedurende het kalenderjaar waarop ze betrekking hadden. Uitzondering hierop zijn de strategische visie en het jaarplan voor 2010 die in het kalenderjaar 2009 zijn behandeld.¹⁹⁸

Als rekening wordt gehouden met deze ‘verschuiving’ van reguliere vergaderingen, dan hebben weliswaar per kalenderjaar niet elk jaar de voorgeschreven reguliere vergaderingen plaats gevonden, maar zijn uiteindelijk wel alle voorgeschreven reguliere vergaderingen gehouden.

Conclusie

Formeel heeft de aandeelhouder niet voldaan aan de statutaire eis minimaal twee keer per kalenderjaar reguliere aandeelhoudersvergaderingen te houden. In de praktijk, rekening houdend met de noodzaak tot het verschuiven van vergaderingen, hebben daarentegen wel alle voorgeschreven aandeelhoudersvergaderingen plaatsgevonden. Hierbij merkt de rekenkamer op dat de regelmatige verschuiving van de vergaderingen waarin de strategische visies en de jaarplannen voor het komende jaar moesten worden vastgesteld wel een verzwakking vormt voor de toezichtstructuur in brede zin. Bij aanvang van een kalenderjaar beschikte GVB in deze gevallen namelijk niet over tijdig goedgekeurde strategische visies en jaarplannen waaraan de directie uitvoering kon geven.

¹⁹⁸ Bron: interview bestuursdienst

4.3 Vaststelling van strategische visie, het jaarplan en de jaarrekening

Toetsaspecten

Het vaststellen van de jaarrekening door de aandeelhouder is een wettelijke verplichting. Het is ook een belangrijk onderdeel van de toezichtstructuur in brede zin: de jaarrekening is het document waarin de directie verantwoording aflegt over het gevoerde beleid.¹⁹⁹ Uit de statuten volgt dat de directie van GVB niet alleen achteraf verantwoording moet afleggen, maar ook vooraf instemming moet krijgen met het voorgenomen beleid: goedkeuring van de strategische visie en het jaarplan door de aandeelhouder.²⁰⁰

Bevindingen

Hierna wordt achtereenvolgens nagegaan of de strategische visie en jaarplannen en de jaarrekeningen door de aandeelhouder zijn vastgesteld. In onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de goedkeuring van deze documenten.

Strategische visie en jaarplannen

De statuten schrijven voor dat elk kalenderjaar de aandeelhouder instemt met het jaarplan en de strategische visie van GVB. In de periode tussen augustus 2010 en februari 2012 gold een afwijkend regime en moest goedkeuring worden verleend aan een bedrijfsplan. Dit bedrijfsplan moest echter ook een meerjarige strategische visie bevatten.²⁰¹

Tabel B4.3 - Vaststelling Jaarplannen en strategische visies

Vaststelling voor jaar:	2008	2009	2010	2011	2012
Jaarplan GVB	(●)	●	●	● ²²	●
Strategische visie GVB	(●)	●	●	●	●

●: vastgesteld (●): voorwaardelijk vastgesteld ●: gedeeltelijk ●: ontbreekt ●: uitgesteld

¹⁹⁹ De wet schrijft voor dat tenminste eenmaal per jaar een algemene vergadering van aandeelhouders wordt gehouden (art. 2:108 BW) en dat in deze vergadering de jaarrekening en het jaarverslag van de directie moet worden vastgesteld (art. 2:101 BW).

²⁰⁰ Statuten GVB, art. 14 lid 10.

²⁰¹ De goedkeuring van jaarplannen en strategische visies (respectievelijk het bedrijfsplan in de periode van augustus 2010 tot februari 2012) is in alle versies van de statuten beschreven in art. 14 lid 10. De goedkeuring betreft in alle gevallen de genoemde stukken die betrekking hebben op de vennootschap (GVB Holding NV) en de afhankelijke maatschappijen.

Uit de verslagen van aandeelhoudersvergaderingen blijkt weliswaar dat de jaarplannen en de strategische visie volgens een vaste structuur werden besproken, maar dat de invulling daarvan van jaar tot jaar wisselde.

Gedeeltelijk heeft dit te maken met afwijkende statutaire bepalingen die van kracht waren tussen augustus 2010 en februari 2012 toen een bedrijfsplan moest worden vastgesteld voor het jaar 2011. Daarentegen moest dit bedrijfsplan ook een meerjarige strategische omvatten, waarvan bij behandeling in de aandeelhoudersvergadering werd geconstateerd dat deze ontbrak. Hoewel is afgesproken dat deze in een later stadium alsnog zou worden behandeld blijkt dit niet uit latere verslagen.²⁰² Tot slot valt op dat in 2009 en 2010 uitsluitend de jaarplannen voor GVB Activa BV en GVB veren BV zijn vastgesteld en niet van de gehele vennootschap (GVB Holding NV).

Jaarrekeningen

Elk kalenderjaar is in de aandeelhoudersvergadering de jaarrekening van GVB (GVB Holding NV) over het voorgaande boekjaar behandeld. In al deze gevallen heeft de aandeelhouder deze jaarrekening ook vastgesteld.²⁰³

Conclusie

De aandeelhouder besteedt in alle jaren aandacht aan het vaststellen van plannen vooraf (de strategische visies en jaarplannen) en de verantwoording over de uitvoering van deze plannen achteraf (in de jaarrekening). Wél valt op dat met name bij het vaststellen van de plannen vooraf niet de vaste structuur wordt gevolgd zoals die in de statuten is vastgelegd.

²⁰² Verslagen AVA, d.d. 21 januari 2011 en 15 juli 2011.

²⁰³ Op basis van de statuten heeft de aandeelhouder ook instemmingsrecht bij directiebesluiten om de jaarrekeningen van specifiek aanwezige afhankelijke maatschappijen (zoals GVB Activa BV en GVB Veren BV) vast te stellen. Dit instemmingsrecht is voor dit onderzoek niet onderzocht.

4.4 Verslag van de RvC over verrichte werkzaamheden

Toetsaspecten

Over de wijze waarop de RvC de gemeente (als aandeelhouder) informeert over het eigen functioneren zijn bij de verzelfstandiging van GVB geen expliciete afspraken gemaakt. Daarentegen past GVB, en ook de RvC, de bepalingen uit de code toe. Uit de code volgt dat de RvC in zijn verslag in de jaarrekening inzicht moet geven in de door hem verrichte werkzaamheden.²⁰⁴ Dit inzicht is in het belang van de aandeelhouder die hiermee zich een oordeel kan vormen over de wijze waarop de RvC het toezicht invulling heeft gegeven. Om deze reden vindt de rekenkamer het belangrijk dat de aandeelhouder heeft toegezien op de toereikendheid van het verslag van de RvC.

Bevindingen

Op basis van de inhoud van de verslagen van de RvC blijkt dat de RvC slechts gedeeltelijk voldoet aan de bepalingen van de code. In het bijzonder geeft de RvC geen inzicht in zijn onafhankelijkheid, evaluatie en de gevoerde besprekingen over interne risicobeheersings- en controlesystemen bij GVB. Uit de verslagen van de aandeelhoudervergaderingen blijkt niet dat de aandeelhouder de RvC op deze tekortkomingen heeft aangesproken. Hierna volgt een overzicht van de door de rekenkamer geconstateerde tekortkomingen in het verslag van de RvC.

Op basis van de berichten van de RvC in de jaarverslagen van GVB over 2007, 2008, 2009 en 2010 is beoordeeld in hoeverre de voorgeschreven informatie aanwezig was.²⁰⁵ Tabel 12.3 geeft een samenvatting van de bevindingen.

²⁰⁴ De rapportage over de verrichte werkzaamheden is beschreven in CGC2008, III.1.2.

²⁰⁵ Het jaarverslag 2011 was nog niet definitief ten tijde van dit onderzoek.

Tabel B4.4 - Inhoud verslag RvC

Informatie in verslag		2007	2008	2009	2010
Alle jaarstukken van GVB Holding bevatten een verslag van de RvC over de verrichte werkzaamheden	(CGC2008, III.1.2.)	●	●	●	●
Het verslag van de RvC vermeldt over elke commissaris: geslacht, leeftijd, beroep, hoofdfunctie, nationaliteit, relevante nevenfuncties, tijdstip van eerste benoeming en de lopende termijn.	(CGC2008, III.1.3.)	●	●	●	●
Het verslag vermeldt welke commissarissen frequent afwezig zijn geweest bij vergaderingen van de RvC	(CGC2008, III.1.5.)	●	●	●	●
Het verslag vermeldt dat de RvC, naar eigen inzicht, voldoet aan de onafhankelijkheidseisen.	(CGC2008, III.2.3.)	●	●	●	●
Het verslag van de RvC vermeldt over de ingestelde commissies: de samenstelling, het aantal vergaderingen en de belangrijkste besproken onderwerpen.	(CGC2008, III.5.2.)	●	●	●	●
Het verslag meldt in het jaarverslag bij welke transacties er sprake was van een tegenstrijdig belang en waaruit dit belang bestond. ²³	(CGC2008, III.6.3.)	●	●	●	●
Het verslag van de RvC vermeldt op welke wijze de evaluatie van de RvC als geheel, afzonderlijke commissies en afzonderlijke commissarissen heeft plaatsgevonden.	(CGC2008, III.1.7.)	●	●	●	●

Informatie in verslag		2007	2008	2009	2010
Het verslag van de RvC vermeldt de bespreking van: a) de strategie en belangrijkste risico's van GVB en b) de beoordeling door het bestuur van de opzet en werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen. ²⁴	(CGC2008, III.1.8.)	●	●	●	●
In het verslag van de RvC is vermeld de aanbeveling van de RvC aan de directie van GVB over de wenselijkheid van een interne auditor	(CGC2008, V.3.3.)	●	●	●	●

●: Aanwezig ●: Gedeeltelijk aanwezig ●: Niet aanwezig ●: Niet van toepassing

In alle jaarverslagen van GVB in de periode 2007-2010 is een bericht van de RvC opgenomen. Bij dit bericht is ook een opgave van kenmerken van de individuele commissarissen opgenomen. Deze opgave voldoet over het algemeen, hoewel de informatie over het tijdstip van eerste benoeming en de lopende termijn van de commissarissen niet altijd is opgenomen. Ook vermeldt de RvC in zijn bericht welke commissies zijn ingesteld, hoe vaak deze commissies hebben vergaderd en (op hoofdlijnen) waarover is gesproken. Uitzondering hierop is het bericht in het jaarverslag 2010 waarin niet vermeld is hoe vaak de remuneratiecommissie heeft vergaderd.

Over het eigen functioneren vermeldt de RvC in zijn berichten in 2007-2010 verder niets. Informatie over de onafhankelijkheid of de wijze waarop de RvC zijn eigen functioneren heeft geëvalueerd is niet opgenomen. Het bericht bevat ook geen melding dat een commissaris in 2009 en 2010 frequent afwezig is geweest bij vergaderingen.²⁰⁶

²⁰⁶ Een harde norm voor 'frequent afwezig zijn' is er niet. In 2009 en 2010 heeft één commissaris slechts de helft of minder dan de helft van de vergaderingen van de RvC bijgewoond. Dit valt wat betreft de rekenkamer onder frequente afwezigheid.

In het verslag van de RvC wordt tot slot uitgebreid melding gedaan van besprekingen over de strategische en de belangrijkste risico's daarbij. Daarentegen worden geen besprekingen gemeld over de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen. Een melding over de wenselijkheid van een interne auditor bij GVB ontbreekt in alle berichten.

Conclusie

Het verslag van de RvC voldoet slechts gedeeltelijk aan de voorschriften van de code. De aandeelhouder heeft de RvC hierop niet aangesproken en heeft daardoor onvoldoende toegezien op de toereikendheid van de door de RvC verschaft informatie over het eigen functioneren.

4.5 Reglementen van de RvC

Toetsaspecten

De RvC moet op basis van de code zijn werkwijze en taakverdeling voor zichzelf en de ingestelde commissies in afzonderlijke reglementen hebben vastgelegd.²⁰⁷ Deze reglementen moeten op de website van GVB beschikbaar zijn gemaakt.²⁰⁸ Reglementen van de RvC bieden de aandeelhouder inzicht in de wijze waarop de RvC van plan is zijn toezicht te organiseren. Om deze reden stelt de rekenkamer dat de aandeelhouder moet beschikken over de door de RvC gehanteerde reglementen.

Bevindingen

Volgens opgave van de RvC zijn er geen reglementen voor de RvC of de ingestelde commissies (Auditcommissie, Remuneratiecommissie en de Strategiecommissie) beschikbaar.²⁰⁹ Kort na de verzelfstandiging zijn weliswaar concept reglementen voor de Auditcommissie en de Remuneratiecommissie opgesteld, maar deze zijn nooit door de RvC vastgesteld. Deze concepten hebben hierdoor geen officiële status gekregen.²¹⁰ Op de website van GVB wordt geen melding gemaakt van de wijze waarop de RvC zijn werkwijze heeft georganiseerd of de overweging om geen reglement vast te stellen. Uit de verslagen van de aandeelhoudersvergaderingen blijkt niet dat de aandeelhouder de RvC op het ontbreken van reglementen heeft aangesproken.

Conclusie

Omdat de RvC geen reglementen heeft opgesteld kan de aandeelhouder ook niet over deze documenten beschikken. Omdat de aandeelhouder de RvC op het ontbreken van deze reglementen niet heeft aangesproken vindt de rekenkamer dat dit ook de aandeelhouder moet worden aangerekend.

.....
207 CGC2008, III.1.1. en CGC2008, III.5.1.

208 CGC2008, III.1.1. en CGC2008, III.5.1.

209 Reglementen Raad van Commissarissen.doc (ontvangen 3 juli 2012): *Er zijn geen (geldende) reglementen voor de Raad van Commissarissen, de Auditcommissie en de Remuneratiecommissie beschikbaar.*

210 Opgave RvC, d.d. 17 juli 2012.

4.6 Remuneratierapporten

Toetsaspecten

Uit de wet volgt dat de aandeelhouder het bezoldigingsbeleid vaststelt voor de directie. De RvC voert op zijn beurt dit beleid uit. Het gevolg hiervan is dat de aandeelhouder er belang bij heeft om geïnformeerd te worden over de uitvoering door de RvC van het door hem vastgestelde bezoldigingsbeleid. De code bevat expliciete bepalingen voor de verantwoording hierover door middel van het jaarlijks opstellen van een remuneratierapport.

Het remuneratierapport bevat in ieder geval informatie over de (onderdelen van) de totale bezoldiging van de directieleden, de gehanteerde prestatiecriteria, de samenhang van de gekozen prestatiecriteria met de strategie en de relatie tussen de verstrekte bezoldiging en geleverde prestaties.²¹¹ Hierna wordt onderzocht of de aandeelhouder via remuneratierapporten of anderszins is geïnformeerd over de uitvoering van het bezoldigingsbeleid door de RvC.

Bevindingen

De RvC heeft geen remuneratierapporten opgesteld.²¹² Ook blijkt niet uit de beschikbare informatie dat de gemeente op een andere wijze hierover is geïnformeerd. In de jaarrekeningen rapporteert GVB weliswaar over de verstrekte bezoldiging aan de directie, maar deze informatie is weinig gedetailleerd. Uitsluitend over de totaal verstrekte bezoldiging aan de directieleden wordt informatie gegeven. Hierbij worden bijvoorbeeld de vaste en variabele beloning niet separaat vermeld. Uitzondering is de jaarrekening 2011 waarin de waarnemingstoelag over 2010 en 2011 voor de twee overige directeuren afzonderlijk zichtbaar is gemaakt.²¹³

.....
211 CGC2008, II.2.12. In deze bepaling van de code is een groot aantal specifieke voorschriften voor de inhoud van het remuneratierapport opgenomen. Het grootste deel van deze voorschriften is gericht op het verschaffen van informatie over beloningen in de vorm van aandelen en opties en zijn hierdoor niet van toepassing bij GVB. Daarnaast bevat de bepaling diverse voorschriften in relatie tot variabele beloningen en prestatiecriteria. De essentie van deze voorschriften is hier weergegeven.

212 Opgave RvC aan rekenkamer, d.d. 17 juli 2012.

213 Jaarverslagen GVB 2007-2011

Eind 2011 maken de RvC en de gemeente voor het eerst enkele afspraken over de wijze waarop de RvC de gemeente zal informeren over de uitvoering van het bezoldigingsbeleid. Onder andere zal informatie over de mate van realisatie van prestatiedoelstellingen voor de variabele beloning van de directie in het jaarverslag bericht worden gedaan.²¹⁴ Uit het jaarverslag 2011 van GVB blijkt niet dat deze informatie daadwerkelijk is verstrekt.

Conclusie

De RvC heeft onvoldoende inzichtelijk gemaakt op welke wijze het bezoldigingsbeleid is uitgevoerd. De aandeelhouder heeft daarentegen de RvC niet aangesproken op het ontbreken van deze informatie tot het najaar van 2011. In het najaar van 2011 is de RvC echter niet zo zeer aangesproken op het niet voldoen aan de bepalingen van de code (het opstellen van een remuneratierapport), maar zijn alleen vrij globale afspraken gemaakt.

.....
214 Notitie RvC *Beschrijving van proces, targets en realisatie van prestatieafspraken met leden van de directie GVB*, 3 november 2011.

4.7 Voordrachten tot (her)benoeming van commissarissen

Toetsaspecten

De aandeelhouder (her)benoemt leden van de RvC op voordracht van de RvC. Uit de wet volgt dat deze voordracht aan enkele eisen moet voldoen. De voordracht voor een benoeming of herbenoeming moet inzicht geven in de leeftijd van de commissaris, zijn beroep, overige commissariaten en eventuele andere relevante betrekkingen.²¹⁵ Op grond hiervan moet de aandeelhouder erop toezien dat deze informatie bij een (her)benoeming wordt verstrekt door de RvC.

Bevindingen

Na de verzelfstandiging van GVB zijn door de aandeelhouder drie nieuwe commissarissen benoemd en zijn er drie herbenoemd. In alle gevallen heeft de aandeelhouder van de kandidaten voor (her)benoeming het CV ontvangen.

Conclusie

De aandeelhouder heeft de door de wet voorgeschreven informatie bij (her)benoemingen van commissarissen ontvangen van de RvC.

²¹⁵ Art. 2:141 BW. In dit artikel wordt ook voorgeschreven dat informatie wordt gegeven over een eventueel aandelenbelang van de commissaris in de vennootschap. In het geval van GVB is dit voorschrift niet relevant.

4.8 Verlenen van decharge aan de RvC

Toetsaspecten

Het is de bevoegdheid van de aandeelhouder om de RvC decharge te verlenen voor het gevoerde toezicht in het afgelopen jaar.²¹⁶ De rekenkamer stelt dat dit betekent dat de aandeelhouder zich een oordeel vormt over de wijze waarop de RvC dit toezicht heeft gehouden en zich daarbij baseert op de informatie die de RvC hierover heeft verstrekt.²¹⁷

Bevindingen

In de B&W-flappen ter voorbereiding van de AVA's door het college, zijn de onderbouwingen opgenomen voor het verlenen van decharge aan de RvC (en aan de directie) over het gehouden toezicht in de jaren 2007, 2008, 2009 en 2010. Deze onderbouwing bestaat elk jaar uit de vaststelling dat RvC en directie - voor zover bekend - bij het uitvoeren van hun werkzaamheden hebben gehandeld in het belang van de vennootschap.

Alleen bij de dechargeverlening over het jaar 2010 is de onderbouwing uitgebreider van aard en wordt in de betreffende B&W-flap verwezen naar de positieve prestaties van GVB in 2010. De enige kanttekening die hierbij geplaatst wordt is dat er nog geen nieuwe algemeen directeur is benoemd. Uit de notulen van de betreffende AVA blijkt dat de wethouder bij de dechargeverlening inderdaad haar zorgen heeft geuit over het ontbreken van een algemeen directeur.

Uit e-mailcorrespondentie tussen de Bestuursdienst en de directie van GVB wordt duidelijk dat voor het jaar 2007, de aandeelhouder heeft overwogen om de RvC geen decharge te verlenen. De reden hiervoor was dat de aandeelhouder van mening was dat beschikbare informatie over het door *de directie* gevoerde beleid niet toereikend was. De overwegingen hadden echter geen betrekking op het functioneren van de RvC.

Voor 2011 blijkt dat de aandeelhouder het besluit om decharge te verlenen heeft uitgesteld. Overwegingen hierbij zijn geweest de uitkomsten van het BDO-rapport en de afwikkeling daarvan.

.....
216 Art. 2:101 BW.

217 Voor het verlenen van decharge aan de RvC voor het gehouden toezicht zal de aandeelhouder zich ook een oordeel vormen over de prestaties van GVB in het desbetreffende jaar.

Samengevat constateert de rekenkamer dat uit de verslagen van de aandeelhoudersvergaderingen en de voordrachten voor het college ter voorbereiding van deze vergaderingen niet blijkt of en, zo ja, op welke wijze het door de RvC gehouden toezicht in de jaren 2007 tot en met 2010 is beoordeeld voordat decharge is verleend. Een uitzondering hierop betreft de dechargeverlening over het jaar 2010 toen in de B&W-flap als onderbouwing de positieve behaalde resultaten van GVB over 2010 werden genoemd.

Conclusie

De aandeelhouder heeft, met uitzondering van 2011, over alle jaren sinds de verzelfstandiging de RvC decharge verleend voor het gehouden toezicht. Op basis van beschikbare informatie blijkt niet welke informatie over de uitvoering van het toezicht door de RvC de aandeelhouder heeft betrokken bij het verlenen van decharge. Een uitzondering hierop vormt de dechargeverlening over het jaar 2010 die verleend is op basis van de positieve behaalde resultaten van GVB over 2010.

4.9 Uitvoering bezoldigingsbeleid voor directie

Toetsaspecten

Het is de bevoegdheid van de aandeelhouder om het bezoldigingsbeleid voor de directie te bepalen. Dit beleid wordt vervolgens door de RvC uitgevoerd. De rekenkamer vindt het vanzelfsprekend dat de aandeelhouder vervolgens de uitvoering van het door hem vastgestelde beleid beoordeelt.

Bevindingen

Vanaf het moment van verzelfstandiging heeft de gemeente, als aandeelhouder, zich uitdrukkelijk beziggehouden met het stellen van de kaders voor het bezoldigingsbeleid van de directie van GVB. In het bijzonder toont de gemeente zich kritisch ten aanzien van voorstellen van de RvC voor (opwaartse) aanpassingen van het bezoldigingsbeleid. In 2009 wordt een voorstel daartoe, na overleg en beoordeling, afgewezen. Ook bij de totstandkoming van de arbeidsvoorwaarden voor de nieuwe algemeen directeur blijkt een kritische houding, waarbij ingrijpen van de gemeente leidt tot aanpassing van het contract.

Het is vervolgens de verantwoordelijkheid van de RvC om het bezoldigingsbeleid uit te voeren binnen de door de gemeente gestelde kaders. In de code is de bepaling opgenomen dat de (remuneratiecommissie van de) RvC jaarlijks een remuneratierapport opstelt waaruit transparant blijkt hoe deze verantwoordelijkheid is ingevuld. In het bijzonder moet de RvC melding maken van de gehanteerde prestatiedoelen en de relatie tussen prestaties en de bezoldiging.²¹⁸

Dergelijke remuneratierapporten zijn echter niet door de RvC opgesteld of, voor zover blijkt de verslagen van de aandeelhoudersvergaderingen en voordrachten voor het college van B&W ter voorbereiding van deze vergaderingen, gevraagd door de aandeelhouder.

Wel heeft de gemeente - zowel gevraagd als ongevraagd - een aantal keer over enkele aspecten van de uitvoering informatie ontvangen in voorbereiding op aandeelhoudersvergaderingen. Zo heeft zij in 2008 per mail antwoord op haar vraag gekregen over de pensioenlasten van de algemeen directeur in het jaarverslag GVB 2007. In 2009 heeft de gemeente per mail een toelichting ontvangen van de algemeen

²¹⁸ CGC2008, II.2.13, f t/m h. In het vastgestelde beloningsbeleid voor deelnemingen van de gemeente Amsterdam (24 mei 2012) wordt ook gewezen op deze verplichting die volgt uit de code (p.22).

directeur van GVB bij de stijging van zijn salaris tussen 2006 en 2008 naar aanleiding van een bericht in de Telegraaf daarover. In 2009 heeft de gemeente per mail het door haar gevraagde overzicht van de RvC gekregen van de aan de algemeen directeur en overige directeuren uitgekeerde vaste en variabele salarissen in 2007 en 2008.

In 2011 maken de gemeente en de RvC voor het eerst nadere afspraken over de wijze waarop de RvC de gemeente informeert over de gestelde prestatiedoelen en de realisatie van deze doelen.²¹⁹ Uit de verslagen van de RvC blijkt dat de aandeelhouder in 2012 de voorzitter van de remuneratiecommissie heeft aangesproken op de wijze waarop het bezoldigingsbeleid is uitgevoerd en gecommuniceerd. Naar aanleiding hiervan stapt de voorzitter van de remuneratiecommissie op 25 juni 2012 op.²²⁰

In dit kader is een uitgebreid onderbouwd overzicht opgesteld van de bezoldiging over het jaar 2011 van de 'overige' directeuren, is een brief van de wethouder Deelnemingen aan de gemeenteraad over deze bezoldiging verstuurd en heeft een interpellatiedebat van de gemeenteraad plaatsgevonden. In dat debat deelt de wethouder Deelnemingen mee dat, de sinds een week voormalig (omdat zijn termijn afliep) voorzitter van de RvC niet voor herbenoeming in aanmerking zal komen.

Conclusie

Tot 2012 heeft de gemeente als aandeelhouder zich rond het bezoldigingsbeleid voornamelijk bezig gehouden met het opstellen van de kaders.

Wel is de gemeente op onderdelen ad hoc geïnformeerd, mede naar aanleiding van enkele vragen die zij zelf voor de voorbereiding op de AVA's stelde, over de uitvoering door de RvC van het bezoldigingsbeleid voor de directie.

In 2012 wordt de beoordeling van de uitvoering van het bezoldigingsbeleid echt zichtbaar en is het onderwerp van een discussie tussen aandeelhouder en RvC wat leidt tot het opstappen van de voorzitter van de remuneratiecommissie van de RvC.

.....
²¹⁹ RvC, Beschrijving van proces, targets en realisatie van prestatieafspraken met de leden van de directie GVB (3 november 2011).

²²⁰ RvC verslagen, 23 juni 2012 en 2 juli 2012.

4.10 Benoemingen van commissarissen

Toetsaspecten

Uit de wet volgen slechts zeer beperkte voorschriften waaraan de (her)benoeming van een commissaris door de aandeelhouder moet voldoen: er moet sprake zijn van een gemotiveerde voordracht tot benoeming of herbenoeming. In het bijzonder moet bij herbenoeming rekening worden gehouden met de wijze waarop de commissaris zijn taak heeft vervuld.²²¹

Daarentegen volgen uit de wet en uit de code verschillende bepalingen waaraan de leden van de RvC moeten voldoen, die, in het algemeen, zijn te karakteriseren als eisen aan deskundigheid en onafhankelijkheid.²²² Op grond van deze bepalingen en voorschriften wordt hierna nagegaan in hoeverre de aandeelhouder bij (her)benoeming van een commissaris de deskundigheid en onafhankelijkheid heeft beoordeeld. In het geval van herbenoemingen wordt ook onderzocht of de aandeelhouder het eerdere functioneren van de desbetreffende commissaris heeft beoordeeld.

Bevindingen

Na verzelfstandiging zijn door de aandeelhouder drie nieuwe commissarissen benoemd en drie commissarissen herbenoemd. De nieuw benoemde commissarissen (in 2007, 2008 en 2010) zijn allen door de aandeelhouder beoordeeld wat betreft deskundigheid aan de hand van het ontvangen C.V. en de profielschets voor de RvC.²²³ Ook bij herbenoemingen wordt in de verslagen van de aandeelhoudersvergaderingen gerefereerd aan het toegezonden C.V. en de geldende profielschets.²²⁴ Hoewel blijkt dat de deskundigheid van (her) te benoemen commissarissen door de aandeelhouder is beoordeeld, blijkt geen expliciete beoordeling van de onafhankelijkheid van de commissarissen. Op basis van de C.V.'s van de (her)benoemde

²²¹ Art. 2:142 BW

²²² CGC2008, III.2.1. en art. 2:160 BW bevatten voorschriften voor onafhankelijkheid. Deskundigheid wordt onder andere nader uitgewerkt in CGC2008, III.3.1. Uit art. 2:158 BW wordt het belang van deskundigheid benadrukt door de verplichting tot het opstellen van een profielschets door de RvC.

²²³ Dit blijkt de verslagen van de vergaderingen van aandeelhouders (14 juni 2007, 11 juni 2008 en 20 april 2010), de toelichtingen op de agenda van deze vergaderingen en door de bestuursdienst verstrekte emailwisselingen (19 maart 2007, 2 april 2007, 23 mei 2008 en 19 maart 2010). De profielschets maakt als bijlage onderdeel uit van het convenant gesloten tussen GVB, RvC en de gemeente op 18 juni 2006. In de profielschets wordt ingegaan op de vereiste deskundigheid van leden van de RvC.

²²⁴ Verslagen AVA, d.d. 18 februari 2009, 20 april 2010 en 15 juli 2011.

commissarissen blijkt echter geen aanwijzing dat op het moment van benoeming niet werd voldaan aan de onafhankelijkheidseisen.²²⁵

Bij de drie herbenoemingen is ook de beoordeling van het functioneren van de desbetreffende commissarissen relevant. De aandeelhouder heeft over alle drie de herbenoemingen een beknopt oordeel gegeven. Het oordeel bij de herbenoeming van mevrouw Zeijlstra in 2009 betreft de constatering dat zij als een door de ondernemingsraad voorgedragen kandidaat geldt.²²⁶ Bij de herbenoeming van de heer Westerhoud in 2010 gaat het om de constatering dat hij gedurende de afgelopen jaren een grote bijdrage heeft geleverd aan de door GVB bereikte resultaten.²²⁷ Tot slot constateert de aandeelhouder bij de herbenoeming van mevrouw Roozmond in 2011 dat zij een belangrijke bijdrage heeft geleverd aan de taakuitvoering van de RvC, mede door haar lidmaatschap van de remuneratiecommissie.²²⁸ Uit de beschikbare documentatie blijkt echter niet op basis van welke informatie de aandeelhouder dit heeft beoordeeld.

Conclusie

De aandeelhouder heeft bij alle (her) benoemingen voldoende aandacht gehad voor de deskundigheid van de te benoemen commissarissen. De beoordeling van de onafhankelijkheid van de commissarissen is weliswaar niet zichtbaar, maar in de praktijk hebben de commissarissen op het moment van benoeming voldaan aan de eisen voor onafhankelijkheid. Bij herbenoeming is de beoordeling van het functioneren van de desbetreffende commissarissen beperkt zichtbaar uitgevoerd door de aandeelhouder. Het is echter niet duidelijk op basis van welke informatie deze beoordeling heeft plaatsgevonden.

²²⁵ In 2012 bleek dat commissaris Zeijlstra een functie vervulde die onverenigbaar was met het in functie zijn als commissaris. Deze situatie is ontstaan toen commissaris Zeijlstra in 2011 een nieuwe functie bij een werknemersorganisatie accepteerde. Op het moment van herbenoeming in 2009 was van deze functie nog geen sprake.

²²⁶ Verslag AVA van 18 februari 2009, pag. 7

²²⁷ B&W-flap GVB Holding NV 2e statutaire aandeelhoudersvergadering 2010 (besluit college: akkoord op 20 april 2010).

²²⁸ Verslag AVA van 15 juli 2011

4.11 Bezoldiging van de RvC

Toetsaspecten

Op basis van de statuten en de wet kan de aandeelhouder ertoe besluiten de RvC een bezoldiging toe te kennen.²²⁹ Na verzelfstandiging heeft de aandeelhouder de hoogte van de bezoldiging voor de leden van de RvC vastgesteld.²³⁰ Op grond van het feit dat de aandeelhouder heeft bepaald welke bezoldiging mag worden verstrekt, is het ook relevant dat de aandeelhouder beoordeelt dat de verstrekte bezoldiging aan de RvC hiermee in overeenstemming is.

Bevindingen

De aandeelhouder heeft met ingang van 2007 de volgende bedragen vastgesteld als bezoldiging voor de RvC:

- Voorzitter RvC: € 26.100
- Lid RvC: € 18.150
- Voorzitter commissie: € 2.000
- Lid commissie: € 1.500

In de door de aandeelhouder verstrekte informatie is geen beoordeling van de bezoldiging van de leden van de RvC zichtbaar. Tevens blijkt niet dat de RvC over de verstrekte bezoldiging informatie aan de aandeelhouder heeft verschaft. Op basis van de jaarrekeningen van GVB kan wel een globaal beeld worden verkregen over de verstrekte bezoldiging. Uit deze overzichten blijkt dat de verstrekte bezoldiging aan de leden van de RvC past binnen de door de aandeelhouder vastgestelde bezoldiging.²³¹

229 Art. 2:135 BW en art 16.19 van de statuten.

230 Brief wethouder Deelnemingen, d.d. 19 oktober 2007 (kenmerk: 2007/8866)

231 Dit is alleen globaal vast te stellen doordat geen onderscheid wordt gemaakt naar individuele commissarissen. In het algemeen kan echter bepaald worden dat de voorzitter van de RvC ook lid was van twee commissies en daardoor recht had op een vergoeding van ten hoogste € 29.100. De overige leden waren allen lid van een commissie of voorzitter van een commissie waardoor de toegestane vergoeding gemiddeld genomen uitkomt op € 20.000.

Tabel B4.11 - Overzicht vergoedingen RvC

Vergoeding	2007	2008	2009	2010	2011
Voorzitter	€ 29.000	€ 29.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 29.000
Lid	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000

Bron: Jaarrekeningen GVB 2007-2011

Conclusie

Hoewel de aandeelhouder niet zichtbaar de verstrekte bezoldiging aan de RvC heeft beoordeeld, blijkt dat de verstrekte bezoldiging aan de RvC paste binnen de door de aandeelhouder gestelde kaders.

4.12 Interventies

Het bijzondere van interventies is dat de aandeelhouder uitsluitend intervenueert als zijn oordeelsvorming daar aanleiding toe geeft. Dit betekent dat er geen sprake is van voorgeschreven interventies die elk jaar moeten plaatsvinden. Daarnaast zijn er interventies in verschillende soorten en maten. In het geval van 'harde' interventies maakt de aandeelhouder gebruik van zijn wettelijke bevoegdheden om het vertrouwen in de RvC op te zeggen of om geen decharge te verlenen voor het gehouden toezicht. Dit zijn elk zware sancties die in de praktijk zelden tot nooit worden ingezet.²³²

Een aandeelhouder kan natuurlijk ook op een 'zachte' manier interveniëren. Voorbeelden van mogelijke zachte interventies zijn het aanspreken op geleverde prestaties of het afwijzen of wijzigen van voorgelegde besluiten. Hierna wordt geïnventariseerd in hoeverre de aandeelhouder 'harde' en 'zachte' interventies heeft gepleegd.

Bevindingen – harde interventies

Uit de beschikbare informatie blijkt dat de aandeelhouder tot 2012 geen harde interventies heeft gepleegd. In de zomer van 2012 heeft de aandeelhouder het besluit tot het verlenen van decharge aan de RvC over het gehouden toezicht in 2011 uitgesteld.²³³

Bevindingen – zachte interventies

Sinds de verzelfstandiging in 2007 heeft de aandeelhouder op verschillende momenten zachte interventies gepleegd. Uit de beschikbare informatie blijkt dat deze interventies zonder uitzondering betrekking hadden op het geldende bezoldigingsbeleid van de directie van GVB en de RvC zelf. Tot 2012 heeft de aandeelhouder hierover meerdere malen discussie gevoerd met de RvC en zijn voorgelegde besluiten niet alleen kritisch bekeken, maar ook afgewezen of gewijzigd. Ook bij de totstandkoming van de arbeidsvoorwaarden voor de nieuwe algemeen directeur blijkt een kritische houding, waarbij ingrijpen van de gemeente leidt tot aanpassing van het contract. Tot slot heeft de aandeelhouder in 2012 de voorzitter van de remuneratie-

commissie aangesproken op de uitvoering van het bezoldigingsbeleid en de communicatie hierover met als resultaat dat de desbetreffende commissaris in juni 2012 opstapte.

Bevindingen – zachte interventies door statutenwijzigingen

De inhoud van de tweede statutenwijziging in 2010 en de derde statutenwijziging in 2012 zijn uitgebreid besproken in paragraaf 2.1 van het Onderzoeksrapport. Deze wijzigingen kunnen ook worden beschouwd als 'zachte' interventies door de aandeelhouder. Hierin vinden echter geen wijzigingen plaats ten aanzien van de normen die wij hebben opgesteld voor een goede bewaking door de aandeelhouder van het door de RvC gevoerde toezicht.

²³² R.A.M. Pruijm, *Grondslagen van Corporate Governance* (2010). Van het recht tot collectief ontslag van de RvC hebben aandeelhouders in de praktijk slechts twee keer gebruik gemaakt (p. 293).

²³³ B&W Flap 12 juli 2011

Rekenkamer Amsterdam

Frederiksplein 1
1017 XK Amsterdam

telefoon 020 552 2897
fax 020 552 2943
info@rekenkamer.amsterdam.nl
www.rekenkamer.amsterdam.nl

ISBN 978-90-78166-90-0